

SYKETAALO

Vanhassa Tuomassa

Nykyaikaista sukututkimusta:
geenisukututkimus, sukukätköily

22. vuosikerta 2014

Vanhassa Kautalammin Korhosten sukuseura ry

Sisällys

	Amerikan Jussi	21
	Korhosia kuoli ... vankileirillä 1918	23
Päätoimittajan puheenvuoro	Koipiniemen Korhosten sukupuu	26
Sukujuhla Suonenjoella	DNA kertoo Korhosista	32
Sukujuhlan saarna	Syntymäaika sekaisin	49
Vanhan Tuomaan tarinat	Sukuriipus	50
Koipiniemen Korhosia	Sukukätköily	51
Koipinimen Korhosten sukuperä	Sukutietopalsta	52

Sukuneuvosto

Varajäsenet

Ilkka Korhonen (pj.)
Kapteeninkatu 26 A 18, 00140 Helsinki
Puh. 040 581 5549
Sähköposti: ilkka.t.korhonen(at)gmail.com

Minna Vanhamäki (varapj.)
Rantatalontie 45, 62800 Vimpeli
Puh. 040 565 1620
Sähköposti: minna.vanhamaki(at)jalasjarvi.fi

Pirjo Korhonen (sihteeri)
Jokelantie 52, 77700 Rautalampi
Puh. 040 518 3635
Sähköposti: pirjokorhonen(at)hotmail.com

Eeva-Liisa Hassinen
Kierinniementie 41, 77700 Rautalampi
Puh. 050 368 7570
Sähköposti: eeva-liisa.hassinen(at)vanhamaki.fi

Juhani Korhonen
Pihlajakatu 36, 77600 Suonenjoki
Puh. 050 491 6868
Sähköposti: juhani.korhonen(at)metla.fi

Jyrki Korhonen
Lehtoniemenkatu 4 a 5, 70100 Kuopio
Puh. 044 303 0842
Sähköposti: jyrkijkorhonen(at)hotmail.fi

Risto Korhonen
Mäntykuja 1, 72210 Tervo
Puh. 044 282 5551
Sähköposti: risto.j.korhonen(at)tervolainen.com

Seppo Korhonen
Ketsunmäentie 83, 41370 Kuusa
Puh. 0400 642 649
Sähköposti: seppo(at)korhonenoy.com

Pertti Korhonen
Ukonsalmentie 17, 56100 Ruokolahti
Puh. 040 547 1625
Sähköposti: ppk644(at)gmail.com

Pentti Korhonen
Koipiniementie 802, 77930 Kerkonjoensuu
Puh. 040 575 1465

Jukka Korhonen
Pulkkaniementie 270, 72210 Tervo
Puh. 044 749 9350
Sähköposti: jukka.korhonen(at)tervo.fi

Hannu Korhonen
Kelotie 3, 16300 Orimattila
Puh. (03) 777 2777
Sähköposti: korhonen.h(at)gmail.com

Ukko-Pekka Korhonen
Virranniementie 13, 72300 Vesanto
Puh. 040 769 2530
Sähköposti: ukko-pekka.korhonen(at)pp.inet.fi

Urho Korhonen
Konnevedentie 630, 41540 Ristimäki
Puh. 040 822 1838
Sähköposti: urhojaviivi(at)gmail.com

Eeva Takala
Tappuratie 9, 44150 Äänekoski
Puh. 044 545 6588
Sähköposti: e.takala(at)luukku.com

Kansikuvassa on viimekesäisen Suonenjoen sukujuhlan järjestelytoimikunta. Vasemmalta Juhani Korhonen, Eija Peltonen, Eeva-Liisa Hassinen ja Pirjo Korhonen. Juhani ja Eeva-Liisa valittiin sukuneuvoston jäseniksi. Pirjo on sitä jo ennestään.

Päätoimittajan puheenvuoro

Kotipesät

Minna Vanhamäki

Kun on elänyt jo puoli vuosisataa, on ehtinyt asuakin monessa paikassa. Ensimmäinen koti oli Ukkolan vanha talo. Sen jälkeen elämä Vesannolla jatkui 70-luvulla rakennetussa uudessa talossa. Lukion jälkeen kulkeuduin Jyväskylään. Siellä olen opiskellut yhteensä kahdeksan vuotta kahteen eri otteeseen elämäni aikana. Laskeskelin, että Jyväskylässä koti on ollut kaikkiaan viidessä eri paikassa noiden vuosien aikana.

Ensimmäisen opiskelun jälkeen muutin Vimpeliin. Ehdimme asua pari vuotta anopin ja appiukon kanssa vanhassa talossa ennen oman talomme valmistumista. Siellä se oma talo on nyt ollut pystyssä jo pian 25 vuotta, mutta vielä yksi koti on viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana pitänyt rakentaa kakkosasunnoksi Jalasjärvelle. Muuten liian iso osa elämästä kuluisi autossa istumiseen.

Kaikkiaan tuosta siis taisi tulla kymmenen eri paikkaa, joissa omaan kotiin tarvittavat tykötarpeet ovat sijainneet – tai vieläkin sijaitsevat. Olenkohan ollut vähän liikkuvaista sorttia?

Näin Jalasjärven kodin vihreän kulmasohvan nurkasta tarkasteltuna jokaisesta asuinpaikasta on kuitenkin muodostunut jonkinlainen kotipesä. Jokaisen paikan pohjaratkaisut pystyn muistamaan. Jostain syystä myös sen, mille tuoksui kun avasi kotioven. Parhaiten mieleen jäänyt maisema on se, joka on avautunut ikkunasta ruokapöydän ääressä istuessa. Useimmissa paikoissa se pöytä on ollut keittiössä. Niitä maisemia katsolessa on lukematon määrä kahvimukillisia tullut nautittua ja monta erilaista pohdintaa pohdittua.

Ihmiset ovat tietenkin tärkein asia, joiden ympärille koti rakentuu. Tavaroiden määrä on iän ja elämäntilanteen mukaan kotipesissä paljonkin vaihdellut. Kyllä kai ne kuitenkin ovat keittiönpöytä ja oma sänky, joista koti lähtee rakentumaan silloinkin, kun siinä pääsääntöisesti asustelee vain yksi ihminen. Ja jokainen ruokapöydän äärestä näkyvä maisema piirtyy verkkokalvoille loppuiäksi.

**Hyvää vuotta 2014 kaikille
Wanhan Tuomaan lukijoille.**

Julkaisija:

Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura ry

Toimitus:

päätoimittaja Minna Vanhamäki

toimitussihteeri Hannu Korhonen korhonen.h@gmail.com

Painotyö:

Kopijyvä, Tampere

Tunnukset:

ISSN-L 1798-9817

ISSN 1798-9817

(painettu)

ISSN 1998-9825

(verkkojulkaisu)

Sukujuhla Suonenjoella 2013

Juhani Korhonen, Suonenjoki

Kolmen vuoden välein tapahtuva vanhan Rautalammin Korhosten sukujuhla järjestettiin 15.–16.6.2013 Suonenjoella Vanhamäen hyvinvointikeskuksessa. Kaksipäiväiseen tapahtumaan osallistui noin 70–80 Korhosta tai korhosonmielistä henkeä. Suurin osa heistä viipyi paikalla molemmat päivät, lauantain ja sunnuntain. Myös päiväkävijöitä ja lyhyemmän ajan piipahtaneita oli joukossa mukana. Sää suosi tapahtumaa ja viikonloppu vietettiin normaalissa suomalaisessa juhannuskesän säässä.

Kaikki alkoi jo kolme vuotta aikaisemmin Laukaassa. Suonenjoki sai kunnian järjestää seuraavan sukujuhlan. Tehtävä uskottiin sukuneuvoston varajäsenille **Juhani Korhoselle** ja **Eeva-Liisa Hassiselle**. Kaipa heitä haluttiin näin kokeilla, olisiko heistä varsinaisiksi jäseniksi sukuneuvostoon. Laukaassa paikalliset järjestäjät luovuttivat symbolisen muistitikun, johon oli tallennettu kaikki mahdollinen informaatio sukujuhlan järjestämisistä varten.

Työ aloitettiin valitsemalla paikka. Valinta ei ollut vaikea. Eeva-Liisa oli töissä Vanhamäen hyvinvointikeskuksessa ja se valittiinkin hänen suositustensa mukaisesti juhlapaikaksi. Varaus tehtiin heti Laukaan kokouksen päättymisen jälkeen. Varsinainen järjestelytyö aloitettiin noin vuotta ennen H-hetkeä. Kahdestaan järjestely olisi käynyt raskaaksi, joten mukaan järjestelytoimikuntaan kutsuttiin **Pirjo Korhonen** Rautalammilta ja **Eija Peltonen** Suonenjoelta. Jäsjestelytoimikunnan kuva on tämän lehden kannessa.

Nopeimmat ehtivät lounaalle ennen sukukokouksen alkamista.

Lauantai 15.6.

Sukutapaaminen alkoi lauantaina puolilta päivin lounaan merkeissä. Lounaan jälkeen ohjelmassa oli ”virallinen osuus”, joka kolmas vuosi järjestettävä sukukokous. Kokouksessa valittiin sukuneuvosto sekä neuvostolle puheenjohtaja. Sukuseuran tilit tarkastettiin ja tulevaisuuden suunnitelmat käytiin läpi ja hyväksyttiin. Näin saivat sukuneuvoston työskentelyyn osallistuvat ”synninpäästön” ja saattoivat keskittyä vastuusta vapautettuina sukutapaamisen ohjelmiin täysillä. Lapsille oli järjestetty sukukokouksen ajaksi omaa ohjelmaa. Taisipa yksi neiti tutustua myös Vanhamäen tallin asukkaisiin.

Kokouksen jälkeen viimeisetkin Vanhamäelle majoittautuneet juhlavieraat kävivät vastaanottamassa huoneensa. Päiväkahvia juodessa Vanhamäen Syke-talon pihaan ajoi suuri keltainen Rautalammin Auton bussi. Kahvin jälkeen lähes kaikki paikkalla olleet nousivat **Kari Korhosen** (Rautalammin

Sukuseuran kokousasiat kiinnostivat vain uskollisimpia jäseniä.

Sukujuhla retki tehtiin tietysti sukulaisen kuljettamalla bussilla.

Korhosia) kuljettamaan autoon. Näin alkoi noin Helka Ylösen opastama kiertoajelu Suonenjoen lähiympäristössä. Ensimmäinen kohde oli Suonenjoen kirkko ja sankarihaudat. Oppaamme esitteli lyhyesti kirkon. Sukuseura laski seppeleen sankarihaudoille. Aikaa jäi vielä tutkia kuinka paljon sodissa kaatuneiden joukosta löytyy Korhosia.

Pian noustiin taas bussiin ja suunnattiin kohti Iisveden taajamaa. Iisvesi on ollut aikoinaan Suomen

sisävesien suurin puutavaran lastauspaikka. Puutavaraa uitettiin aina Kiuruveden Koivujärveltä saakka Iisvedelle ja lastattiin junaan ja vietiin junakuljetuksena tehtaille. Myös muunlaista rahtia oli runsaasti. Junista lastattiin rahtia ja matkustajia laivoihin ja päinvastoin. Varsinainen kohteemme Iisvedellä oli Kolikkoinmäen työläiskotimuseo, joka on 50-luvun henkeen sisustettu työläiskoti. Kolikkoinmäen alueesta enemmän mm. Yle-arkistossa vuonna 1977 tehdyssä tv-ohjelmassa*.

Erittäin kiinnostavan museokäynnin jälkeen matkaa jatkettiin Kerkonkoskelle Korhosten kivelle. Matkalla kuunneltiin Erkki Junkkarista. Hän kuten myös kuuluisa laulujen sanoittaja Lauri Jauhiainen ovat alkujaan Kolikkoinmäen poikia. Muistokiven ympärillä otettiin lukuisia valokuvia ja kuunneltiin vanhempien jäsenten tarinoita kiven pystyttämisvaiheesta.

Viimeisenä kiertoajelun vierailukohteena oli **Ari Korhosen** (Rautalammin Korhosia) ja **Paula Heimosen** mansikkatilaan Saikarilla.

Sukuneuvoston puheenjohtaja kertoi suvun kantaisästä.

Mansikkatilan isäntäväki Ari (oik.) ja Paula opastivat sukulaisiaan.

* http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/kolikkoinmaki_-_savon_pispala_50473.html#media=50487

Sisä-Savon alue ja erityisesti Suonenjoki on kuuluisa mansikoistaan. Korhoset tutustumassa mansikkatilaan Saikarilla. Kaikki eivät voineet vastustaa kiusausta maistaa pellon antimia.

Tilaa esitteli nuorenparin lisäksi vanha emäntä **Elli Korhonen**. Kesä 2013 oli aikainen. Niinpä sadonkorjuu oli aloitettu ja punakylkiset kypsyvät herkut näkyivät mansikkapenkeistä. Saimme kuulla muun muassa, että tilan mansikka-ala on lähes kymmenen hehtaaria. Poimijat ovat lähes kaikki ulkomaalaisia. Poislähtiessä luovutimme

kiitokseksi nuorelle ja vanhemmalle sukupolvelle sukuseuran viirin. Matkustajien lisäksi tilalta lähti bussiin kaksi laatikollista mansikoita kalakeiton kyytipojiksi.

Välittömästi kiertoajelun päätyttyä Vanhamäen rannassa oli tarjolla muikkukeittoa, jonka valmistamisessa ei ollut voita säästely. Osan vielä syödessä keittoaan alkoi lapinlahtelaisen Heinäahon näytelmäpiirin esitys. Esitys ei vaatinut näyttämöä, vaan tapahtui rannassa nuotiopaikan vieressä. Lauantai-ilta kului rattoisasti kulttuurin, syömisin, seurustelun ja saunomisen merkeissä.

Nuotiopaikan näytelmä huvitti nuoriakin katsojia.

Sunnuntai 16.6.

Sunnuntain ohjelma alkoi jo kello 9 Wanhan Tuomaan Tarinoilla. Osallistujat jaettiin muistaakseni viiteen ryhmään noin 5–6 henkeä kussakin ryhmässä. Jokainen osallistuja kertoi lyhyen tarinan. Kaikista tarinoista kirjattiin jotain muistiin. Varttitunnin välein tarinapöytää vaihdettiin ja kerrottiin uudenlainen tarina.

Riihikirkon hämy viritti hartaan tunnelman.

*"Kaks kaemoo vastoo kolomee miestä."
Vehkalan vanhaisäntä Hannu Korhonen ja
sukulehden toimitussihteeri Hannu Korho-
nen matkalla riihikirkkoon.*

Toisaalla tässä lehdessä on artikkeli Wanhan Tuomaan Tarinoista, joten niistä ei sen enempää.

Sukutapaamisen jumalanpalvelus alkoi tavanomaista myöhemmin kello 11. Saarnasi **Leena Korhonen** ja liturgi **Maija Kuivalainen**. Paikka oli Vanhamäen rihi-kappeli, joka oli tuli täyteen sanankuulijoista. Jumalanpalvelus, sunnuntain juhlaaounas ja sukujuhla keräsivät eniten osallistujia. Saarnateksti löytyy toisaalta tästä lehdestä.

Puoliltapäivin nautittiin juhla-lounas. Lounaan jälkeen sokerina pohjalla oli sukujuhla. Juhlan ohjelmaan kuului **Aino Korhosen** mu-siikkiesityksiä, suvun päämiehen **Ilkka Korhosen** puheenvuoro ja juhlaesitelmä "Korhosten sukuhistorian tarkentaminen geenisukututkimuksen avulla". Sen piti **Jaakko Häkkinen**. Esitelmä löytyy toisaalta tästä lehdestä. **Kirsi Lehto** lausui omia runojaan. Kirsin tytär **Kerttu Lehto** lauloi **Martti Lapin** säestämänä äitinsä ja Saima Harmajan sanoituksia.

Järjestäjät ojensivat Laukaassa saamansa muistitikun vesantolaisille. Seuraava sukkokokous ja sukujuhla ovat Vesannolla vuonna 2016. Makoisten kahvien jälkeen olikin aika lähteä kotiin.

Edellä mainittujen ohjelmien lisäksi juhla-tilaan oli järjestetty näyttely muutamista sukupuista. **Hannu Korhonen** oli tapahtuman aikana juhluvieraiden käytettävissä. Hän esitelti tarvittaessa sekä sukupuista että **Pekka Korhosen** kanssa ideoimaansa sukukätköilyharrastetta. Siitäkin on tässä lehdessä artikkeli.

Lopuksi

Näin järjestäjän ominaisuudessa on vaikea ruveta kehuaan omaa aikaansaannostaan juhluvieraiden näkökulmasta. Järjestäjän näkökulmasta katsottuna viikonloppu oli täydellinen menestys. Ilmat suosivat sopivasti. Osanottajia oli kohtuullisesti. Aikataulut pitivät. Mutta mikä tärkeintä me järjestäjät saimme pelkästään hyvää palautetta. Osanottajien määrä olisi voinut olla jopa kaksinkertainen ja kaikesta olisi selvitty. Odotan malttamattomana kesää 2016. On mielenkiintoista nähdä, mitä vesantolaiset saavat aikaan.

Sukujuhlan saarna riihikirkossa 16.6.2013

Leena Korhonen, Suonenjoki

Hyvä kirkkoväki

Mistä kirkossa puhutaan?

Mitä Raamattu kertoo?

Mitä ihmiset löytävät tilaisuuksista ja seuroista, joihin he menevät veisaamaan ja kuuntelemaan puheita?

Jos kysyisin nämä kysymykset erikseen jokaiselta teistä tai kaikilta suonenjokelaisilta, saisin luultavasti hyvin erilaisia vastauksia. Vastauksia riittäisi ja osa niistä voisi olla aika kriittisiäkin kirkkoa ja uskonasioita kohtaan.

Vastaukseksi kysymyksiin saattaisi riittää äsken luettu Luukkaan evankeliumin teksti. Raamatussa, kirkossa ja seuroissakin puhutaan siitä, mikä kristinuskon näkemyksen mukaan on kaikkein oleellisin. Siellä puhutaan Jumalan rakkaudesta, siitä, että Jumalan rakkaus kohdistuu jokaiseen. Pelastus on tarkoitettu jokaiselle, Jumala etsii jokaista. Se yksi kadonnut lammaskin, se syntinen, on tärkeä. Tärkeitä eivät ole vain hyvät ja hurskaat ihmiset. Uuden testamentin perussanoma on pohjimmiltaan suorastaan kummallisen yksinkertainen. Vertaus kadonneesta lampaasta tuo hyvin esille tuon sanoman.

Kaikkein tärkeimpiä asioita ihmisen hyvinvoinnin kannalta on kokemus siitä, että minä kuulun johonkin ja että minä kelpaan sellaisena kuin olen, että minulla on merkitystä. Nykymaailmassakaan se ei ole itsestään selvyyttä, joskus tuntuu, että ihminen halutaankin jättää ulkopuolelle, kadoksiin, pois hyvien ihmisten silmistä riesana olemasta. Viime keskiviikon Helsingin sanomissa oli kirjailija, dokumenttiohjaaja Elina Hirvosen kirjoitus, joka oli otsikoitu sanalla "rumentajat". Siinä kommentoitiin joidenkin silmäätekevien henkilöiden lausuntoja, jotka koskivat Helsinkiä rumentavia asioita. Näiden lausuntojen mukaan kaupunkikuvaa rumentava ongelma ovat kerjäläiset. Joidenkin mielestä kaupunkikuvaa

rumentavat myös asunnottomat ja päihdeongelmaiset ihmiset kuten myös teinit, lapset, ulkomaalaiset ja vanhukset. Kehitysvammaisten nuorten asuntolan rakentamista omakotitaloalueelle vastustetaan Espoossa, koska se laskisi alueen kiinteistöjen hintaa. Pois silmistä työnnettäviä riittää tässä maailmassa. Ilmeisesti jokainen meistä syyllistyy joskus tällaiseen ajatteluun. Olemme kiusaantuneita epämurkavista ihmisistä tai ihmisryhmistä ja toivoisimme heidät jonnekin muualle.

Luukkaan evankeliumin mukaan Jeesusta moitittiin siitä, että hän hyväksyy syntiset ja halveksitut seuraansa ja syö heidän kanssaan. Apostoli Luukas oli ammatiltaan todennäköisesti lääkäri. Jotenkin tuo ammatti näkyy siinä, millaista tietoa Jeesuksesta hän haluaa välittää eteenpäin. Luukkaan evankeliumi sisältää paljon kuvauksia siitä, miten Jeesus suhtautui köyhiin, sairaisiin, syrjittyihin, hyljeksittyihin. Käytetään jopa sanontaa hylkiöiden evankeliumi, koska monet kertomukset kuvaavat ihmisiä, jotka tavalla tai toisella on sysätty yhteiskunnan reuna-alueille. Sieltä löytyy myös tuttu Tuhlaajapoikavertaus. Siinä

perheen poika halusi lähteä perintöosansa kanssa maailmalle seikkailemaan ja hauskaa pitämään. Huonostihan siinä kävi. Tämäkin vertaus kertoo Jumalan rakkaudesta, siitä, että jokainen otetaan ehdoitta vastaan. Tuhlaajajapojalle oli koti avoin, sieltä löytyi turva, paluu oli mahdollinen. Häntä rakastettiin, vaikka hän oli niinsanotusti elänyt turmioelämää maailman turuilla ja tuhlanut lopulta koko perintönsä.

Raamatun mukaan jokainen on tärkeä Jumalan silmissä, jokaisella on merkitystä, kadonnut halutaan löytää. Tässä kohdassa uskallan kuitenkin sanoa reilusti kärjistäen, ettei se yksin riitä tällaiselle maan päällä kulkevalle oliolle. Ihminen tarvitsee myös toisen ihmisen katsetta - katsetta, joka sanoo: olet tärkeä minulle. Tässä asiassa tarvitaan ystäviä, perhettä, sukua! Tavallisessa arjessa meille antaa voimaa ja jaksamista ne ihmiset, jotka ovat lähellä ja tekevät meistä tärkeitä, merkityksellisiä. Ystävien, perheen ja suvun piirissä voidaan parhaimmillaan antaa tuki ja lohtu silloin kun muuten ei jaksaisi, kun muuten lyhyhistyisi maahan. Ja vaikka joku joutuisi elämän syrjäpoluille ongelmiseen, niin jo tieto siitä, että minua ei ole hylätty, voi auttaa eteenpäin vaikka miten vaikeissa olosuhteissa. Suvun ja perheen voima voi olla iso!

Hylätyksi tulemisen tunne on raskas tunne kantaa – se voi hiljalleen näivettää ja viedä elämänilon ja rohkeuden elää. Se vaikuttaa käsitykseen itsestä ja oman arvon kokemukseen. Joskus oma perhekin hylkää – syystä tai toisesta joku on se suvun musta lammas – joskus joku lähtee itse pois kokiessaan ulkopuolisuutta tai kaltoinkohtelua. Maailma on pullollaan surullisia tarinoita yksin jääneistä ihmisistä – aina ei kunnolla edes muisteta, mistä oikein olikaan kyse tai miksi joku suljettiin ulkopuolelle, mikä olikaan se paha asia tai synti, miksi se ihminen halusi pois. Ristiriidat saattavat vaikuttaa sukupolvien päähänkin.

Luukkaan evankeliumin kertomuksissa tapahtumiin liitetään yllättävä muutos: kadonnut löytyy, tuhlaajapoika palaa kotiin, nälkäiset kutsutaan juhlapöytään. Kun Jumalan valtakunta tulee keskellemme, jotakin muuttuu.

Raamatussa siis kerrotaan Jumalasta, joka välittää ihmisestä, joka kutsuu ihmisen luokseen, huonon, heikon, syntisen ihmisen. Siellä sanotaan myös, että Jumala loi ihmisen ku-

vakseen. On vaikea sanoa, mitä se täsmälleen tarkoittaa. Ehkä sen voisi ymmärtää seuraavalla tavalla: Jumalasta sanotaan, että hän on täydellisen hyvä, että hän on rakkaus. Voi varmaankin ajatella niin, että jokaisessa ihmisessä oleva hyvä on ikäänkuin aavistus Jumalan rakkaudesta ja Jumalan hyvyydestä. On mahdollista ajatella, että ihminen voi heijastaa teoillaan ympärilleen tuota hyvyttä. Tältä pohjalta jokainen voisi miettiä, miten juuri minä osaisin Jumalan kuvana toimia niin, ettei kukaan jäisi ulkopuoliseksi. Miten osaisin etsiä sovintoa, antaa tilaa toiselle ihmiselle menettämättä omaani, arvostaa toisen erilaisuutta, miten osaisin olla kärjistämättä ristiriitoja. Löytyisikö voimaa antaa anteeksi, hyväksyä menneet asiat ja silti aloittaa alusta? Omien kanssa tämä onnistunee paremmin, mutta näkökulmaa voisi laajentaakin. Olisiko mahdollista toimia Jeesuksen mallin mukaan niin, että hyväksyisi ja antaisi tilaa myös niille tämän yhteiskunnan ns. mustille lampaille, keitä he kunkin mielestä ovatkin.

Tämä kirkkotila on nyt täynnä Vanhan Rautalammin Korhosia. Tässä tilanteessa on helppo katsoa vieressä olevaa, toiselle voi nyökätä, jopa hymyillä. On helppo ajatella: minulla on paikka tässä ryhmässä, olen tarpeellinen. Kaikkia en tunne, mutta minut on katsuttu mukaan, olen osa kokonaisuutta. Tällainen kokemus olisi tarpeellinen jokaiselle. Entinen piispamme Ville Riekkinen sanoo aiheeseen liittyvässä kirjoituksessaan näin: "Jumala on koko olemassaoloa kannatteleva voima. Me olemme tämän suuren Jumalan auttavia käsiä ja rientäviä jalkoja. Meidän pitäisi katsoa, että ketään ei jätetä heitteille."

Lopuksi lainaan arkkipiispamme Kari Mäkinen sanoja hänen viime viikolla julkaistusta kirjoituksestaan: "Jokainen tarvitsee sitä, että tulee tunnistetuksi ja arvostetuksi kokonaisuena ihmisenä. Nähdäkseni niin kuin Jumala näkee"

Rukoilemme:

Taivaallinen Isämme, anna meille ymmärrystä ja viisautta nähdä jokainen kohtaamamme ihminen niin, ettemme ohita häntä, ettemme työnnä häntä pois. Opetä meitä näkemään ihmisen.

Amen

Vanhan Tuomaan tarinat

Eija Peltonen, Suonenjoki

Oppimiskahvila (cafe learning) on yhteistoimintamenetelmä tiedon tuottamiseen ja välittämiseen. Suonenjoen sukkokoukussa sen avulla etsittiin sukkumustoja. Kirjatut muistikuvat ovat jo sinänsä tallettamisen arvoisia, mutta parhaimmillaan ne ovat alkusysäyksenä suullisesti lähisuvulle ja kirjallisesti koko suvulle kerrottaville tarinoille.

Olen käyttänyt menetelmää työssäni. Se toimii näin. Väki jaetaan pöytiin. Yksi valitaan kirjuri. Hän esittelee pöydässä pohdittavan kysymyksen ja kirjaa käytetyt puheenvuorot tai, niin kuin nyt teimme, jokainen kirjaa kertomansa asian lyhyesti pöytäliinaan. Sitten keskustelijat siirtyvät toiseen pöytään. Vain kirjuri jää paikalleen odottamaan uutta ryhmää.

Paikalla oli parikymmentä henkeä, joista muodostimme viisi ryhmää. Pöydissä istuttiin kuivin suin, vaikka menetelmän nimi antaa lupauksia maukkaistakin tarjoiluista. Juttu sen sijaan luisti näiden kysymysten kirjoittamana:

Kuka on vanhin Korhosten sukuun kuuluva henkilö, josta muistat kerrotun kotonasi?

Kerrottiinko kotonasi sukutarinoita?

Minkälaista oli Korhosten sukuun kuuluvan vanhempasi ja isovanhempasi lapsuus?

Jokin piirre, taito tai taipumus, joka on yhteistä lähisukuasi oleville Korhosille?

Millainen muisto sinulla on mielessä Korhosten papasta ja mummosta?

Lopuksi kunkin pöydän kirjuri teki vielä yhteenvetoa keskusteluista. Seuraavassa on otteita tuotoksista sellaisina kuin keskustelijat ne pöytäliinoiniin kirjasiivat. Monella tavalla ihminen on voinut jäädä jälkipolvien ja oman ajan sukulaisten mieleen. Toivottavasti saamme kuulla näistä sukulaisista ja sukuhaaroista tarkemminkin Vanhan Tuomaan tulevissa numeroissa.

Jäljempänä olevat "sukutarinat" ovat otteita sukuun liittyvistä muistoista. Ne ovat suoria lainauksia ryhmien tuotoksista, mikä

näkyä esimerkiksi luonteita-jakson luettelonomaisuudessa. Lupa niiden käyttöön Vanha Tuomas -lehdessä kysyttiin osallistujilta ryhmänä. Tavoitteena on tarinoiden kerronnan jatkuminen suvun parissa.

Muistoissa eläviä

Martta Purasen (o. s. Korhonen) sisar Mainikki toimitti sisaren lapsille hedelmiä palvelupaikastaan 1950–1960-lukujen vaihteessa. Mainikki oli meijerin johtajan kotiapulainen. Paikkakunta Tampere. (Tapio Retkin, Tampere)

Juho Korhonen, Vesanto, kuollut ennen vuotta 1940. Lähti 6–7-vuotiaana Vesannolta ja meni Puumalaan tädin luokse. Eli elämänsä Puumalassa. Tuli kuolemaan Vesannolle. Elämänsä varrella ei suostunut tulemaan Vesannolle. (Pertti Korhonen, Ruokolahti ja Elvi Korhonen, Vesanto)

Elisabeth Voutilainen (o. s. Korhonen) asui

Helsingissä. Kävi Suonenjoella kylässä omalla autolla 1950-luvulla. Mies oli vakuutustarkastaja. (Pertti Korhonen, Lapinlahti)

Kaapro Korhonen, Hankasalmi, 1800-luvun loppupuolella. Kaskeamistyöstä lähti juomaan lähteelle. Joi helteellä kylmää vettä. Sai keuhkokuumeen, johon kuoli. (Pekka Korhonen, Hankasalmi)

Heikki Korhonen, Suonenjoen Rieponlahdelta. Rauhallinen mansikkamies suuttui mansikanpoimijoille, kun nämä eivät keskinäisten kaunojensa vuoksi suostuneet poimimaan mansikoita 1990-luvulla. Purkauksen jälkeen työ jatkui normaalisti. (Matti Korhonen, Jyväskylä)

Aviomies on kertonut paljon Vihta-Paavosta. Kertomusten myötä minulle ovat auenneet monet hänen runoistaan. (Annikka Korhonen, Laukaa)

Vesannon Ahveniskylän Kalle Korhonen haki 1940 vaimon Ida Korhosen Niiniveden päästä. Tämä oli talollisen tytär ja Kalle vähävarainen. Rakkaus oli kuitenkin suurta. Ida jäi perinnöttömäksi, koska vanhemmat eivät hyväksyneet liittoa. (Seija Jalkanen Kuopio ja Marja Tukiainen Helsinki)

Kalle Korhonen, Suonenjoki, Rieponlahti, eli noin 1900–2000. Minulle mieleen jäi Kallen metsänhoitotarinat pienenä poikana 1950-luvulta. Kylällä kerrottiin Kallen tekevän metsätöitä öljylampun valossa. Hän sai lukuisia metsänhoitopalkintoja. (Juhani Korhonen, Suonenjoki)

Sukutarinoita

Pentti Korhonen oli työmatkalla Saudi-Arabiassa. Hän joutui poliisin kuulusteluihin. Perttiä epäiltiin sekaantumisesta sisäisiin asioihin eli politiikkaan. Pertti oli sanonut alaiselleen beduiinille, että älä usko mitä radiossa kerrottiin. Egyptin sota oli käynnissä. Syy oli varmaan tämä. Tapaus sattui vuonna 1968. Syyte raukesi, kun ei ollut yhteistä kieltä.

Seppo Korhosen isoisä oli eräänlainen keksijä. Hän lähti Amerikkaan tienaamaan rahaa ”keksinnölleen” (kahden hevosen vedettävä karhi). Hän panttasi perheen talon matkarahoihin. Vuoden kuluttua tuli takaajan perhe, joka vaati talon omakseen. Tyyne ja kolme las-

Eeva Hänninen Pieksämäeltä ja Irja ja Tapio Retkin Tampereelta.

ta joutuivat muuttamaan pieneen hellahuoneeseen. Sen jälkeen Tyyne elätti perheen pyykinpesulla ja kahvin keitolla tukkimiehille. Juho Arvi lähetti silloin tällöin (hyvin harvoin) dollarin kotiin. Hän palasi Amerikasta 80-vuotiaana vanhuksena hopeamatkalaukun kanssa. Tapaus sattui 1930-luvulla. (Annikka Korhonen, Laukaa)

Pentti Korhosen isä Matti Korhonen oli kertonut omasta ukistaan tarinan. Ukki oli torppari ja toimeentulo oli tiukkaa. Talon töiden lisäksi torppari viljeli omaa pientä palstaansa. Palstaa piti lannoittaa ja lannoitteita ei ollut saatavilla. Omien ihmisten ”paskat” käytettiin myös hyväksi. Niitä ei tehty talon huussiin, vaan vaikka kuinka tiukalle teki, tehtiin tarpeet omaan huussiin. Joskus jopa tehtiin tuohen päälle ja tarpeet vietiin kotiin. (Pentti Korhonen)

Marjan ja Seijan Iida mummon kerrottiin olevan kotoisin Vesannon Niinivedeltä. Talo,

Marja Tukiainen Helsingistä ja Seija ja Seppo Jalkanen Kuopiosta.

Pentti Korhosen isä Matti Korhonen ~~oli~~ oli kertonut omasta ukistaan tarinan. Ukki oli torppari ja toimeen tulo oli tiukkaa. Talon toiden lisäksi torppari oijeli omaa pientä palstaansa. Palsta piti lannoittaa ja lannoittajia ei ollut saatavilla. Amat ihmissien" paskat "käytettiin myös. Niitä ei -lehty talon huussiin vaan paikka kuinka tiukalle teki tehttiin taput omaan huussiin. Joskus jopa tehtiin tuohen päälle ja taput vietiin kotiin.
Pentti Korhonen

Pentti Korhosen isoisän isä on tarkka taloudestaan.

Pentti vasemmalla ja Jyrki Korhonen oikealla.

jonka tytär hän oli, oli kuulemma rikas, mutta se menetettiin pakkohuutokaupassa. (Marja Tukiainen ja Seija Jalkanen)

Marjan ja Seijan vaari Kalle Korhonen (Vesanto, Ahveninen) oli ammatiltaan kivimies. Hän opetti myös pojalleen Paavo Korhoselle kivityötaitoja. (Seija Jalkanen ja mies Seppo Jalkanen)

Tapion äiti kertoi äidistään ja perheestään tarinan velan takauksesta ja tilan menetyksestä. Martta mummon miehen veljen holtiton elämä ja hänen velkojen takaukset olivat tilan pakkomyynnin syy. Tila sijaitsi Lieteniemellä (Iisvesi). Tapahtui 1930-luvulla. (Tapio Retkin)

Lapsuus ja nuoruus

Nuoruutensa isä vietti Kiesimän kanavalla. Kävi kansakoulun Kiesimällä. Toimi nuorena miehenä seppänä isänsä pajassa ja myöhemmin omassaan, kunnes se paloi. Palanut paja oli huonojen kulkuyhteyksien takana. Kun ei saanut uuden pajan paikaksi haluamaansa tonttia Kiesimän-Kerkonkosken tien varrasta, muutti hän perheineen Suonenjoelle, jossa työskenteli autonasentajana. Piipahti välillä viisi vuotta Polvijärvellä palaten takaisin Suonenjoelle. Ukki Juho Korhonen oli seppänä Kiesimän kanavalla. Vaimonsa oli Iida Tiitinen. (Pentti Korhonen, Lapinlahti)

Pekka ja Aili Korhonen asuivat Puumalan Viljakan saarella 1920-luvun tienoilla. Muuttivat sieltä mantereelle Puumalan Torsantaan

kylään, josta ostivat oman tilan (25–30 ha). Tilalla oli rakennukset, mutta 1950-luvulla kaikki rakennettiin uudelleen. Elämä oli työstä, aluksi hankalaa joka suhteessa.. Lapsia seitsemän, kaikki pääsivät kansakoulupohjalta ammatilliseen koulutukseen ja työelämään. (Pertti Korhonen, Ruokolahti)

Kalle ja Iida Korhosella oli 8 lasta: Impi, Tyyne, Aune, Paavo, Heikki, Kauko, Eeti ja Kalle. Elämä oli niukkaa. Asuntona 1 huone. Ruokaa ei riittänyt kaikille. Tytöt sijoitettiin muualla asumaan. Eeti kuoli keuhkotautiin nuorena. Kalle kuoli sodassa. (Seija Jalkanen, Kuopio Paavon tytär ja Marja Tukiainen, Helsinki Kaukon tytär)

Armas Korhosen lapsuus 30-luvulla oli todella niukkaa. Jo 14-vuotiaana hän kävi talvela sahaamassa ja tekemässä talvella puita tienestinä. 16-vuotiaana hän pääsi rautateille töihin Kuusaan asemalle puukanavaan ja lastamaan tavaroita ja sitten 17-vuotiaana ajoi autokortin ja pääsi armeijaan evakuoimaan siirtolaisia. (Annikka Korhonen, Laukaa)

Martta (os. Korhonen) ja Emil Puranen saivat vanhimman poikansa Toivon kautta pienen maatilan Maaningan Käärnelahdesta. Sinne rakennettiin talo, navetta ja sauna. 3–4 lehmän ja ukin TVH:lta saamalla tuloilla elettiin. Heidän lapsensa saapuivat kesäisin lomaiikanaan porukalla tekemään talven heinät käsipelissä, viikatteella niittäen, haravalla ja heinähangolla kasaan laittaen. (Tapio Retkin)

Isä oli maanviljelijä ja hänestä on sanottu, että hän oli Purolan kyntömies. Pappa oli innokas nuottamies ja isä ei ollut pitänyt, kun

pappa oli lähtenyt nuotalle ennen kuin heinä-
töihin. (Pekka Korhonen)

Korhosen Heikin ja Anitan lapsuudesta en
paljon tiedä. Enkä nuoruudestakaan hirveästi.
He ovat isovanhempiani. Hommia ovat kovas-
ti saaneet kotipaikkansa eteen tehdä. Metsään
raivasivat pienen tilan. Olen sitä asiaa mietti-
nyt sillä tavalla tilan rannalla istuen, että sa-
malla paikalla ukki ja mummo ovat samalle
järvelle katselleet ja toisaalta suunnitelleet in-
noissaan mitä omalle maalle tehdään, toisaal-
ta kauhistelleet sitä työn määrää mikä
odottaa. (Martti J. Korhonen, Jyväskylä)

Elämää Vesamäen Säkkinmäellä 1800-lu-
vun lopulla: Aatu pojalla vaimo ja 9 lasta,
Otolla vaimo ja 6 (7) lasta. Talossa oli väkeä
yleensä 15–20 henkilöä, muutama palkollinen
ja talkootyöläisiä. Juhon isännän sisarkin pa-
lasi kotitalalle leskeksi jäätyään ennen kuole-
maansa. (Jyrki Korhonen)

Aikuisilla oli oma pitkä ruokatauko ja pöy-
tä, lapsilla omansa.

Luonteita, taitoja ja taitajia

Sävelkorva periytyy. Säveltäjä, runojen kirjoit-
taja.

Alkoholi maistui, peluri.

Pehmomies, osa ankaria

Ahneus.

Johtajuutta.

Todellinen huono kuulo.

Hiljaisuus, ei jorise joutavia. Uppoutuu asi-
aansa ts. keskittyy niin ”ettei kuule”.

Omapäisyys, päättäväisyys, päämäärätietoi-

suus, itsepäisyys.

Kirjallisuus: kirjailija esim. Sirkka Makkonen.

Runoja: Eeva Häkkinen.

Musiikki: Makkosen veljekset, Helka Hynni-
nen, Timo Korhonen.

Kädentaitajia: esimerkiksi. puutyöt, huoneka-
lut Turun Korhoset, patentit Juho K., sepän
taitoja, kuvataiteet.

Urheilu: hiihto, pesäpallo.

Vihta-Paavo. Runoilija, jonka runot kosketta-
vat ja puhuttelevat tänäkin päivänä.

Mummo ja pappa

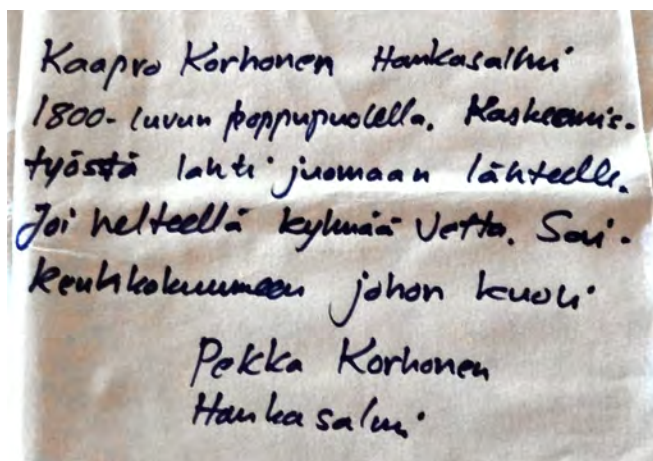
Juho, Armaksen isä – keksijä, maailman mat-
kaaja jätti perheen ja lähti Amerikkaan. Ar-
maksen lapset, Seppo, peräänantamaton
yrittäjä.

Ukki Juho Korhonen oli seppä Kiesimän
kanavalla. Kuoli ollessani vuoden vanha, joten
olen nähnyt hänestä vain valokuvan. Tullut
Kiesimälle ehkä Konneveden takaa. Mummo
oli Ida Tiitinen. Hän eli 91 vuotiaaksi asuen
meillä kotona Suonenjoella ja viimeiset vuo-
tensa täällä Vanhallamäellä. Sukuhaara voisi
olla Sonkarin saaren päähaara. (Pentti Korho-
nen)

Martta Puranen (o.s. Korhonen) hoito 3-4
lehmää lähes kuolemaansa asti. Hän sai useita
palkintoja (kunniamainintoja) maidon laa-
dusta. Lehmät ja lasten sekä lastenlasten aut-
taminen taloudellisesti oli voimissaan lähes
kuolemaansa asti. (Tapio Retkin)

Hankasalmi Kärkkäälä, Purolan haara.
Pappa oli maanviljelijä. Pappa toi muikkuja
Uotilan vuoren yli kävellen. Hän oli hyvin li-
kinäköinen. Mummosta en muista mitään,
hän oli kuollut jo ennen syntymääni. Hän oli
hyvin ahkera ihminen. (Pentti Korhonen)

En ole itse metsämies. Heikki-ukki kyllä
oli. Joskus, jostain tuntemattomasta syystä,
päädyin hänen ja haulikon kanssa lapsena
metsään. Ei sieltä mitään ammuttu, mutta
ukki näytti oravan pesän ja muita sen kaltaisia
juttuja. Ja kivaahan se oli. Yleisimmin asioita
muistellessa mielen tulee ajatus, että mukava
paikkahan se mummola oli. Kaikenlaista kiin-
toisaa puuhaa ja mukavia aikuisia ja lapsia,
serkut jne. (Martti J. Korhonen)

Tuoni saattoi viedä yllättäen.

Koipiniemen Korhosia

Pekka Korhonen, Mänttä

Rieti (Fredrik) Korhonen menetti Sai-karinniemen Ruokoniemellä sijainneen torppansa isonjaon tilajärjestelyissä. Hän sai uudistilan Kuuslahden kylän Koipinimestä Konneveden rannalta. Seuraavassa seurataan hänen poikansa Mikon jälkeläisiä 1900-luvun alkuun. Selvitys on osa laajemmasta käsi-kirjoituksesta, jonka numerointia tau-lut noudattavat.

Koipiniemen kantatila jaettiin kahtia jo Rietin elinaikana. Koipiniemen nimen saa-neen puoliskon isännäksi jäi Rietin vanhin poika Mikko. Talo pysyi Korhosten hallussa suunnilleen kaksisataa vuotta. Toista puo-liskoa ryhtyi isännöimään Rietin nuorin poika Tahvo. Rieti asettui asumaan hänen talou-teensa. Taloa ruvettiin kutsumaan Kustulaksi Tahvon pojan Kustaan mukaan. Kustulle syntyi vain tyttäriä, joten Kustula siirtyi toisen sukunimen alle ja myöhemmin kokonaan uusille omistajille. Sukupuu on keskiaukea-malla s. 26–27.

Taulu 1

VII Rieti (Fredrik) Mikonp. Korhonen

S. noin 1745 Rautalampi, k.18.8.1808 Kuuslahti 7, Koipiniemi. Rietin syntymäajaksi on rippikirjoihin merkitty vuosi 1749, mutta se ei voine pitää paikkaansa. Vanhin lapsi Mikko olisi tällöin syntynyt Rietin ollessa vasta 18-vuotias ja vihille Rieti olisi mennyt jo 16-vuotiaana. Ilkka Korhonen on esittänyt perustellusti, että oikea syntymävuosi on 1745.

Pso 13.10.1765 Kirsti (Cirstin, Cristina, Stina) Korhonen, s.1747, k. 5.7.1822

VIII Lapset:

Mikko s. 30.1.1767, Koipiniemen toinen puolisko. Tauluun 2.

Kaisa s. 25.1.1768

Maria, s. 6.12.1771

Anna s. 28.9.1774

Kristiina s. 20.11.1776, naimisiin Pakarilaan Heikki Pakarisen kanssa.

Juho s. 29.5.1780

Koipiniemi jaettiin kantaisä Rietin vielä elä-essä hänen poikiensa Mikon ja Tahvon kans-sa. Mikko jäi kantatilalle. Idempänä olevaa Tahvon tilanpuolikasta ruvettiin kutsumaan myöhemmin Kustulaksi Tahvon pojan mu-kaan.

Tahvo s. 24.5.1782. Tauluun 45.

Susanna s. 6.6.1786, Kärkkäälän Iso-Rossiin Heikki Poikolaisen puolisoiksi.

Riitta Kaisa s.3.11.1788

Taulu 2

VIII Mikko Rietinpoika Korhonen

S. 30.1.1767 Rautalampi, Vaajasalmi, k. 7.2.1845 Rautalampi, Kuuslahti 9, Koipiniemi. Uudistilallinen. Tilan numero muuttuu vuo-sien 1832–1842 rippikirjassa Kuuslahti 9:ksi. Mikon vanhin lapsi Anna on merkitty syntyneeksi Vesterilässä 1789 ja seuraava lapsi Rieti on syntynyt 1792 Koipiniemessä, joten tässä välissä Mikko ja ilmeisesti siis koko suurperhe muutti Koipiniemeen.

Pso 2.1.1785 Kaisa Poikolainen s.16.5.1764 Rautalampi, Kärkkäälä, Iso-Rossi. Mikon sisar

Susanna meni puolisoksi samaiseen Iso-Rossiin Heikki Poikolaiselle.

IX Lapset

Anna s. 21.1.1789. Kuhjon talon Juho Erikinpoika Oittisen vaimo. K. 25.11.1857.

Rieti s.1792. Tauluun 3.

Mikko s. 4.3.1796 Tauluun 24.

Taulu 3

IX Rieti Mikonpoika Korhonen

S. 1792 Kuuslahti 7, Koipiniemi, k. 6.5.1838 Kuuslahti 9 Koipiniemi. Vanhimpana poikana Rietin oli tarkoitus jatkaa isäntänä Koipiniemessä, mutta hänen varhainen kuolemansa muutti tilanteen. Rietin toinen vaimo Maria Sorri avioitui uudelleen Kaapro Pakarisen kanssa ja muutti lapsineen Rautalampi 10:een Pieni Koipiniemi -nimellä tunnetulle tilalle.

1. puoliso Anna Maria Raatikainen s. 1790

2. puoliso Maria Sorri s. 25.1.1791

X Lapset

1. Anna Riitta 21.8.1812

1. Eeva Katariina 28.2.1814

1. Maria 14.11.1816

1. **Mikko** 25.2.1818

1. Erik 24.5.1820

2. Kaapro 3.10.1821

2. Heikki 23.7.1823

2. Tahvo 1.6.1827

2. Juho Rieti 1.9.1830

2. Eeva Johanna 18.9.1838

Taulu 4

X **Mikko Rietinpoika Korhonen** s. 25.2.1818 Kuuslahti 7, Koipiniemi.

Talollisen poika, muonarenki. Siirtyi

*Koipinimen päärakennus 1930-luvun asus-
saan.*

isänsä kuoltua Siikakosken Puteroon puolisonsa Maija Liisa Hintikan kotitilalle. Myöhemmin Istunmäelle ja sitten Rautalampi 10:een.

Pso Maija Liisa Hintikka, s. 1815

XI Lapset

Johan s. 18.2.1839 Kuuslahti 9, Koipiniemi

Kaapro s. 3.12.1840 Siikakoski, Putero 8

Juho s. 28.6.1843 Siikakoski, Putero 8

Maria Sofia s. 10.6.1845 Istunmäki 4

Matti s. 23.2.1848 Rautalampi 10, Selkämä. Tauluun 10.

Kaarlo s. 10.4.1851 Rautalampi 10

Gustaava s. 4.7.1854 Rautalampi 10

Taulu 10

XI **Matti Mikonpoika Korhonen** s. 23.2.1848 Rautalampi 10, Selkämä. Taulusta 4.

Pitäjänräätäli **Hattu-Matti**, joka erikoistui hattujen valmistamiseen, siitä lisänimi. Rakensi Koipilahteen tehtaan, jossa useita työntekijöitä. Valmisti hattuja myös Fredrikssonin hattuliikkeelle Jyväskylään.

Pso 23.5.1869 Jacobina Peura s. 2.9.1843 Laukaa. Vanhemmat Heikki Eeronpoika Peura ja Anna Sofia ollintytär olivat muuttaneet Rautalamille Nurmijärven Hoikkalasta vuonna 1858.

XII Lapset

Olga Korhonen 2.1.1881

Veikko Matias 12.6.1888 Rautalampi, Koipiniemi 9, Lahdentausta-torppa. Tauluun 11.

Taulu 11

XII **Veikko Matias Matin. Korhonen**

S. 12.6.1888 Koipiniemi 9 Lahdentausta-torppa, k. 17.1.1942 Helsinki

Pso 13.12.1912, eronneet 19.9.1933 Tyyni Ester Pakarinen s.29.3.1895

Kirjailija, sanomalehtimies, maanviljelijä, kylävaikuttaja. Hänestä kerrottiin vuoden 2013 Wanhassa Tuomaassa.

XIII Lapset

Kalevi Päiviö 17.6.1913

tapani Matti 3.3.1915

Esko Olavi 12.7.1917

Erkki Aapeli 8.5.1921

Urpo Pentti 8.2.1923 Urpo oli mestaritason hiihtäjä, joka oli tuomassa Suomelle hiihtokultaa viestijoukkueessa Oslon olympialaisissa 1952. Tehnyt sotakokemuksistaan kaukopartiomiehenä useita kirjoja.

Taulu 24

IX Mikko Mikonpoika Korhonen, s.4.3.1796 Kuuslahti 7, Koipiniemi, k. 22.12.1861 Kuuslahti 9, Koipiniemi. Taulusta 2.

Talollinen, Kuuslahti 9, Koipiniemen puoliskon isäntä.

1. pso 24.12.1815 Riitta Maria Hintikka s. 5.4.1795 k. 31.3.1835

2. pso Anna Greta Hintikka s. 30.1.1812

Mikon puolisoista Riitta Maria oli Rautalampi 9:stä, Savilehdosta, Matti Hintikan ja Kaisa Puttosen tytär. Riitta Marian kuoltua varsin nuorena meni Mikko uudelleen naimisiin itseään 16 vuotta nuoremman Anna Greta Hintikan kanssa. Anna Gretakin oli juuri leskeytnyt, vain kaksikymmenvuotiaana. Hänen puolisonsa Aatami Janhunen oli kuollut 22-vuotiaana isorokkoon lyhyeksi jääneen avioliiton jälkeen. Pariskunta oli asustanut Särkisalon Kytömaan talossa. Mikon kuoltua Anna Greta asusti poikansa Mikon luona Pienlahti-torpassa, Rautalampi 10:ssä.

X Lapset

1. Anna Leena s. 12.1.1817, k. 30.1.1819

1. Juho Rieti s. 4.3.1819

1. **Matti** s. 11.10.1824. Tauluun 29.

2. Mikko 15.5.1851

Taulu 29

X Matti Mikonpoika Korhonen, s. 11.10.1824 Kuuslahti 9, Koipiniemi, k. 21.6.1892 Kuuslahti 9, Koipiniemi. Taulusta 24.

Pso Anna Maria Savolainen, s. 2.11.1823 Sumiainen, Savola 2, k. 24.11.1902 Koipiniemi. Vanhemmat Matti Juhonpoika Savolainen s. 1801 ja Maria Samuelintytär Savolainen s.1801, molemmat Sumiaisista.

Matti hankki omistukseensa Kiesimältä, Sonkarinsaari 11, Eerola -nimisen tilan, jonne hänen poikansa Matti asettui yhdessä vaimonsa Loviisa Kuneliuksen kanssa.

XI Lapset

Henriikka 16.10.1845, kuoli lapsena.

Roope 28.9.1846. Tauluun 30.

Matti 16.12.1849, Eerolaan, Sonkarinsaari 11

Aapeli 5.12.1855

Anna Liisa 30.5.1859

Wilhelm 31.3.1865

Taulu 30

XI Roope (Robert) Matinpoika Korhonen s. 28.9.1846 Kuuslahti 9, Koipiniemi. k. 31.1.1899 Kuuslahti 9, Koipiniemi.

Pso 9.10.1868 Liisa (Elisabeth) Kunelius (Lintulan Liisa), s. 12.1.1843 Hankasalmi, k. 8.7.1912, Kuuslahti 9, Koipiniemi. Liisan vanhemmat olivat Matti Matinpoika Kunelius, s. 8.8.1800, Hankasalmen Lintulasta ja äiti Maria Hannuntytär Liimatainen, s. 14.10.1805 Hankasalmelta. Roope hankki omistukseensa Rautalampi 5:stä Lietonmäki-nimisen tilan.

Vertti Korhonen Koipinimen ruispellolla 1930-luvun alussa.

XII Lapset

Roope 17.12.1869–30.12.1887

Iida Maria 21.7.1971 meni Kustulaan, naimisiin Aapeli Röntysen kanssa.

Albert 10.7.1873–6.12.1892

Anna Lyydia 1.10.1874–27.3.1880

Johannes 2.7.1876, Amerikkaan, "Amerikan Jussi" julistettiin kuolleeksi 2.7.1921.

Matilda 29.1.1878 meni Heinäpeltoon Konnevedelle, naimisiin Eemeli Harlinin kanssa.

Evert 10.9.1880. Tauluun 31.

Alma Lyydia 16.10.1882–27.7.1895

Aapeli 27.9.1884–14.3.1885

Taulu 31

XII **Evert Roopenpoika Korhonen** s. 20.9. 1880 Kuuslahti 9, Koipiniemi, k. 9.6.1935 Rautalampi.

Pso 4.12.1910 Hilda Juhontytär Huttunen s.25.2.1884 Rautalampi k.21.12.1971.

Kirjoittaja Pekka Korhonen on Evertin (Vertin) pojanpoika.

Taulu 45

XIII **Tahvo (Staffan) Rietinpoika Korhonen** s. 24.5.1782 Rautalampi, Vaajasalmi, k. 5.4.1818 Rautalampi, Kuuslahti 9, Koipiniemi. Taulusta 1. Koipiniemen toisen puoliskon, myöhemmin Kustula, isäntä. Kuoli vain päivää nuorimman tyttärensä syntymän jälkeen.

Pso Anna Kaisa Huuskonen, s. 1786. Vanhemmat Paavo Huuskonen ja Kaisa Hyvönen. Annan toinen puoliso Lemetti Korhonen, s. 8.4.1795 Isossa-Tiitilässä, piti isännöyttyä talossa 1830-luvun puoliväliin.

IX Lapset

Anna Maria 24.3.1803, pso Abraham Lundberg

Eeva Stiina 1.1.1805, pso 1 seppä Henrik Laitinen, pso 2 Johan Korhonen.

Tahvo 3.12.1806, pso Maria Waris. Pitivät isännöyttyä isä-Tahvon tilanpuolikkaalla noin 1835-1850, sitten torppareiksi Koipiniemi-torppaan, Kuuslahti 9.

Liisa 28.4.1810-16.4.1814

Mikko 28.4.1810-16.4.1814

Kaapro 18.10.1812, pso Ulrika Pakarinen

Gustaf 11.12.1814. Tauluun 64.

Israel 1.1.1817

Riitta Kaisa 4.4.1818

Taulu 64

IX **Kustu (Gustaf) Tahvonpoika Korhonen**, s. 11.12.1814 Kuuslahti 9, Koipiniemi, k. 6.10.1899, Kuuslahti 9, Koipiniemi (Kustula). Taulusta 49. Koipiniemen toisen puoliskon isäntä 1850-luvun alkupuolelta lähtien. Tilanpuolikasta ruvettiin kutsumaan Kustulaksi hänen mukaansa.

Pso Eeva Huuskonen, s. 22.1.1816 Kuuslahti 9, Koipiniemi, k. 18.11.1888. Eeva oli Koipiniemen Mäenlahti-torpan tyttö.

X Lapset

Agatha 22.6.1836. Tauluun 65.

Aatu 12.9.1844-15.9.1844

Eeva Johanna 22.12.1851-5.5.1866

Lyydia 11.11.1854. Eli naimattomana kotitalossaan ainakin vielä vuonna 1900.

Taulu 65

XI **Agatha Kustuntytär Korhonen**, s. 22.6.1836 Kuuslahti 9, Koipiniemi (Kustula)

Pso Juho Röntynen 10.12.1836

Heidän poikansa Aapeli Röntynen (Kustun Aapeli) meni naimisiin Koipiniemen toisen puoliskon, Roopen ja Liisan, tyttären Iida Maria Korhosen kanssa. Aapelin aikana Kustula ajatui taloudellisiin vaikeuksiin, myytiin ja tuli jaetuksi moneen osaan.

Saloheimo kertoo *Rautalammin historiassaan*, että **Pekka Korhonen** toimi *esiratsastajana* Rautalammillä 1700-luvun lopulla. Aikaa hän ei mainitse tarkemmin eikä lähteenäkään muuta kuin "henkikirjat". Hänen selvityksessään *Rautalammin Korhoset, vuoteen 1770 asti syntyneet* ei tällaista nimitystä ole, mutta kyseessä voisi olla Istunmäellä mainittu **Pietari Tuomaanpoika Korhonen**, s. 1736, k. 26.4.1809 (taulu 30). Hän oli torpparina Mäkäräniemessä 1765-1775 ja mainitaan *käskynviejäksi* (utridare) vuodesta 1775 lähtien. Vaimo alkaen 1750 Maria Hänninen.

Tuohon aikaan esiratsastaja (förridare, utridare) oli nimismiestä avustava kruunun virkamies, joka saattoi hoitaa esimerkiksi vankien ja pidätettyjen kuljetuksia. Ja ehkä monia muitakin tehtäviä tarpeen mukaan. Kyseessä oli jonkinlainen poliisin ensiaste. Nimike muuttuikin 1800-luvun loppupuolella käskynviejästä konstaapeliksi. Saloheimon mukaan virka oli siihen aikaan ainoa, johon kelpuutettiin myös talonpoikaisia miehiä.

Sotilassanastossa samalla nimellä (förridare, furiiri) on tarkoitettu aliupseeria, joka vastasi komppanian majoituksesta ja muonituksesta. Nimitystä esiratsastaja on käytetty myös väljemmin mistä tahansa saattueen edellä kulkevasta ratsumiehestä.

Koipiniemen Korhosten sukuperä

Hannu Korhonen, Orimattila

Korhoset tulivat Koipiniemeen ison jaon seurauksena 1700-luvun lopussa. Kantaisä Rietin syntyperästä on ollut erilaisia käsityksiä. Hän on kuitenkin epäilyksettä Juurikkaniemestä Kerkonjoensuulle torppareiksi siirtynyttä sukumme haaraa. Koipilahden torpan ensimmäinen emäntä Liisa oli myös Korhosia. Mistä hän tuli?

Rieti Korhonen, s. 1745 tai 1749, k. 1808, tuli uudisasukkaaksi Koipiniemeen noin vuonna 1790. Rippikirjaan hänet on merkitty Ruokoniemelle vielä vuonna 1782. Vuosikymmenen lopulla rippimerkintöjä ei ole kirjattu, joten tarkkaa siirtymävuotta rippikirjasta ei voi päätellä. Koipiniemeen hänet on kirjattu uuteen rippikirjaan vuodesta 1795. Suomen asutuksen yleisluettelossa Kuuslahden tiedot alkavat vuodesta 1794 ja silloin Rieti on jo merkitty uudisasukkaaksi.

Saikarin–Vaajasalmen kyläkirjassa [1] sanotaan, että Rieti on syntyperältään tuntematon. Rippikirjoissa hänen isännimeään ei olekaan. Sukulaisuussuhteet on muutenkin merkitty niin epäselvästi, että vanhemmat eivät käy sieltä varmasti ilmi. Ruokoniemeen on samalle vuosien 1761–1766 rippikirjan sivulle [2] kirjattu kolme torpparia: Risto Korhonen, pso Kaisa Varis, Juho Korhonen, pso Marketta Hyvönen ja Lauri Rytönen, pso Anna Jäntti.

Ruokoniemen torpat

Risto tuli Vaajasalmelta ja perusti torppansa viimeistään 1730-luvulla. Ruokoniemelle ei ollut Vaajasaaren eli Vaaja-

salon eteläpäästä kuin kolmen kilometriä, mutta se oli kuitenkin toisen kylän, Kerkonjoensuun, maita. Ristolla ei liene ollut omistusoikeutta asuttamaansa paikkaan, sillä hänen poikansa eivät saaneet torpan paikalle perustettua Ruokoniemen taloa (Kerkonjoensuu 10), vaan se meni vieraille [3]. Rekosta ja Ristosta kerrottiin Wanhassa Tuomaassa vuonna 2007.

Juhon, s. 1729, talouteen on merkitty vaimon Marketan lisäksi äiti **Kaisa Ikäheimonen**, poika Rieti (Friedrick), s. 1749, ja tämän vaimo **Kirsti Korhonen**. Vuoden 1750 kartassa Ruokoniemessä on vain kaksi torppaa [4]. Olisiko toinen edellä mainitun Riston ja toinen Juho Korhosen asuma; se, johon hänen isänsä **Mikko** oli tullut Juurikkaniemestä Juho Ikäheimosen kotivävyksi vuonna 1728. Asko Pilto tosin arvelee Saikarin–Vaajasalmen kyläkirjassa [1], että toista torppaa olisi asunut edellä mainittu Lauri Rytönen. Missä Juhon torppa siinä tapauksessa olisi ollut?

Seuraavassa rippikirjassa 1767–1772 Ruokoniemessä on neljä torpparia: samat kolme kuin edellisessä, mutta nyt myös Rieti mainitaan torppariksi niin kuin hänellä olisi oma torppa. Rietin taloudessa

asuivat vaimo Kirsti, äiti Kaisa Ikäheimonen ja tyttäreksi kirjattu Liisa s. 1751. Tästä saisi sellaisen käsityksen, että Rieti olisikin Juhon veli eikä poika

niin kuin edelliseen rippikirjaan tehty merkintä antaa ymmärtää. Ikänsä puolesta Liisa ei voi olla Rietin tytär, vaan ehkä hänen siskonsa.

Rietin torppa näkyy Suomen asutuksen yleisluettelossa vuodesta 1768 nimellä Ruokolahti. Se on saatettu rakentaa samoille tienoille kuin edellä mainitut, ehkä vielä lähemmäksi Ruokolahden rantaan. Tai sitten jo alunperinkin kauemmaksi pohjoiseen. Näin ainakin voisi arvailla 1800-luvulta välistä peräisin olevan pitäjänkartaston perusteella, sillä Rietin torpan paikalle perustettiin isossa jaossa Naulakaarten talo

(Kerkonjoensuu 11) [3]. Kartassa on Saikarinniemen eteläosassa kolme asutuksen paikkaa, yksi siinä missä Ruokoniemen talo on edelleen, toinen nykyisen Korholan tienoilla ja kolmas Haukilammin eteläpäässä, lähellä edellisiä, mutta Vaajasalmen kylän puolella, nykyisen Haukitaipaleen talon tienoilla. Vuoden 1788 isojakokartassa on vain talot: Ruokoniemi nykyisellä paikallaan ja Naulakaarre nykyisen Herralan kohdalla.

Vuosien 1773–1780 rippikirjasta puuttuvat sivut 193–230. Ruokoniemi on ollut näillä sivuilla. Rippikirjassa 1781–1794 Ruokoniemessä on leski Kaisa Varis sekä hänen ja Risto-vainajan kolme poikaa Matti, Lauri ja Juho s. 1755 puolisoineen. Toisessa torpassa on torpparina edelleen vanha Juho ja vaimo Marketta Hyvönen, tyttäret Kaisa s. 1759 ja Liisa s. 1768 sekä poika Juho s. 1766 ja veli Heikki s. 1740, k. 10.11.1789.

Kolmannessa torpassa ovat Rieti ja Kirsti. Äiti Kaisa Ikäheimonen kuoli 1780 tai 1781. Taloudessa mainitaan Rietin poika **Mikko** s. 1767 ja **Kaisa Poikolainen** s. 1764, josta tuli myöhemmin Mikon vaimo. Rietillä ja Kirstillä ei ole rippimerkintöjä enää vuoden 1782 jälkeen niin kuin ei tässä kirjassa yleensä muillakaan.

Rietin vanhemmat

Komissario Juhani Korhosen luettelossa [5] Rietin isänä on ilmeisesti edellä mainitun rippikirjamerkinnän takia Juho Korhonen, joka oli syntynyt 1726 tai 1729. Tämä ei kuitenkaan vaikuta uskottavalta, sillä Juhon puoliso Marketta Hyvönen oli syntynyt vasta

1736. Saloheimo [3] on pitänyt Rietin isänä edellä mainittua Niinivedellä 1705 syntynyttä Mikko Laurinpoika Korhosta. Samaan tulokseen on aikanaan tullut myös Anni Pakarinen. Juho ja Rieti olisivat siten veljeksiä.

Vahvistus saadaan Rietin ja Kirstin vihkimerkinnästä, vihityt 1.11.1765. Siellä on Rietin vanhempina Mikko Korhonen ja Kaisa Ikäheimonen. Samalla selviää myös Rietin vaimon Kirstin syntyperä. Vanhemmat ovat Perttu Pertunpoika Korhonen ja Maria Korhonen Vaajasalmelta. Kirsti (kastettujen luettelossa Chirstin ja vihkimerkinnässä Kirstin) oli syntynyt 27.3.1746. Syntymämerkinnässä hänen äitinsä on Maria Paa-vontytär, s. 11.7.1723.

Tallessa ovat lisäksi Rietin pojan Tahvon perukirja vuodelta 1818 [6] ja toisen pojan Mikon pojan Rietin perukirja vuodelta 1838 [7]. Niistä saadaan lopullinen varmistus, koska niissä kummassakin vanha Rieti mainitaan isännimellään: Fredric Mickellsson Korhonen. Rietin vanhemmat olivat siis Niiniveden (Juurikkaniemi 4) poika Mikko Laurinpoika Korhonen s. 1705 Niinivedellä, k. 1756 Ruokoniemessä, ja Kaisa Juhontytär Ikäheimonen, s. 1708 Tyyrinvirralla, k. n. 1779 Ruokoniemessä.

Mikon vanhin lapsi Juho, s. 12.8.1729, on merkitty kastettujen luettelossa syntyneeksi Niinivedellä. Ruokoniemessä heille syntyi vielä

seitsemän lasta: Mikko 1733, Paavo 1736, Heikki 1738 (tai 1740), k. 10.11.1789, Marketta 1742, Liisa 1748, Fredrik 1749 ja Kaisa 1754. Juhosta kerrottiin Wanhassa Tuomaassa vuonna 2012, s. 16–17.

Mikon vanhemmat, Rietin isovanhemmat, ovat siis **Lauri Lemetinpoika Korhonen** n. 1655–1743 ja **Vappu Ollintytär Knuutitar** Niinivedeltä eli Juurikkaniemen Korholasta (Juurikkaniemi 4). Mikko on mainittu Martti Korhosen sukupuussa Wanhassa Tuomaan vuoden 2013 numerossa sivulla 17.

Suomen asutuksen yleisluettelossa Koipiniemen tiedot alkavat vuodesta 1794 [8]. Rietin uudistilalla sanotaan olevan verovapaus vuoteen 1802 asti ja että veronmaksu alkaa vuonna 1806. Tilalla asuu Rieti ja nimeltä mainitsematon vaimo [Kirsti], poika Mikko vaimoineen, tyttäret Kirsti ja Liisa sekä renki Elias Jauhiainen vaimoineen. Alaikäisiä lapsia on merkitty kuusi. Poika **Tahvo** ilmestyy luetteloon vuonna 1798 ja tytär Stina 1802. Mikon vaimo tulee sokeaksi 1808.

Tahvo menee naimisiin

1804. Seuraavana vuonna tila (Koipiniemi, Kuuslahti 7) jaetaan Mikon ja Tahvon kesken. Äiti-Kirsti ja isä-Rieti siirtyvät asumaan Tahvon talouteen. Siellä mainitaan lisäksi hänen lapsensa Tahvo, Kustaa ja Stina sekä vähämielinen Maria Korhonen.

Koipilahden Liisa

Koipiniemeen siirtyneissä Korhosissa on Rietin lisäksi toinenkin, jonka syntyperä pohdituttaa. Rietin taloon oli jo 1790-luvun alussa, asutuksen yleisluettelon mukaan jo vuonna 1793, perustettu Koipilahti-niminen torppa. Sitä asuivat Tuomas Jäntti s. 1748 (rippikirjan mukaan) ja **Liisa Korhonen** s. 1751. Haapamäellä oli asunut 1780-luvun alussa samanniminen pariskunta, vihityt 1774. Syntymävuodetkin täsmäävät. Lisäksi Haapamäen Tuomaalle ja Liisalle syntyi vuonna 1778 poika Mikko, samanniminen kuin koipilahtelaisillakin on, vaik-

ka täällä lapsi on merkitty sekä rippi- että lastenkirjaan neljä vuotta nuoremaksi. Kun mitään muuttomerkintöjä ei ole, jää tietysti pieni epävarmuus siitä, onko kyseessä sama pariskunta.

Asutuksen yleisluettelo on vuoden 1808 kohdalle merkitty, että Koipilahden Tuomas Jäntti on 63-vuotias. Hän olisikin siis muutaman vuoden rippikirjaan merkittyä ikää vanhempi. Ja todellakin! Kastettujen luettelon mukaan Haapamäellä syntyi vuonna 1745 lampuoti Juho Jäntille ja hänen vaimolleen Helga Huttarelle poika Tuomas. Tämä puhuu vahvasti sen puolesta, että Koipilahden Tuomas ja Liisa olisivat siis sama pariskunta, joka tavaan Haapamäellä.

Tämän jälkeen tulee pohtineeksi, miksi Tuomas ja Liisa muuttivat Haapamäeltä vasta perustetun uudistilan torppareiksi ja miksi Saikarilta pakosiirretty uudisasukas otti heidät vastaan. Selityksenä

saattaa olla se, että Liisa olisi Rietin vuonna 1751 syntynyt sisko, joka on mainittu rippikirjassa Ruokoniemellä, mutta jonka myöhempiä vaiheita ei tunneta.

Ehdotonta varmuutta on vaikea saada, sillä vuosien 1773–1780 rippikirjasta puuttuvat juuri ne sivut 193–230, joilla sekä Ruokoniemen että Haapamäen olisi pitänyt olla. Rietin sisko Liisa olisi kyllä hyvä arvaus haapamäkeläisen morsiameksi, sillä muita yhtä lähellä syntyneitä Liisa Korhosia ei ole tarjolla vuosikymmeneen. Ajallisesti lähimmät ovat Vesterilässä 1748 syntynyt Liisa Mikontytär ja Istunmäellä 1753 syntynyt Liisa Tuomaantytär Korhonen. Merkintää Liisan ja Tuomaan vihkimisestä en ole löytänyt. Liisa tuli myöhemmin sokeaksi ja kuoli 1809. Jäntit muuttivat pois ehkä tämän jälkeen, sillä heidän rippimerkintänsä loppuvat Koipilahden sivulta.

Lähteet:

- [1] Nujulan kaupungin historia. Saikarin–Vaajasalmen kyläkirja. Saikarin-Vaajasalmen kyläkirjapiiri. Gummerus, Jyväskylä 2006.
- [2] Rautalammin rippikirja 1761–1766 s. 3. Osoitteessa http://www.sukuhistoria.fi/sshy/kirjat/Kirkonkirjat/rautalampi/rippikirja_1761-1766_tk1090/226.htm
- [3] Saloheimo, V. Rautalammin historia. Sisäläheteyseuran Raamattutalon kirjapaino, Pieksämäki 1959.
- [4] Saloheimo, V. Rautalammin asutushistoriaa vanhan pitäjänkartan valossa. Teoksessa Kukkonen, J. (toim.) Rautalammin kirja. Karisto, Hämeenlinna 1985.
- [5] Korhonen, J. Rautalammin Korhoset, noin vuoteen 1850 asti syntyneet. Julkaisematon ja päiväämätön käsikirjoitus 1970-luvulta.
- [6] Tahvo Rietinpoika Korhosen perukirja. Osoitteessa <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=7139469>.
- [7] Rieti Tahvonpoika Korhosen perukirja. Osoitteessa <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=7140155>.
- [8] Suomen asutuksen yleisluettelo, Rautalampi 1780–1799, Kuuslahti. Osoitteessa <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=454964>

Amerikan Jussi

Pekka Korhonen, Mänttä
Maria Machal, Joensuu

Suku muodostuu yksittäisistä ihmisistä, meistä jokaisesta. Jokainen meistä on kertomuksen arvoinen, vaikka kohtalo ei olisikaan yhtä armollinen jokaiselle. Johannes Korhosen elämä ei ollut tavallisimpia eikä kukaan tiedä, miten hänelle lopulta kävi.

Amerikan Jussi

Jussi (Johannes) **Korhonen** syntyi Roope (Robert) Matinpoika Korhosen ja Liisa (Elisabeth) Kuneliuksen viidentenä lapsena 2.7.1876. Isänsä puolelta Jussi kuului Rautalammin Korhosten Koipiniemen haaraan. Äiti Liisa Kunelius oli haettu taloon miniäksi Lintulan talosta, nykyisen Hankasalmen ja Konneveden rajoilta.

Suutari Hermannin Suuronen oli ollut Lintulassa ammatiaan harjoittamassa ja iskenyt silmänsä talon piikaan, Kuneliuksia hänkin. Koipiniemessä Hermannin oli ehdottanut Roopelle yhteistä kosiomatkaa Lintulaan: "Ota sinä se talon tytär, kun olet

talollinen, niin minä otan sen piian". Näin tapahtui.

Kuneliusten suku on hyvin tutkittu. Suvun kantaisä Benedictus Cunelius s. n. 1632 oli kotoisin Viipurin lähistöltä. Olipa hän nuoruudessaan syytettynä tapostakin, mutta tuomiota ei tullut. Kuolemantapaus oli sattunut tappelun yhteydessä ja surmansa saanut tunnettiin yleisesti varsinaisena tappelupukarina. Benedictus luki Tartossa papiksi ja asettui virkaan Viitasaarelle. Sieltä Kuneliukset levisivät lähinnä Keski-Suomeen.

Aikalaiset kuvaavat Liisaa varsin kovaluonteiseksi ja ankaraksi työnarkomaaniksi. Toisaalta sen ajan talon emännät lie yleensäkin pitäneet ankaraa kuria taloudestaan. Jussin kahdeksasta sisaruksesta viisi kuoli jo joko lapsina tai nuorukaisina. Ehkä tämäkin osaltaan selittää Liisan "kovettuneisuutta".

Eletään kesää 1901. Roopen ja Elisabethin poika Jussi täyttää heinäkuussa 25 vuotta. Mies parhaassa iässä ja tytöt kiinnostavat. Samaan aikaan Koipiniemessä oli piikana 20-vuotia **Hilma Kor-**

Hilma Korhonen

honen. Hilma oli Pakarilasta Johan Korhosen ja Henriika Huuskosen tytär, etäisesti Jussille sukuakin. Nuorten välille syntyi suhde sillä seurauksella, että Hilma tuli raskaaksi.

Piikatyön ja talollisen välinen suhde oli siihen aikaan ongelmallinen. Eikä Liisa-äitikään suhdetta hyväksynyt, vaikka nuoret halusivat mennä yhteen. Isä Robert oli kuollut jo vuonna 1899.

Äiti ja poika riitaantuivat ja Jussi päätti lähteä Ame-

rikkaan. Mukaansa hän pyysi myös Hilmaa, mutta tämä ei pienokaisen kanssa suostunut lähtemään. Lapsi syntyi 8.4.1902 ja Jussi kerkesi juuri ja juuri nähdä tyttärensä ennen matkalle lähtöä.

Lapsen ollessa nelivuotias Hilma meni uudelleen naimisiin. Kerrotaan Hilman vielä vanhanakin haikailleen Jussia. Jussin vaiheita selvitellessäni huomasin, että joku toinenkin kyseli sukusivustoilla samaisen henkilön perään. Yhteydenotto selvitti, että tämä toinen oli **Maria Machal** – Jussin ja Hilman tyttärentyttären pojantytär. Näin yllättäen voi uusi sukulainen löytyä.

Maria Machal on haastatellut mummoaan eli Jussin ja Hilman tyttären tytärtä **Aunea**. Nämä haastattelut löytyvät You Tubesta hakusanoilla "*Aune mummi videolla 1*" ja "*Aune mummi videolla 2*". Aune kuoli keväällä 2013 ja kerkesi antaa siunauksensa tämän jutun julkaisuun.

Palataan Johannekseen. Vertti-veli (Evert) jäi äitinsä ja kahden sisarensa kanssa taloa pitämään. Jussi lähti. Ensimmäinen Hankoon, sieltä laivalla

Kööpenhaminaan. Kööpenhaminassa ei päästy laivasta kaupungille, vaikka se kovin olisi nuorta miestä kiinnostanut. Tanskasta laivamatka jatkui Hulliin.

Johannes kirjoittaa: "Ja saavuimme Hulliin. Torstaina aamupäivällä meidät vietiin suureen kasarmiin, jossa englantilaiset tullivirkamiehet tarkastivat kaikkien tavarat. Sitten saapui hevosia suuri lauma. Suuria kuin Rautavuori. Näissäkö meillä ihmettelemistä oli. Emmekä olisi uskoneet, jos kuka olisi sanonut, että ikinä hevonen niin suureksi kasvaa. Olisi niillä lähtenyt Rautavuorelta tukkikuorma ilman auttamista ja tien tekemättä".

Junalla siirryttiin Liverpooliin. "Täälläkös me nähtiin jos vaikka minkälaisia ihmeitä. Ja toisinaan tehtaita niin tiukassa, että savu peitti kaiken, ei nähnyt kymmentä syltä eteensä... täällä ei löydy sellaista kohtaa, jota ei olisi ihmiskäsi nyäissyt".

Liverpoolista Jussi nousi Umbria-nimiseen alukseen ja alkoi matka ensin Irlantiin ja sieltä kohti uutta manner-ta. Umbria-aluksen matkus-

Jussin tyttären tytär Aune Elisabeth Tolonen, o. s. Mietinen

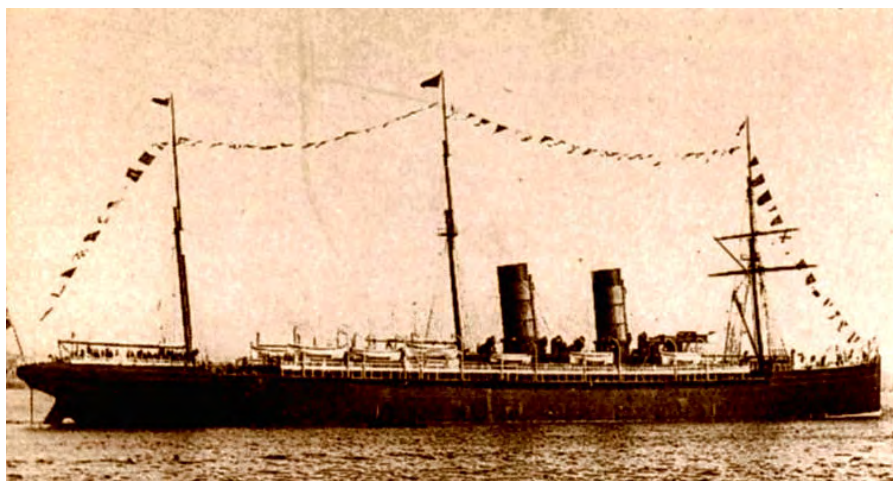
tajaluettelosta löytyy tieto: Johan Korhonen (Karhonen), suomalainen, mies 25 v., naimaton.

Johan oli saapunut perille. Ilmeisesti Jussi on nyt Johan. Jo 1.5.1902 hän istuu suomalaispaikka Kalevan pöydissä ja kirjoittaa ensimmäisen kirjeensä: "Hyvä kotiväki"... näin Johan aloittaa ja kertoilee matkastaan ja laittaa terveiset veli-Vertille.

Vähitellen kirjeiden lähettäminen hiipui. Kerrotaan Liisan laittaneen sanaa menemään Johannekselle, jotta tämä tulisi takaisin. Näin ei tapahtunut. Johanneksen myöhemmät vaiheet ovat hämärän peitossa.

Vain tämä tiedetään. Teki mainarin töitä. Asusti Michicanissa Calumetissa. Viettipä yhden talviajan lämpimässä Mississippissäkin. Kertoman mukaan Jussi olisi sairastellut ja yskinyt verta. Vähitellen yhteys hiipui täysin eikä Jussiin saatu enää yhteyttä.

Johannes (Jussi) Korhonen julistettiin Suomessa virallisella päätöksellä kuolleeksi 2.7.1921.

RMS Umbria purjehti New Yorkin ja Liverpoolin väliä vuosina 1885–1910. Se oli aikanaan nopein Atlantin laivoista.

Korhosisia kuoli Tammisaaren vankileirillä 1918

**Hannu Korhonen, Orimattila
Pekka Korhonen, Mänttä**

Kansalaissodan aika oli Rautalammilla rauhallisempaa kuin muualla maassa. Silti neljä sukulaistamme kuoli Tammisaaren vankileirillä vuonna 1918 [1]. Ketä he olivat ja miten he sinne joutuivat? Oliko heidät tuomittu vai ehtivätkö kuolla sitä ennen?

Yhteiskunnallisille ristiriidoille oli selviä syitä edellisen vuosisadan alun Suomessa. Tilattoman väestön – renkien ja piikojen, loisten eli itsellisten ja mäkitupalaisten – osuus oli alkanut kasvaa 1800-luvun loppupuolella. Savossa tilanne oli vielä pahempi kuin muualla Suomessa.

Esimerkiksi Suonenjoella lähes puolet väestöstä oli vuonna 1901 tässä asemassa, muuallakin Savossa runsas kolmannes. Poliittista kahtiajakoa korosti se, että talonpoikaissäädysäkin olivat vielä tällöin äänivaltaisia vain maanomistajat. Vuosipalkolliset eivät olleet edes itsenäisiä, itsellisiä, vaan olivat palvelusaikanaan isäntäväen holhouksen alaisia. [2, 3]

Työnsaantia helpotti 1900-luvun alussa teollisuustyöpaikkojen tarjonta esimerkiksi Kerkonkosken ja Iisveden sahoilla, vuonna 1908 lopetetulla Sourun ruukilla ja

samana vuonna perustetulla Iisveden rullatehtaalla, mutta myös kauempana, mihin värivärit kiertelivät palkkaamassa työtekijöitä. Työväenliikkeen synty alkoi jakaa yhteiskuntaa. Rautalammille perustettiin ensimmäiset työväenyhdistykset vuonna 1905, ensimmäiseksi Haapamäelle ja pian sen jälkeen kirkonkylään.

Suurin työväestöön lukeutuva ryhmä olivat vielä tuoloin torpparit, jotka perustivat torppariyhdistyksen työväenyhdistyksen alaosastoksi 1906. Ristiriitoja isäntien ja torpparien välillä oli esimerkiksi Pakarilassa ja Sahalassa, missä yhdistyksen lakkouhkauksen jälkeen saatiinkin aikaan torppareita tyydyttänyt työaikasopimus. [4]

Yhteiskunta murroksessa

Luokkavastakohtaisuudet eivät kuitenkaan olleet Rautalammilla niin jyrkkiä kuin muualla maassa, koska täältä puuttui voimakas vastapuoli: suurtilalliset, teollisuusparuunat ja muut erityisen varakkaat. Silti keskinäinen epäluulo näkyi jo alussa pienissäkin asioissa, sillä esimerkiksi vuonna 1902 esitettiin, että Kerkonkosken nuorisoseuran ylläpitämään lukutupaan ei saa tilata Työmies-

lehteä, koska "se synnyttää levottomuuksia ja lakkoja".

Toisaalta myönteisestä yhteistyöstä on osoituksena Rautalammin osuuskaupan perustaminen 1908, missä olivat mukana sekä työväestä että porvaristo [2, 3]. Kansalaiskokouksissa saatettiin hyökätä kärkevien sanoin virkakunnan ja papiston kimppuun, vaikka pääosin työväenyhdistysten toiminta oli aluksi maltillista ja pyrki poliittisten tavoitteiden ohella "sorretun kansanluokan kehittämiseen" sekä henkisesti että ruumiillisesti perustamalla kirjastoja ja järjestämällä urheilukilpailuja.

Työväestö alkoi perustaa järjestyskaarteja, ensimmäiset Kärkkäälään ja Kerkonkoskelle [3]. Niillä ei aluksi ollut niinkään poliittisia tavoitteita, vaan niillä pyrittiin turvaamaan yhteiskunnan vakautta sen jälkeen, kun viimeinenkin oman suomalaisen järjestysvallan osa, Suomen kaarti, lakkautettiin vuoden 1905 suurlakon jälkimaininkeissa.

Vuoden 1906 eduskunta-uudistus toi yleisen äänioikeuden. Kaikkein köyhimmät, työttömät, asunnottomat ja vammaiset jäivät edelleen ulkopuolelle, arviolta joka seitsemäs äänioikeusikäisistä eli yli 24-vuotiaista [4]. Vuoden 1907 eduskuntavaaleissa so-

sialistit saivat Rautalammilla lähes kolme neljäsosaa annetuista äänistä. Yhteiskunnan jännitystila ei kuitenkaan laennut vaaleihin.

Poliittinen toiminta alkoi aktivoitua ja tilanne kiristyi olojen vapauduttua maaliskuun vallankumouksen jälkeen vuonna 1917. Palkka-erimielisyyksiä oli Temin ja Kerkonkosken sahoilla ja uittoväen joukossa. Työväestö vaati kahdeksan tunnin työpäivää – laki hyväksyttiin lopullisesti marraskuussa 1917 – ja torpparisto olojensa uudelleen järjestämistä. Yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta vaadittiin myös kunnallisvaaleihin ja saatiinkin vasta nyt, kun se oli ollut valtiollisissa vaaleissa jo toista kymmentä vuotta.

Ristiriidat kärjistyvät

Valmistautuminen maaliskuun 1918 kunnallisvaaleihin aloitettiin hyvissä ajoin jo edellisen vuoden puolella. Marraskuun 1917 suurlakko sekä sanomalehtien ja vaalipuhujien esittämä vastustajien mustamaalaus olivat omiaan kiristämään mielipiteitä ja ajattelutapoja. Samaan suuntaan vaikutti ääriivasemiston poliittinen kiihotus työväenyhdistyksen kokouksissa.

Kaikki tämä oli omiaan politisoimaan järjestyskaartin toimintaa ja muuttamaan työväen järjestyskaartit punakaarteiksi. Porvariston järjestyskaartiahan Rautalammille ei ollut koskaan syntynytkään. Suojeluskuntakin perustettiin vasta tammi-helmikuun vaihteessa 1918, kun muualle maahan niitä oli perustettu jo satoja edellisen vuoden syk-

syyn mennessä. Punakaarti perustettiin hyvin pian tämän jälkeen helmikuun alussa. [3]

Vuoden 1918 tapahtumat eivät olleet Rautalammilla ja sen ympäristössä läheskään yhtä kiihkeitä kuin muualla maassa. *Sisällissodan pikkujättiläinen* [5] ei edes mainitse Rautalampia, Suonenjokea tai Leppävirtaa. Alueen väkivaltaisain teko tehtiin Suonenjoen Lempyyllä helmikuun 6. päivänä 1918. Suojeluskunnan arkistotietojen mukaan Pekka Sikasen taloon tuli varhain aamulla 50 punakaartilaista tarkoituksenaan ryöstää talo ja tappaa talon isäntä, joka oli Lempyyn suojeluskuntayksikön perustaja [6].

Lempyyn kylä sijaitsee kymmenkunta kilometriä Suonenjoen keskustasta itään. Sikasen talo (Sydänmaa n:o 4) on ensimmäinen tien oikealla puolella olevista Lempyyn taloista, kun tullaan Leppävirran suunnasta, vähän ennen Lyytilänmäen tien risteystä. Vanha pihapiiri ihan tien vieressä, nykyinen päärakennus vähän kauempana tiestä Lempyynjärven rannalla.

Talo ryöstettiin siitä huolimatta, että siellä oli useita suojeluskuntalaisia korjaamassa punakaartilaiden katkomia puhelinlinjoja. Paikalla ammuttiin kolme miestä, yksi heistä talon isäntä. Sukulaisemme kohtaloihin saattoi vaikuttaa olennaisesti se, että ammuttujen joukossa oli myös Kalle Berg, Suonenjoen suojeluskuntaan liittynyt talollisen poika Rautalammin Kivisalmemelta.

Tapahtuma käynnisti valkoisen terrorin aallon, mutta se suuntautui pääasiassa Leppävirralle, koska punakaartilaisosasto oli tullut sieltä. Sen

aikana valkoiset ampuivat punakaartilaisosastoa johtaneen torppari Abel Tiitisen kuusen juurelle Suonenjoen vanhalla hautausmaalla.

Viha ja katkeruus olivat ohittaneet inhimillisen ymmärryksen. Esimerkkinä kerrotaan suntion kieltäytyneen avaamasta ruumishuoneen ovea ja sanoneen, että "viekee se helevetin punikki vaekka Suontien taa Suonejjokkee. Siel on sulloo sev verran, että sinne yks ukko mahtuu suappainee". [6]

Järjestyskaarti katkoi puhelinlankoja myös Kerkonkoskella. Tavoitteena oli suojeluskunnan elintarvikehuollon häiritseminen. Päämäärään ei päästy väen vähyyden ja miesten arkuuden takia, vaikka kaarti piti vartiota jonkin aikaa öisinkin. Suojeluskunta toimi määrätietoisemmin.

Se kävi muun muassa Haapamäellä etsimässä tietoa torppariyhdistyksen asioista ja hajotti samalla matkalla Kerkonkosken työväentalolla pidetyn kansalaiskokouksen [7]. Väki pääsi pakenemaan, mutta avuksi kutsuttu Suolahden suojeluskunnan osasto pidatti myöhemmin kymmenen miestä.

Pidätyksiä

Heidän joukossaan olivat sukulaisemme renki Otto Ville Korhonen ja torpparit, veljekset Eevertti ja Taavetti Korhonen. Sosiaalidemokraattisen puoluetuomikunnan tilastokomitealle tehdyn ilmoituksen mukaan miehet pidätettiin kotoaan helmikuun 17. päivänä [8]. Todellisuudessa pidätys oli kuitenkin tehty ainakin päivää aikaisemmin,

sillä jo 16.2. 1918 Evert oli kuulusteltavana Kivisalmella Otto ja Kalle Bergin talossa [9].

Kuulustelupöytäkirjassa Rautalammin poliisikonstaapeli Aapel Huuskonen ja pidätyksen suorittaneen Suolahden suojeluskunnan "joukkio-päällikkö" Armas Tilander todistavat Evertin ja hänen veljensä Kallen olleen "paikkakunnan yleisenä kauhuna".

Muista lähteistä en ole löytänyt merkintää Kalle-nimisen veljen olemassaolosta! Arkistolaitoksen Aarre-rekisterin mukaan Suolahden suojeluskunnan arkistossa ei ole mitään vuotta 1920 edeltävää aineistoa, joten tarkempaa kuvaa pidätystoimista ei liene saatavissa.

Evert ja ehkä siis myös muut pidätetyt siirrettiin pian Jyväskylään, sillä Evertiä kuulusteltiin siellä jo 18.2.1918 [10]. Sieltä heidät lähetettiin Närpiöön ja lopulta Tammiisaaren.

Kukaan näistä kolmesta ei kuulunut punakaartiin omien sanojensa mukaan, mutta kylläkin työväenyhdistykseen,

Otto Ville vain vuoden, mutta Eevert ja Taavetti jo 12 vuoden ajan eli aivan työväenyhdistyksen alkuajoilta lähtien. Taavetti oli ollut koko ajan johtokunnan jäsenenä ja Eevert useita vuosia työväenyhdistyksen johtokunnan puheenjohtajana [8].

Viikkoa aikaisemmin perustetun punakaartin perustamiskokouksen pöytäkirjaa ja siten sen jäsenluetteloa suojeluskunta ei saanut haltuunsa, sillä kokouksen sihteeri ehti polttaa alkuperäisen pöytäkirjan [3]. Työväenarkistossa säilytettävässä Kerkonjoensuun työväenyhdistyksen arkistossa ei ole pöytäkirjoja lainkaan, vaan vain jäsenluetteloita ja tilinpidon pääkirja. Myös Haapamäen torppariyhdistyksen pöytäkirjat kätettiin tai tuhottiin [7].

Tallella on kuitenkin sosiaalidemokraattisen puolueoimikunnan tilastokomitean seuraavana vuonna tekemän kyselyn vastauslomake. Siinä luetellaan 22 rautalampilaista, jotka ovat kaatuneet vuoden 1918 taisteluissa, kuolleet vankileireillä tai pian

sen jälkeen tai kadonneet tietymättömiin [8].

Se, että työväenyhdistysaktivistit Evert ja Taavetti olivat ensimmäisiä pidätettyjä, saattaa viitata siihen, että aluksi pidätysten taustalla ei ollut niinkään puhelinlankojen katkojen kiinnittäminen, vaan että pyrkimyksenä oli työväen yhdistysaktivistien etsiminen ja yhdistystoiminnan tukahduttaminen.

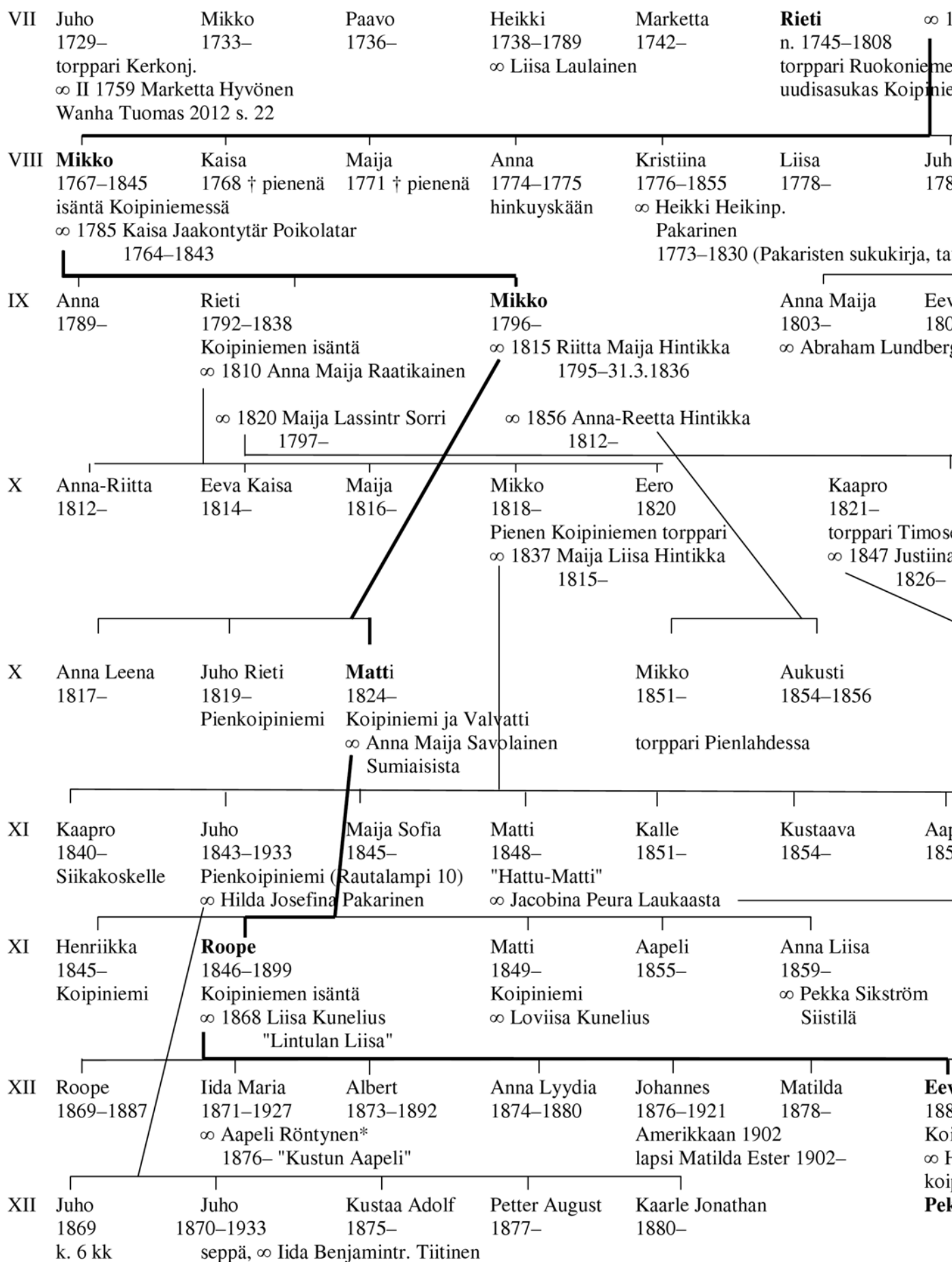
Sotarikollisia vai sijaiskärsijöitä

Epäilyä vahvistaa Kustaa Ravaldin muistelmissaan [11] kertoma tieto, että puhelinlankojen katkojat paljastuivat vasta kuukausi tapahtuman jälkeen. Heidät ja muutama katkomiseen syyllistymätönkin otettiin kiinni huhtikuulla. Kuulustelujen jälkeen vapautettiin kolme ja pidätettiin neljätoista. Korhosia ja muita helmikuussa pidätettyjä Ravald ei edes mainitse muistelmissaan.

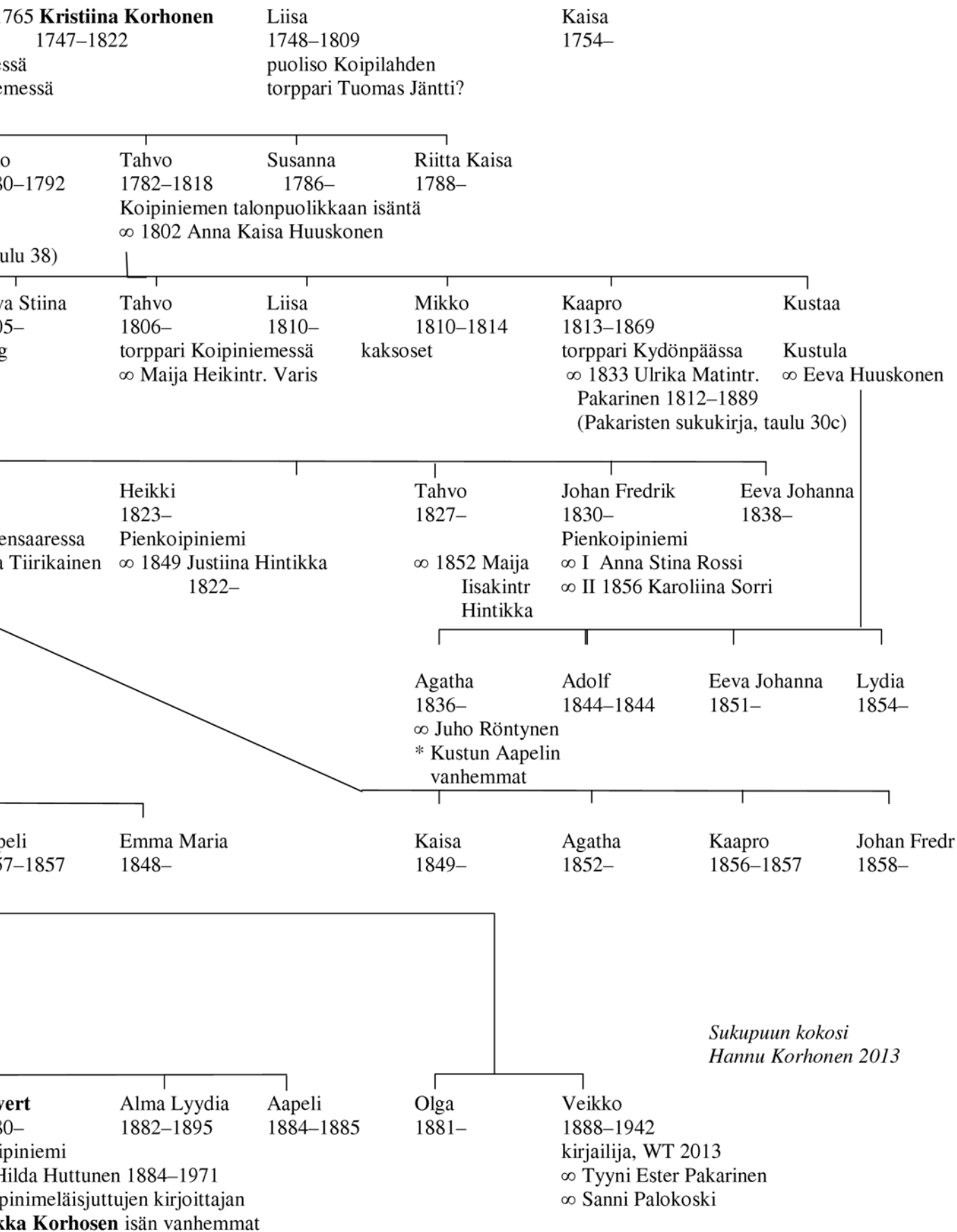
Otto Ville oli syntynyt 10.4.1895 Mustaniemessä,

renki Otto Ville Korhonen s. 10.4.1895 Rautalammilla k. 1.8.1918 Tammisaarella	loinen August Korhonen 1859–	torppari, rautatietöyläinen Johan Fredrik Korhonen 1830–	Fredrik Korhonen 1792–1838
		∞ 1856 (2. pso) torpparin tytär Karoliina Sorri 1833–1859	2. pso Maria Sorri 1791–
			Eero Eeronp. Sorri 1799–18
	∞ 18 Katri Huttunen 1864–		Anna Stiina Juhontr. 1800–
		talollinen Johan Huttunen 1817– ∞ 1863	Mikko Huttunen 1784–18
		2. vmo talollisen tytär Anna Kristiina Hänninen Suonenjoelta 1838–	Brita Maja Björn 1789–
			Matti Hänninen 1791–
			Katrina Parviainen 1797–

Renki Otto Ville Korhonen oli sukumme koipiniemläistä haaraa. Hän kuoli Tammisaaren vankileirillä.

Wanhan Korhosten sukupuu

Rautalampi 8. Vuoden 1918 tapahtumien edellä hän oli renkinä. Isän puolelta hänellä oli työväestötausta. Isä oli loinen eli itsellinen ja äitikin torpparin tytär. Perheessä oli Otto Villen lisäksi neljä muuta lasta: Hilma s. 1884, Yrjö August s. 1887, Anna Alina s. 1897 ja Elsa Maria s. 1899. Perhe muutti 1898 Mustastaniemestä Keskustaloon, Rautalampi 6.

Isoisä Johan Fredrik oli mennyt vävyksi Näretmäkeen (Kärkkäälä 47), mutta vaimo kuoli toista vuotta vihkimisen jälkeen. Sitten hän oli torpparina, mutta myöhemmin rautatietyöläisenä. Toinenkin vaimo kuoli pari lasta synnytettyään. August oli silloin kuukauden ikäinen.

Isoisän isä Fredrik ehti pitää isännyttä kotitalossaan Pienessä Koipiniemessä (Rautalampi 10), mutta kuoli sitten alle viisikymmenvuotiaana. Isoisän isoisä oli Koipinimen Korhosten kantaisä Rieti Korhonen s. n. 1745. Äidin molemmat vanhemmat tulivat talollisperheistä. Yhteiskun-

nallinen asema oli siis taantunut säännöllisesti polvi polvelta.

Eevertti ja Taavetti olivat Vaajasalmelta Ruokoniemelle siirtynyttä sukumme haaraa (WT 2007 s. 14–17). Eevertti oli syntynyt 2.3.1880 ja Taavetti 2.2.1886. Heidän isänsä oli ollut isäntänä Rastilassa (Rautalampi 5) 1867–1886 ja sen jälkeen mäkitupalaisena [12, taulu 146a]. Isoisä oli talollisen poika Naulakaarteesta (Kerkonjoensuu 11). Yhteiskunnallinen asema oli siten taantunut myös heidän tapauksessaan polvi polvelta.

Evert muutti 1898 itselliseksi naapuritaloon Heikkilään, tuli takaisin seuraavana vuonna ja muutti heti Lappeenrantaan. On siellä merkitty Tapavainolan talon rengiksi, mutta sitten hänen vaihteitaan emme ole onnistuneet seuraamaan. Taavetti on vielä kotona Rastilan mäkituvassa lastenkirjan 1891–1900 mukaan. Rautalammin kirjoja ei verkossa tämän pitemmälle olekaan.

Kumpikin pojista on kir-

jattu torppareiksi sotasurmakortistossa, vaikka he pitivät ilmeisesti yhteistä torppaa. Eevertti lienee palannut Rautalamille viimeistään suurlakkovuotena 1905, koska oli mukana Kerkonkosken työväenyhdistyksen toiminnassa alusta pitäen. Eevertti oli naimaton, mutta Taavetilta oli naimisissa.

Evert ja Taavetti olivat toimineet aktiivisesti työväen piirissä. Rautalammin sosiaalidemokraattisen kunnallistoimikunnan pöytäkirjassa kerrotaan Evertin kiertäneen syksyllä 1917 Hanhitaipaleen torpissa kertomassa tulevista vaaleista. Hänestä nimitetään nimitystä "waaliyllyttäjä".

Otto Vilho näyttää toimineen kaikkein vähiten aktiivisesti. Kuulustelu- ja lausuntopöytäkirjoista ei ilmene mitään muuta kuin mikä on kirjattu muistiin asianomaisen omana lausuntonakin: "luulee olleen epäluulonalainen syystä, että on kuulunut työväenyhdistykseen ja ammattiosastoon".

torppari <u>Eevertti Korhonen</u> s. 2.3.1880 Rautalamilla k. 2.8.1918 Tammisaassa	talollinen ja mäki- <u>tupalainen Rastilassa</u> (Rautalampi 5) <u>Adam Korhonen</u> 1839–1901	talollisen veli Naulakaarre (Kerkonjoensuu 11) <u>Sakari Korhonen</u> 1814–	<u>Lassi Korhonen</u> 1781–1846
			<u>Kaisa Korhonen</u> 1782–1832
		talollisen tytär Eeva Loviisa Björn 1815–	<u>Anders Björn</u> 1786–
			<u>Anna Raatikainen</u> 1785–
torppari <u>Taavetti Korhonen</u> s. 2.2.1886 Rautalamilla k. 26.6.1918 <u>Tammisaassa</u>	∞ 1873 <u>Maria Pakarinen</u> 1845–1918	talollinen Salmentaus, Rautal. 6 <u>Mikko Pakarinen</u> 1823–1906	<u>Matti Pakarinen</u> 1794–1844
			<u>Maria Vepsäläinen</u> 1789–1860
		talollisen tytär <u>Maria Liimatainen</u> 1821–1872	<u>Heikki Liimatainen</u>
			<u>Kaisa Vepsäläinen</u>

Torpparit, veljekset Evert ja Taavetti Korhonen olivat sukumme ruokoniemeläistä haaraa. He kuolivat Tammisaaren vankileirillä.

Kuulusteluja

Rautalammillä tehdyssä poliisikuulustelupöytäkirjassa kuulusteltava työmies Lauri Poponen kertoo, että sunnuntaina 3.2.1918 pidettiin Taavetti ja Evert Korhosen torpassa sekatyöläisten ammattiosaston kokous. Korhokset olivat vaativasti kehoittaneet läsnäolevia kirjoittautumaan työväen kaartiin ja sanoneet, että "jos Kuopiossa tullaan miehiä tarvitsemaan, niin on sinne lähdeittävä uhalla, että tullaan tuomitsemaan sotolain mukaan".

Täyttä yksimielisyyttä asiasta ei ollut, sillä myöhemmin toinen kuulusteltava työmies Juho Herranen kertoi myös olleensa mainituksessa kokouksessa, mutta että "ei silloin ollut mitään puhetta työväenjärjestyskaartista".

Seuraavana päivänä pidetyssä marssiharjoituksessa ei ollut ollut muita aseita kuin Evert Korhosen kaksipiippuinen haulikko. Naapuritorppaan sovitusta harjoituksesta ei tullut mitään, kun harjoituspaikaksi valituksessa ei ollut valaistusta.

Kuulusteltava työmies Eliel Jäppinen kertoi edelleen, että perjantaina helmikuun 8. päivänä Taavetti Korhonen oli ollut muiden miesten kanssa talollisten Kalle ja Otto Bergin pihamaalla. Heidän siellä ollessaan seinälle oli ilmestynyt "julistus, jossa ilmoitettiin, ettei tulla vastaamaan seurauksista, elleivät suojeluskuntiin menneet 48 tunnin kuluessa palaa kotiin".

Tätä julistusta eivät olleet seinälle voineet naulata ketkään muut kuin Korhonen tai hänen kanssaan olleet miehet. Työmies Jalmari

Jämsen kertoi lisäksi, että "helmikuun 14. päivänä tuli Taavetti Korhonen ottamaan pois julistusta sanoen konsultailevasti, joko teidän kotinne on nyt rauhoitettu".

Talollinen Kalle Berg kertoi talon naisväen pelästyneen kovasti Korhosta ja hänen seurassaan olleita miehiä. Talon 21-vuotias tytär oli tapahtuman seurauksena "toivottomassa tilassa ja ruvennut höpsimään". Talon piit vahvistivat tämän omilla todistuksillaan. Berg vaati miehille siksi mitä ankarinta rangaistusta. – Talonväen reaktion tekee ymmärrettäväksi se, että yksi Lempyyllä kaksi päivää aikaisemmin ammutuista suojeluskuntalaisista oli juuri tämän Bergin poika.

Kuulustelut kestivät Rautalammillä kolme päivää. Useampi kuulusteltava kertoi, että Kerkonkosken osuuskaupassa oli ollut paljon miehiä koolla 4.2.1918. Siellä oli harmiteltu suojeluskunnan Vesannolta hankkimien muonatoimitusten onnistumista ja pohdittu tulevien hankintojen estämistä. Taavetti Korhonen oli ollut mukana siellä.

Jonkinlaista epävarmuutta on ilmeisesti jo aikanaan ollut siitä, kuka teki ja mitä teki, sillä Evert Korhosesta on kaksi erillistä pöytäkirjaa, numerot 4328 ja 7123. Edellinen on kuulustelupöytäkirja. Siinä on kuin varmistuksena mainittu äidin nimi Maria; isähän oli ollut kuolleena jo aikaa. Siinä Evertiä kutsutaan kirvesmieheksi ja sanotaan, että hän oli ollut talven 1917–1918 valtion kanavanrakennuksessa Rautalammillä. Jälkimmäinen on myöhemmin tehty lausuntopöytäkirja. Siinä on syntymä-

aika oikein, mutta sulkeissa on toinenkin syntymäaika, joka ei näytä kuuluvan kenellekään.

Epäselväksi asian tekee myös se, että kuulustelupöytäkirjan mukana on oikeat tiedot antava papinkirja, mutta että samassa kuoressa on myös toiselle Evert Korhoselle s. 10.9.1880 kuuluva papintodistus, johon on merkitty sama tapausnumero 4328. Olisiko v.t. kirkkoherra toimittanut aluksi todistuksen väärästä Evert Korhosesta ja tämä olisi aiheuttanut sekaannuksen? Vai miten toisen Evertin papintodistus on joutunut toisen papereiden joukkoon?

Jälkimmäisen Evertin s. 10.9.1880 osallistuminen työväenliikkeen toimintaan ei oikein sovi kuvaan, sillä hän oli talollisen poika Koipiniemestä ja siellä jo isäntänäkin ennen tapahtumia. Punaisiin hän ei ilmeisesti suhtautunut kuitenkaan ollenkaan niin kauhistuneena kuin Kivisalmen Bergit, sillä muistitieto kertoo päinvastoin, että hän oli mukana hankkeessa, jossa pyydettiin Rautalammin miesten vapauttamista Tammisaaren vankileiriltä.

Talollisen Aapeli Pakarisen 6.7. 1918 allekirjoittaman kirjeen säilyneessä kopiassa mainitaan Evert Korhonen, Vilho Korhonen, Kalle Suuronen ja Mortimer Koivistoinen, mutta jostain syystä ei Taavetti Korhosta. Vilho saattaisi hyvinkin tarkoittaa edellä mainittua Otto Vilhoa. Vankien vastaanottajaksi valtuutettiin torpparinpoika Kalle Heinonen. Vapautuspyyntöä perusteltiin sillä, että miehiä tarvittiin tilan töissä.

Vetoamus ei johtanut

kaikkien anottujen vapauttamiseen. Syynä saattaa olla kirje [19], jonka Rautalammin kunnallisesikunta oli lähettänyt Närpiön vankileirin päällikölle jo 30.5. Siinä korostetaan, että allekirjoittajien esittämä ankara rangaistusvaatimus on otettava huomioon näiden vankien syyllisyyttä tutkittaessa. Kirjeessä mainittiin Mortimer Koivisto, Evert ja Taavetti Korhonen, Vilho Korhonen sekä Kalle Suuronen. Muistitiedon mukaan ainakin Koivistoinen vapautettiin.

Korhonen Taalintehtaalta

Neljäs sukulaisemme **Hugo Tahvo Korhonen** joutui vankileirille toisenlaista tietä. Hän oli syntynyt 26.12.1899 Rautalammillä. Perhe oli muuttanut Dragfjärdiin seuraavana vuonna parempien elinmahdollisuuksien toivossa. Dragfjärd oli tuolloin itsenäinen kunta. Sen vetonaula oli Dalsbruk (Taalintehtas), jossa oli jo 1600-luvulta asti toiminut rautaruukki ja myöhemmin perustettu konepaja.

Hugo Tahvo oli samaa Juurikkaniemeltä Saikarille torppareiksi siirtynyttä sukumme haaraa kuin edellä mainittu Otto Ville, vaikka ei koipinimeläisiä. Hänen isovanhempansa Mikko Korhonen ja Loviisa Vepsäläinen olivat vuonna 1850 itsellisinä Heimolassa (Kerkonjoensuu 15), sitten Kerkonniemellä (n:o 9), Maukosenselkämässä (n:o 8), Korsun torpassa (Kampinmäki n:o 6) ja vuodesta 1853 lähtien uudestaan Kerkonniemellä, Mikko 1870-luvulle asti. Loviisa mainitaan sokeaksi.

Hugo Tahvon kuva julkaistiin Itä ja Länsi-lehdessä vuonna 1928. Lehti kertoo hänen kuolleen nälkään vankileirillä.

Isoisan isästä Haapaharjun Heikistä kerrottiin Wanhassa Tuomaassa 2012 s. 22. Heikin isä oli koipinimeläisten kantaisän Rietin veli. Hugo Tahvo oli siten Otto Villen isän neljäs serkku.

työmies Dragfjärdissä (Taalintehtaalla) Hugo Tahvo Korhonen s. 26.12.1899 Rautalammillä k. 21.8.1918 Tammisaarella	mäkitupalainen, työmies Iivari Korhonen 1852– Dragfjärdiin 1900	loinen Kerkonjoensuulla Mikko Korhonen 1809–	Heikki Korhonen 1766–1830, torppari
		∞ 1835 talollisen tytär Loviisa Vepsäläinen 1806–1860	Susanna Huttunen 1777–
		∞ 1880	Heikki Vepsäläinen 1774–1822
	Anna Liisa Ravalt 1859–	torppari Johan Fredrik Ravalt 1824– ∞ 1850	Kaisa Utriainen 1776–
		Eeva Liisa Neuvonen 1828–1873, muutti Suonenjoelta 1849, nimi muuttui Nenoseksi	torppari Matti Ravalt 1798–1840
			Saara Kaisa Miettinen 1793–
			renki Juho Neuvonen Pieksämäellä Anna Lovisa Markkanen 1809–

Työmies Hugo Tahvo Korhonen oli sukumme kerkonjokelaista torpparihaaraa. Hän kuoli Tammisaaren vankileirillä.

Hugo Tahvolla oli kuusi vanhempaa sisarusta, kaksi vanhinta mykkiä ja kuuroja. Nämä ja vielä kolmaskin lapsista ehtivät kuolla ennen Dragsfjärdiin muuttoa. Mäkitupalainen Ivar Korhonen sai Rautalammilta muuttokirjan 26.9.1900. Mukana seurasivat vaimo Anna Liisa Ravalt ja lapset Kalle Edvard s. 1885, Antti Einar s. 1894, Eeli Ivar s. 1897 ja Hugo Tahvo. Ennen muuttoa perhe asui Sorrin talon (Kerkonjoensuu 2) mäkituvassa.

Hugo Tahvon sukutausta oli työläisvoittoinen, sillä neljästä isovanhemmasta vain yksi oli peräisin talollisväestöstä. Hän oli 18 vuoden iäs-

tään huolimatta varmaankin jo kokenut teollisuustyöläinen. Sotasurmakortissa [1] hänet mainitaan aseelliseksi sotilaaksi, joten hän lienee osallistunut taistelutoimintaan punaisten puolella. Vangitsemispaikkaa, -syytä ja -aikaa ei mainita.

Maallikkolukijaa ihmetyttää, että kenenkään sukulaisemme sotasurmakortissa ei ole mainittu vangitsemisen syytä eli vangitsemismotiivia niin kuin asia on otsikoitu kortissa. Kortissa ei kerrota – ei ole edes paikkaa – tuomiolle ja tuomion laadulle, vaikka oli päätetty, että kunkin asia käsitellään oikeudessa erikseen. Ei siis käy ilmi, oliko

heidät jo tuomittu.

Kuolleisuusluvuthan olivat suuria. Tammisaaren vankileirillä kuoli vuonna 1918 lähes kolme tuhatta ihmistä, noin kolmasosa leirille sijoitetuista. Taavetin kortissa sanotaan hänen kuolleen sairauteen, muiden osalta ei ole mainittu mitään kuolinsyytä. Kuolivatko siis nälkään asiansa käsittelyä odottaessaan.

Kaikilla näillä neljällä sukulaisellamme oli sisaruksia. Mahtaisiko enää olla elossa lähisukulaisia, jotka muistaisivat, mitä heistä on kerrottu oman perheen piirissä?

Henkilötiedot on kerätty kirkonkirjoista. Niiden lisäksi on käytetty seuraavia lähteitä:

- [1] Vuoden 1918 sodassa Tammisaaren vankileirillä menehtyneet http://vesta.narc.fi/cgi-bin/db2www/sotasurmaetusivu/Tammisaarenvankileiri_o
- [2] Ropponen, J. (toim.) Suonenjoen historia. Gummerus, Jyväskylä 1993.
- [3] Saloheimo, V. Rautalammin historia. Sisälähetysseuran raamattutalon kirjapaino, Pieksämäki 1959.
- [4] Yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden rajoituksia vuoden 1906 eduskuntauudistuksessa. Osoitteessa <http://web.eduskunta.fi/Resource.phx/pubman/templates/1.htm?id=930>.
- [5] Haapala, P. ja Hoppu, T. Sisällissodan pikkujättiläinen. WSOY, Helsinki 2009.
- [6] Valanta, J. Lempyyllä teloitettiin kolme miestä. Sisä-Savon lehti 5.2.2008.
- [7] Ranssin talon rengin Aapeli Tiitisen suullinen kertomus Eero Lindsbergille vuonna 1960.
- [8] Luettelo niistä Rautalammin kunnan asukkaista, jotka v:n 1918 kansalaissodan yhteydessä ovat kaatuneet rintamalla tai kuolleet vankileirillä tai vankilasta päästyään. Työväen arkisto.
- [9] Ote Pakarilassa pidätettyjen kuulustelupöytäkirjasta 16.2.1918. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [10] Lyhennysote Jyväskylän poliisilaitoksella 18.2.1918 pidetystä kuulustelusta. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [11] Kustaa Ravaldin muistelmat. Eero Lindsbergin arkisto, julkaisematon.
- [12] Pakarinen, A. Rautalammin Pakariset, taulu 104a. Gummerus, Jyväskylä 1991.
- [13] Rautalammin sosiaalidemokraattisen kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja, 24.9.1917, § 1. Rautalammin työväenyhdistyksen arkisto.
- [14] Poliisikuulustelupöytäkirja 25.–28.2.1918. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [15] Rautalammin Kunnallis-Esikunnan leimalla varustettu Evert Korhosen s. 2.3.1880 kuulustelupöytäkirja, 9.?.1918, numero 4328. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [16] Rautalammin suojeluskunnan esikunnassa 16.7.1918 tehty pöytäkirja, joka on tehty tuomarin pyydettyä lausuntoa vangista. Koskee Evert Korhosta s. 2.3.1880, numero 7123. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [17] Evert Korhosen s. 10.8.1918 papintodistus. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [18] Aapeli Pakarisen kirje Tammisaaren vankileirille 6.7.1918. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [19] Kirje n:o 61 Närpiön vankileirin päällikölle. Rautalammin Kunnallis-Esikunta, 30.5.1918. Valtionsyyttäjän arkisto.

DNA kertoo Korhosista

Jaakko Häkkinen, Helsinki

Ihmisen perimän selvittäminen antaa uusia asiakirjoista riippumattomia mahdollisuuksia sukulaissuhteiden tutkimiseen. Jaakko Häkkinen kertoi kesän 2013 sukujuhlissa, mistä ja miten tiedot saadaan ja mitä meidän oman sukumme polveutumisesta tiedetään. Artikkelisi sisältää myös aivan uusia tuloksia ja päätelmiä.

Tämä tarkastelu keskittyy Vanhan Rautalammin Korhosiin. Sukuhistoria alueen ensimmäisestä Korhosesta lähtien on pitkälti selvitetty. Historiallisia asiakirjoja hyödyntävien sukututkimuksen ja paikallishistorian antamaan kuvaan minulla ei ole mitään lisättävää. Sen sijaan keskityn Rautalammin Korhosten "sukuesihistoriaan": mistä löydämme esi-isät keskiajalla, mistä rautakaudella ja niin edelleen.

Tärkein tieteenala kurkotettaessa suvun historiantakaiseen menneisyyteen on genetiikka, erityisesti Y-kromosomin DNA:sta selvittävien isälinjojen tutkiminen, koska sukunimi on perinteisesti kulkenut isälinjaa myöten. Perinteisen sukututkimuksen ja geenitutkimuksen yhdistämistä kutsutaan geenisukututkimukseksi (genetic genealogy). Käsillä olevan selvityksen tärkein päämäärä onkin Rautalammin Korhosten isälinjan vaiheiden selvittäminen.

Historiallisten asiakirjalähteiden tasoista varmuutta ei esihistoriasta ole milloinkaan mahdollista saavuttaa, mutta todennäköisin kehitys on kuitenkin mahdollista erottaa vähemmän todennäköisistä. Tulevaisuuden tulokset, esimerkiksi muiden Savon Korhosten isälinjatestit, saattavat luonnollisesti tarkentaa ja muokata tässä esitettyä näkemystä Rautalammin Korhosten isälinjan alkuperästä, mutta ne tuskin kuitenkaan voivat täysin kumota tässä esitettyä näkemystä. Myös jatkuvasti yleistyvä isälinjatestien laajentaminen 111:n markkerin tarkkuuteen voi tarkentaa tuloksia. Tulevaisuuden edistysaskelista voidaan raportoida jatkossakin Wanhassa Tuomaassa.

Kirjoitus syventää kesällä 2103 sukujuhlissa pitämäni esitelmän geeniosuutta. Kiitän Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura ry:n Juhani ja Ilkka Korhosta sekä eri Korhosia edustavaa Ari Korhosta taustatiedoista ja hedelmällisistä keskusteluista – sekä tietysti

kaikkia niitä Korhosia ja muitakin suomalaisia, joiden teettämien geenitestien tulosten vertailu mahdollistaa esihistoriallisten esiisien haplotyyppien rekonstruoinnin, kärkeän ajoittamisen ja summittaisen paikantamisen.

Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura on rohkeasti uusia tutkimussuuntia hyödyntäen kurkottanut sukulinjan historiantakaiseen menneisyyteen. Geenisukututkimuksen avulla näytämme tavoittavan keskiajalla eläneen esi-isän, joka todennäköisesti oli jo sukunimeltään Korhonen.

Lähtötilanne

FamilyTreeDNA:n Finland DNA -projektin tietokannassa on tällä hetkellä seitsemän Korhosta. Kaikki kuuluvat haploryhmään N1c1, mutta kaksi kuuluu savolaiseen ryhmään (ja vieläpä keskenään kaukasiin alarymiin) ja viisi karjalaiseen ryhmään. Karjalaisista yhden sukunimi tulee äskettäin äidin kautta, joten mahdollisia sukulaisehdokkaita ovat neljä karjalaisen ryhmän Korhosta:

115186 (Petri) ja **285247** (Ilkka), yhteinen kantaisä Tuomas Pekanpoika Korhonen n. 1520–1597, Kerkonjoensuu, Rautalampi, Pohjois-Savo

172715 (Ari), kantaisä Pekka Korhonen n. 1575–1563, Keyritty, Nilsiä, Pohjois-Savo

213040 (Veikko), kantaisä Swen Korhonen, n. 1626–1683, Sotkamo, Kainuu.

Nämä neljä kuuluvatkin samaan karjalaisen ryhmän alahaploryhmään (Z1940) ja sen alaryhmään (Itä-Suomi). Kuitenkaan sukututkimuksen aikajänteellä ei näille Korhosille ole voitu löytää yhteistä esi-isää. Tässä kirjoituksessa esitän, mitä sukulaisuudesta ja sen syvyydestä voidaan sanoa geenitutkimuksen perusteella.

Rautalammin Korhosilta on kaksi isälinja-

näytettä, ja näiden lisäksi on testattu yksi Nilsiän Korhonen ja yksi Sotkamon Korhonen. Lisäksi käytössä ovat testiyhtiön eli *FamilyTreeDNA*:n tietokannat, joissa on jo yli 2000 suomalaista isälinjanäytettä (Finland DNA Project), joista noin 60 % kuuluu haploryhmään N1c1, sekä satoja samaan haploryhmään kuuluvia näytteitä Venäjältä, Baltiasta ja Skandinaviasta, vähemmässä määrin myös Aasian puolelta ja Keski-Euroopasta.

Kaikki neljä karjalaisen ryhmän Korhosta ovat siis nykyisin eläviä ihmisiä, mutta heidän haplotyyppiään käsitellään vanhimman tunnetun suoran isälinjan esi-isän mukaan, vaikka samalla tiedostetaan, että nykyhenkilön ja esi-isän haplotyyppi ei automaattisesti ole sama, vaan välissä on yleensä ehtinyt tapahtua joitain mutaatioita. Vertaamalla saman esi-isän nykyisin eläviä jälkeläisiä voidaan rekonstruoida kantaisän haplotyyppi (tästä enemmän myöhemmin).

Geenisukututkimus

Geenisukututkimus on perinteisen, historia-tieteen menetelmiä hyödyntävän sukututkimuksen ja ihmisen kromosomien DNA:ta analysoivan geenitutkimuksen yhdistämistä. Nämä kaksi tasoa eroavat ominaisuuksiltaan, mutta parhaimmillaan ne täydentävät toisiaan.

Perinteinen sukututkimus tuo näkyviin kaikki esivanhemmat ja antaa heille ja heidän perheelleen nimen sekä syntymä- ja kuolinajan ja -paikan, ja mahdollisesti lisäksi tietoa esimerkiksi elinkeinoista, omaisuudesta ja kärkeihinneistä. Aikasyvyys on kuitenkin rajallinen: seinä tulee vastaan vanhimpien asiakirjalähteiden takana. Historiallinen aika alkaa Suomessa suunnilleen 1300-luvulla, ja 1100- ja 1200-lukuja voidaan sanoa varhais-historialliseksi ajaksi. Kaikki sitä edeltävät vuosituhannet ovat esihistoriaa. Todistettavasti ehjää sukulinjaa voidaan talonpoikaissukujen kohdalla seurata yleensä korkeintaan 1500-luvulle saakka.

Geenitutkimuksessa puolestaan aikasyvyys on valtava: isä- ja äitilinjoja voidaan seurata yli sadantuhannen vuoden taakse, kaikkien nykyihmisten yhteiseen esi-isään ja esiäitiin saakka. Sen sijaan tarkkuus on rajallinen: yksilöitä nimineen ja elinkaarineen ei tavoiteta, ei välttämättä edes jokaista sukupolvea. To-

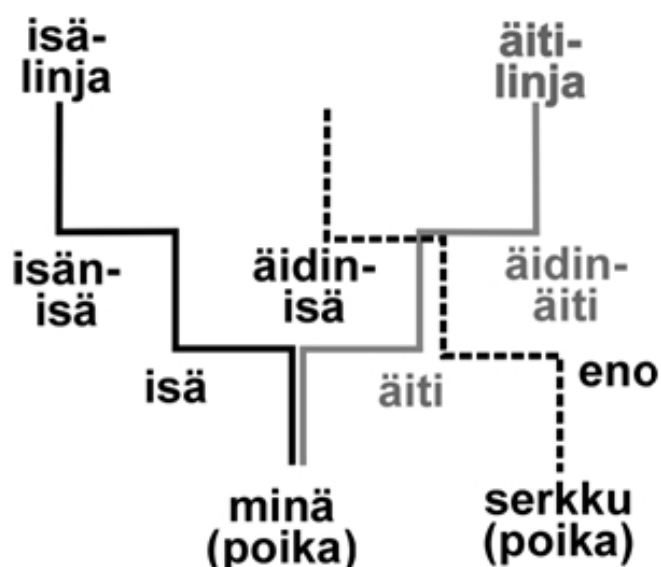
dellisten sukupolvien sijaan tavoitetaan *mutaationsukupolvet*: 67:n markkerin haplotyyppissä tapahtuu tilastollisesti suunnilleen yksi mutaatio 8 sukupolvesta. Haplotyyppisukupuuhan merkitty "yksilö", jonka erottaa edeltäjästään ja jälkeläisestään yksi tai useampi mutaatio, edustaa siis keskimäärin kahdeksaa todellista sukupolvea.

Kun isälinjan kahden rekonstruoidun esi-isän välinen *todellinen geneettinen etäisyys* (TGD = true genetic distance) on vain yhden mutaation verran, ne edustavat peräkkäisiä mutaationsukupolvia. Mutaatioita ei kuitenkaan tapahdu määrääjain vaan sattumanvaraisesti, joten yksi mutaationsukupolvi saattaa vastata useita todellisia sukupolvia. Selvittämällä lähiosumien maantieteellinen levinneisyys ja keskinäiset geneettiset etäisyydet voidaan geneettiset esi-isät (mutaationsukupolvet) sijoittaa karkeasti aikaan ja paikkaan.

Sukututkimuksen ja geenitutkimuksen yhdistäminen nykyajassa eli geenisukututkimus auttaa meitä selvittämään monien todellisten historiallisten esivanhempiemme geenilinjat ja kurkistamaan kauemmas esihistoriaan. Näytteenantajan isälinja (Y-kromosomin DNA:sta) ja äitilinja (mitokondrion DNA:sta) kattavat joka esisukupolvi aina entistä pienemmän osan todellisista esivanhemmista: vanhemmistamme ne kertovat 2/2, isovanhemmistamme 2/4, isoisovanhemmistamme 2/8, isoisoisovanhemmistamme 2/16 jne. Kaikki muut, "epäsuoremmat" esivanhempaislinjat (isänäiti, äidinisäni) jäävät hämärän peittoon.

Geenisukututkimuksen avulla meidän on kuitenkin mahdollista selvittää myös nuo muut esivanhempaislinjat. Minun isänäitini on tätini äiti, joten testaamalla tätini tai hänen lapsensa (mitokondriaalinen DNA periytyy myös pojille, mutta vain tytöt siirtävät sen omille lapsilleen) saadaan selville isänäitini äitilinja. Vastaavasti testaamalla enoni tai hänen poikansa saadaan selville äidinisäni isälinja (kuva seuraavalla sivulla).

Näin saadaan pala kerrallaan kerättyä tietoa yhä useamman esivanhemman isä- ja äitilinjasta. Saman alueen sukujen isä- ja äitilinjat ovat tietysti osittain samat, ja viime kädessä saadaan tietoa koko kylän, pitäjän tai jopa maakunnan isä- ja äitilinjoista. Siinä vaiheessa (joka on vielä kaukana tulevaisuudessa) pystyttäisiin jo vertaamaan eri alueiden

nykysuomalaisten isä- ja äitilinjoiden esiintymisosuuksia (eri haploryhmien prosenttiosuuksia) menneisyyden tietyn ajanhetken osuuksiin, mikä antaisi yleisemminkin arvokasta tietoa väestöhistoriasta: ihmisten liikkumisesta, yksien sukulinjojen katkeamisesta ja toisten lisääntymisestä ynnä muusta sellaisesta.

Perinteinen sukututkimus

Neljän karjalaista ryhmää edustavan Korhosen tunnetut suoran isälinjan esi-isät ja sukupolvi-iät näyttävät tältä:

115186 Petri Korhonen, Rautalampi

1. Tuomas Pekanp. Korhonen, s. n. 1515 (30-v.)
2. Lemetti Tuomaanp. Korhonen, s. n. 1545 (25-v.)
3. Paavo Lemetinp. Korhonen, n. 1570 (30)
4. Perttu Paavonp. Korhonen, s. n. 1595 (25-v.)
5. Risto Pertunp. Korhonen, s. n. 1620 (35-v.)
6. Reko Ristonpoika Korhonen, s. n. 1655 (45-v.)
7. Risto Rekonpoika Korhonen, s. 23.1.1700 (52-v.)
8. Juho Ristonpoika Korhonen, s. 1.5.1752 (28-v.)
9. Lauri Juhonp. Korhonen, s. 20.2.1780 (34-v.)
10. Sakari Korhonen, s. 6.3.1814,

Isälinjan keskimääräinen sukupolvi: 34 vuotta

285247 Ilkka Korhonen, Rautalampi

1. Tuomas Pekanp. Korhonen, s. n. 1515 (30-v.)
2. Lemetti Tuomaanp. Korhonen, s. n. 1545 (25-v.)
3. **Paavo Lemetinp. Korhonen, s. n. 1570 (42-v.)**
4. Lemetti Paavonp. Korhonen s. n. 1612 (30-v.)
5. Paavo Lemetinp. Korhonen s. n. 1642 (24-v.)
6. Lemetti Paavonp. Korhonen s. n. 1668 (45-v.)
7. Lauri Lemetinpoika Korhonen s. n. 1713 (39-v.)
8. Elias Laurinpoika Korhonen s. 1752 (34-v.)
9. Elias Eliaanpoika Korhonen s. 1786 (29-v.)
10. Juho Eliaanpoika Korhonen s. 1815 (36-v.)
11. Otto Juhonpoika Korhonen s. 1851 (34-v.)

12. Kalle Otonpoika Korhonen s. 1885 (35-v.)

13. Kalevi Kallenpoika Korhonen s. 1920 (29-v.)

14. Ilkka Kalevinpoika Korhonen s. 1949

Isälinjan keskimääräinen sukupolvi 33 vuotta.

213040 Veikko Korhonen, Sotkamo

1. Olavi (Olof) Korhonen s. n. 1573 (32-v.)

2. Olavi (Olof) Korhonen s. n. 1605 (21-v.)

3. Veini (Sven) Korhonen s. n. 1626 (24-v.)

4. Lauri (Lars) Korhonen s. n. 1650 (19-v.)

5. Antti (Anders) Korhonen s. 1669 (45-v.)

6. Lauri (Lars) Korhonen s. 1714 (39-v.)

7. Matti (Mathias) Korhonen s. 04.08.1753 (30-v.)

8. Antti (Anders) Korhonen s. 09.01.1783 (27-v.)

9. Antti (Anders) Korhonen s. 6.2.1810 (22-v.)

10. Lauri Renne (Lars Reinhold) Korhonen s. 10.04.1832 (41-v.)

11. Renne (Reinhold) Korhonen s. 18.12.1873

Isälinjan keskimääräinen sukupolvi 30 vuotta.

172715 Ari Korhonen, Nilsä

1. Pekka Korhonen n. 1575 (28-v.)

2. Sipi Korhonen n. 1603 (37-v.)

3. Tuomas Korhonen n. 1640 (28-v.)

4. Pekka Korhonen n. 1668 (23-v.)

5. Heikki Korhonen n. 1691 (44-v.)

6. Juho Korhonen n. 1735 (23-v.)

7. Heikki Korhonen 19.11.1758 (53-v.)

8. Kaapro Korhonen 5.5.1811 (29-v.)

9. Juho Korhonen 25.12.1840 (34-v.)

10. Matti Korhonen 28.4.1874 (25-v.)

11. Juho Korhonen 4.3.1899 (?)

Isälinjan keskimääräinen sukupolvi 32 vuotta.

Keskimäärin sukupolvipituudet ovat hyvin samankaltaisia: 30, 32, 33 ja 34 vuotta. Viimeisimpien sukupolvien poikkeavakaan ikä ei tätä keskiarvoa juurikaan muuttaisi. Tällä perusteella ei odottaisi suuria eroja henkilöiden isälinjojen mutaatiomäärissä. On kuitenkin huomioitava se mahdollisuus, että yksittäiset hyvin vanhoina isäksi tulleet tapaukset voivat olla merkittäviä: tällöin mutaatioita voisi esiintyä todennäköisyyksien vastaisesti esimerkiksi kahdessa peräkkäisessä sukupolvessa. Nelikymppisenä isäksi tulleen DNA:lla on sentään ollut kaksinkertainen aika mutaatioiden tapahtua verrattuna kaksikymppisenä isäksi tulleen DNA:han. Yli 40-vuotiaana isäksi tulleet löytyy Korhosten isälinjoista seuraavasti:

Petri: 45-v. ja 52-v.

Ilkka: 42-v. ja 45-v.

Veikko: 45-v. ja 41-v.

Ari: 44-v. ja 53-v.

Merkittäviä eroja ei näinkään löydy: kaikilla on kaksi yli 40-vuotiaana isäksi tullutta esiisää isälinjassaan.

Sukututkimuksen avulla ei vielä tavoiteta kaikkien tarkasteltavien Korhosten yhteistä esi-isää. Pääsemme 1500-luvun tilanteeseen, jossa löydämme Pohjois-Savosta Tuomas Korhosen (Rautalampi) ja Pekka Korhosen (Nilsiä) sekä Kainuusta Olavi Korhosen (Sotkamo). Tästä tilanteesta taaksepäin on muutama mahdollinen tutkimuslinja perinteisen sukututkimuksen ulkopuolella:

1. *"Persoonaton" historiallinen tieto* (vastaakohtana sukututkimuksen persoonalliselle tiedolle) myöhäisen keskiajan ja varhaisen uuden ajan asutushistorian päälinjoista; esimerkiksi tieto, mistä päin eteläistä Savoaa on missäkin määrin muutettu Keski-Suomeen, Kainuuseen, Pohjois-Savoon ja Pohjois-Karjalaan. Näitä asioita käsittelee erinomaisella tarkkuudella *Savon historia* -teossarja.

2. *Nimistöntutkimus*, jossa etsitään nimivastaavuuksia (henkilönnimien ja paikannimien) tasolla tuloalueen ja oletetun lähtöalueen välillä. Ihmisillä on tapana nimetä uuden kotiseutunsa paikkoja tuntemiensa nimeämis-mallien mukaan ja jopa samoilla nimillä. Myös etunimet myös usein periytyvät suvussa, joi-nain aikoina jopa tietyn kaavan mukaan, joten henkilönnimiyhteydet voivat tukea paikanni-miyhteyttä.

3. *Geenitutkimus*, lähinnä isä- ja äitilinjatutki-mus. Niin sanottu genomilaajuinen tutki-mus, jossa kartoitetaan kaikkien kromo-somien DNA, ei 1500-luvun aikatasossa ole enää välttämättä kovinkaan hyödyllinen, kos-ka toistakymmentä sukupolvea sitten elänyt esi- vanhempi edustaa enää pientä murto-osaa koko perimästämme. Henkilö, joka on lähio-suma genomilaajuisesti, ei välttämättä edus-ta edes samaa haploryhmää isä- tai äitilinjojen osalta. Kääntäen isä- tai äitilinjaosuma ei vält-tämättä edusta samaa alueellista geenipohjaa eikä siksi näy genomilaajuisena osumana. Tässä selvityksessä keskityn isälinjan DNA-han, koska sukunimi on perinteisesti kulkenut mieslinjaisesti.

Geenitutkimuksen käsitteet

Haploryhmä (haplogroup): tietyn muinaisen ja ainutkertaisen SNP-mutaation läpikäy-neen miehen (tai naisen) kaikki jälkeläi-set. Korhoset kuuluvat haploryhmään N1c1, jonka määrittää mutaatio M46 eli Tat-C.

Alahaploryhmä (subhaplogroup): haploryh-män tiettyä oksaa luonnehtivan ainutker-taisen SNP-mutaation läpikäyneen miehen (tai naisen) kaikki jälkeläiset. Korhoset kuuluvat alahaploryhmään, joka tunnetaan mutaationsa nimellä Z1940.

Haplotyyppi (haplotype): yksittäisen näyttee-nantajan tulos, käytännössä lukujono (esim. 67 lukuarvoa: 14 24 14 11 11 13 11 12 10...).

Ryhmä, alaryhmä (group, subgroup): yhden tai mieluummin useamman erottavan STR-mutaation määrittämä ryhmä. Korhoset kuuluvat karjalaiseen ryhmään, jo-ka tunnustetaan STR-mutaatiosta DYS537 = 8 > 9, joka on tapahtunut M46:n ja Z1940:n välissä. Ehkä tulevaisuudessa löytyy myös ainutkertainen SNP-mutaa-tio, joka on tapahtunut samaan aikaan kuin kyseinen STR-mutaatio; silloin kar-jalainen ryhmä muuttuu haploryhmän N1c1 alahaploryhmäksi.

Isälinja (paternal lineage): aina isästä poikaan etenevä sukulinja, jota seurataan Y-kro-mosomin DNA:sta; sukupolvien luku-määrä on rajoittamaton. Viittaa käytännössä joko koko haploryhmään tai johonkin sen ala(haplo)ryhmään.

Äitilinja (maternal lineage): aina äidistä tyttä-reen etenevä sukulinja, jota seurataan mitokondrion DNA:sta; sukupolvien lu-kumäärä on rajoittamaton. Viittaa käy-tännössä joko koko haploryhmään tai johonkin sen ala(haplo)ryhmään.

Haplotyyppisukupuu (haplotype family tree): Haplotyyppien ryhmitteleminen polveu-tumisjärjestykseen eli sukupuun muo-toon.

Juuruttaminen (rooting): tietyn ryhmän haplotyyppisukupuu liitetään mahdolli-simman taloudellisesti koko haploryhmän sukupuuhun, jotta nähdään miten ryhmä polveutuu varhaisemmista esimuodoista.

Markkeri (marker): haplotyyppissä nimetty kohta, jolla on lukuarvo (esim. markke-ri:ssä DYS393 on kaikilla Korhosilla arvo 14).

GD (genetic distance): *geneettinen etäisyys*; haplotyyppien toisistaan eroavien lu-kuarvojen lukumäärä. Esimerkiksi GD 2/67 merkitsee, että vertailtavissa haplo-tyypeissä on peräti 65 samaa lukuarvoa ja vain kaksi eroavaa lukuarvoa.

TGD (true genetic distance): *todellinen geneettinen etäisyys*; kun haplotyyppi on juurrutettu haploryhmän haplotyyppisukupuuhun, nähdään ketkä ovat oikeasti läheisimpiä sukulaisia. Joskus riippumattomat rinnakkaismutaatiot saattavat aiheuttaa tilanteen, jossa näennäinen GD A:n ja C:n välillä on pienempi kuin A:n ja B:n välillä, mutta juurruttamisen jälkeen selviää, että A ja B polveutuvat ajallisesti läheisemmästä esi-isästä kuin A ja C. Myös henkilö, jonka isälinjassa on tapahtunut tavallista vähemmän mutaatioita ja joka siksi sijoittuu lähelle runkoa, näyttää GD:n osalta olevan lähempänä monia sellaisia, jotka todellisuudessa edustavatkin sukupuun eri oksaa.

Emäs (nucleotide): DNA koostuu yksittäisistä emäksistä, joita ovat T (tymiini), C (sytoosiini), A (adeniini) ja G (guaniini).

Mutaatio (mutation): emäksen muuttuminen toiseksi. SNP-tasolla mutaatiot tapahtuvat yleisimmin niin, että T ja C muuttuvat toisikseen ja A ja G toisikseen, tosin muunkinlaisia mutaatioita tapahtuu. Haplotyyppissä eli STR-tasolla mutaatio näkyy lukuarvon muutoksena suhteessa läheisiin osumiin: jos kaikilla muilla lähisukulaisilla on tiettyssä kohdassa arvo 10 ja vain yhdellä 11, on viime-mainitulla tapahtunut mutaatio $10 > 11$.

Rinnakkaismutaatio (parallel mutation): kahdessa eri linjoja edustavassa haplotyyppisä toisistaan riippumatta tapahtunut sama mutaatio. Rinnakkaismutaatiot saavat kaksi haplotyyppiä näyttämään GD:n osalta läheisemmiltä kuin ne ovatkaan, mutta todellinen tilanne paljastuu juurrutettaessa haplotyyppit haplotyyppisukupuuhun.

Takaisinmutaatio (back mutation, reverse mutation): mutaatio, joka palauttaa aikaisemmassa haplotyyppisukupolvessa muuttuneen lukuarvon takaisin alkupeiräiseen arvoon (esim. $12 > 13 > 12$) saaden haplotyyppin näyttämään vanhakantaisemmalta, ikään kuin se olisi haarautunut sukupuun rungosta varhaisemmassa vaiheessa. Todellinen tilanne paljastuu juurrutettaessa haplotyyppit haplo- tyyppisukupuuhun.

Kaksosmutaatio (twin mutation): joskus kaksi vierekkäistä markkeria mutatoituvat aina

yhdessä. TGD:tä laskettaessa kaksosmutaatio lasketaan yhdeksi mutaatioksi, vaikka siinä muuttuukin kahden markkerin lukuarvo.

Tuplamutaatio (double mutation): joskus lukuarvo voi muuttua kaksi askelta kerrallaan (esim. $10 > 12$). Jos yhdeltäkään lähisukuiselta haplotyyppiltä ei löydy väli- muotoa (tässä 11), oletetaan kyseessä olevan tuplamutaatio. TGD:tä laskettaessa tuplamutaatio lasketaan yhdeksi mutaatioksi.

Varsinainen haplotyyppisukupuu, jonka pohjalta analyysi on tety, löytyy opoitteesta <http://www.elisanet.fi/alkupera/N1c1tree.pdf>.

SNP- ja STR-tasot

Geenitutkimus merkitsee käytännössä kromosomien DNA:n emäsjärjestyksen tutkimista. Tässä ei ole tarpeen selvittää DNA:n molekyyilitason rakentumista, vaan käsittelen asiaa vain sillä tasolla kuin on välttämätöntä DNA-analyysin tulosten ymmärtämiseksi. Asia esitetään isälinjan eli Y-kromosomin DNA:n kannalta, ellei toisin mainita.

Geenitestin tuloksessa on kaksi tasoa: haploryhmätaso ja haplotyyppitaso. Haploryhmä määritetään testaamalla joukko yksittäisiä emäksiä, joissa maailman kansoilla esiintyy vaihtelua (SNP = single-nucleotide polymorphism). Käytännössä SNP-mutaatio (emäs muuttuu siinä kohtaa toiseksi) on ainutkertainen, ja kaikki ne, joilla esiintyy tietty SNP-mutaatio, polveutuvat siis samasta esi-isästä ja kuuluvat samaan haploryhmään tai alahaploryhmään. Perusemäksiä on neljä T, C, A ja G, ja ne mutatoituvat yleensä pareittain: $T < > C$ ja $A < > G$. Muitakin mutaatioita kuin näiden parien välisiä tavataan, mutta ne ovat harvinaisempia (deleetio eli emäksen katoaminen, insertio eli ylimääräisen emäksen ilmestyminen, $T < > A$ tai G jne).

Kaikki testatut Korhoset kuuluvat haploryhmään N1c1, jota luonnehtii merkkimutaatio M46: $T > C$ (aiemmin Tat-C) eli tiettyssä Y-kromosomin kohdassa T on muuttunut C:ksi. Viime vuosina on löydetty runsaasti uusia SNP-mutaatioita, joiden avulla haploryhmäluokittelut ovat entisestään tarkentuneet. N1c1-haploryhmän juuren ja viimeisen Korhosia määrittävän SNP-mutaation

väliin mahtuu useita SNP-mutaatioita, joiden perusteella voidaan määrittää alahaplo-ryhmiä seuraavan sukupuun mukaisesti (tuorein tieto ISOGGin sivuilta):

N1c1 (M46: T > C; P105: G > A)
 N1c1a (M178: C > T; P298: C > T)
 N1c1a1 (L708: C > A; L839: A > G)
 N1c1a1a (Z1973/L1026: TA > del
 [= katoaa]; L392: A > C)
 N1c1a1a2 (Z1936: C > T)
 N1c1a1a2a (Z1925: CA > C;
 Z1935: A > G)
 N1c1a1a2a1 (Z1941: T > G)
 N1c1a1a2a1a (Z1940: G > A)

SNP-taso

ACGAGC**T**GCCACG
 TGCTCG**A**CGGTGC
 ACGAGC**C**GCCACG
 TGCTCG**G**CGGTGC

STR-taso

ACGAGC**CACAC**AGCCACG
 TGCTCG**GTGTGT**CGGTGC
 ACGAGC**CACACACAC**AGCCACG
 TGCTCG**GTGTGTGTGT**CGGTGC

Salmela, Elina 2012: *Genetic structure in Finland and Sweden: Aspects of Population History and Gene Mapping.*

Joidenkin alahaploryhmien perässä on kaksi eri mutaatiota. Koska mutaatiot tapahtuvat toisistaan riippumatta yksi kerrallaan, on mahdollista, että tulevaisuudessa löytyy sellainen henkilö, jolla on tapahtunut vain toinen jonkin alahaploryhmän merkkimutaatioista. Tällöin SNP-sukupuuhun syntyy uusi haara ja myöhempien alahaploryhmien numeerointi muuttuu: esimerkiksi N1c1a tuleekin P105:n kohdalle, ja N1c1a1 M178:n kohdalle. Koska luokittelu elää koko ajan ja nimirimp-sut venyvät luokittelun tarkentuessa, on usein tarkoituksenmukaista ilmaista vain päähaplo-ryhmä ja merkkimutaatio; esimerkiksi N-Z1940 tarkoittaa alahaploryhmää, jonka koodi tämänhetkisessä luokittelussa on

N1c1a1a2a1a.

Toinen taso, joka DNA-analyysin tuloksissa näkyy, on haplotyyppitaso: STR-taso eli lyhyiden toistojaksojen (short tandem repeats) taso. Family-TreeDNA:n tietokannassa henkilön testitulos eli yleensä 67:n luvun sarjasta koostuva haplotyyppi näyttää tältä (vierenen kuva, tilasyistä kuvassa ovat mukana vain ensimmäiset 15 markkeria).

Markkerit on nimetty esimerkiksi DYS 393, ja sarakkeissa olevat luvut ilmaisevat kyseisen STR-jakson toistoarvon. Käytännössä STR-jakso koostuu yksittäisistä emäksistä, jotka toistuvat DNA:ssa tietynlaisina jaksoina:

Esimerkkihaplotyyppi:

DYS459b	DYS459a	DYS458	DYS389-II	DYS392	DYS389-I	DYS439	DYS388	DYS426	DYS385b	DYS385a	DYS391	DYS19	DYS390	DYS393
14	24	14	11	11	13	11	12	11	14	12	30	16	10	10

STR-markkerin DYS390 toistorakenne:

[TCTG]₈ [TCTA]₁₁ [TCTG]₁ [TCTA]₄ = 24

Markkeri nimeltään DYS390 koostuu emäsjaksojen TCTG ja TCTA toistoista: Korhosilla toistuu ensin TCTG kahdeksan kertaa,

sitten TCTA yksitoista kertaa, sitten taas TCTG kerran ja lopuksi TCTA neljä kertaa. Mutaatiotasolla tarkastellen STR-taso ei kuitenkaan eroa SNP-tasosta: molemmissa kyse on aina emästen muuttumisesta. STR-tasolla kyse on yleensä siitä, että polymeraasivirheen vaikutuksesta toistojakso joko katoaa tai syntyy ylimääräinen sellainen.

Siinä missä SNP-mutaatiot ovat käytännössä ainutkertaisia, saattaa samaan lopputulokseen johtava STR-mutaatio tapahtua riippumattomasti useita kertoja, ja myös takaisinmutaatioita tapahtuu. Siksi STR-taso eli haplotyyppitaso ei ole yhtä absoluuttisen luotettava kuin SNP-taso. On kuitenkin kolme seikkaa, jotka vähentävät epävarmuutta.

Ensiksikin jokaisella markkerilla on tietty mutaationopeus. Joissain markkereissa ei ole välttämättä edes koko haploryhmässä milloinkaan tapahtunut mutaatioita, joissain on tapahtunut mutaatio vain kerran ja joissain useita kertoja ja jopa edestakaisin. Haplotyyppien ryhmittelyssä painotetaan keskihitaista markkereita, koska nopeimpien markkereiden arvot vaihtelevat jopa lähisukuisen ryhmän jäsenten välillä ja koska hitaimmissa markkereissa usein kaikilla samaan haploryhmään kuuluvilla on sama arvo. Nimenomaan keskihitaat markkerit yleensä erottavat alaryhmät toisistaan, ja monesti ne myös vastaavat levinneisyydeltään jotain alahaploryhmää luonnehtivaa SNP-mutaatiota. Tiivistäen voidaan sanoa, että hitaimmat markkerit erottava toisistaan haploryhmiä, keskihitaat alahaploryhmiä ja keskinopeat alaryhmiä.

Toiseksi markkereita on nykyään käytössä niin paljon (67 markkeria on yleisin, mutta sen jälkeen voi laajentaa 111:een markkeriin), että on helppo nähdä, milloin kyseessä on itsenäinen rinnakkaismutaatio ja milloin yhtei-

seltä esi-isältä peritty mutaatio. Jos kaksi haplotyyppiä on kaukana toisistaan (suuri GD eli geneettinen etäisyys) ja ne jakavat vain yhden yhteisen mutaation, mutteivät mitään muita nuoria, alaryhmäkohtaisia mutaatioita, ne eivät kuulu samaan alaryhmään, vaan niiden linjoissa on vain sattumalta tapahtunut sama mutaatio. On äärimmäisen epätodennäköistä, että kahdessa eri linjassa tapahtuisi sattumalta useita samoja mutaatioita täsmälleen samoissa markkereissa, etenkin kun mutaatio voi tapahtua joko ylös- tai alaspäin: $11 > 10$ tai $11 > 12$.

Kolmanneksi STR-tason haplotyyppiluokittelut voidaan ankkuroida SNP-tason haploryhmäluokitukseen rekonstruoimalla molemmat tasot huomioiva haplotyyppisukupuu, jolloin kiistanalaisissa polveutumistapauksissa asia voidaan yleensä varmentaa SNP-mutaatioita testaamalla (tosin ne on tilattava erikseen).

Viereisessä kuvassa verrataan karjalaista ryhmää SNP- ja STR-mutaatioiden tasolla. Yleisesti ottaen STR-mutaatioita on paljon enemmän kuin SNP-mutaatioita. Jokaista SNP-mutaatioita saattaa vastata useampi STR-mutaatio, mutta olen valinnut kuvaajaan vain yhden. Joskus SNP-mutaation kanssa samaan aikaan ei ole tapahtunut STR-mutaatiota (kuten Z1949), mutta yleisimmin on niin päin, ettei STR-mutaation kanssa samaan aikaan ole tapahtunut SNP-mutaatiota (karjalaisen ja savolaisen ryhmän synty, alahaploryhmän Z1940 alaryhmä Itä-Suomi jne.).

Laatimassani N1c1a-haploryhmän haplotyyppisukupuussa

<http://www.elisanet.fi/alkupera/N1c1tree.pdf> olevia ryhmäkohtaisia koodeja ei pidä sekoittaa haploryhmäkoodeihin: haploryhmien ja alahaploryhmien (perustuvat SNP-mutaatioihin) nimet alkavat aina kirjaimella, joten erotukseksi tästä käytännöstä aloitan ryhmien ja alaryhmien (perustuvat STR-mutaatioihin) nimet aina numerolla. Kun haplotyyppisukupuussa on esimerkiksi mutaatio Z1940, en käytä siitä haploryhmäkoodia N1c1a1a2a1a vaan ryhmäkoodia 2c3b1b2. Haploryhmäsukupuu ja haplotyyppisukupuu ovat siis täysin eri

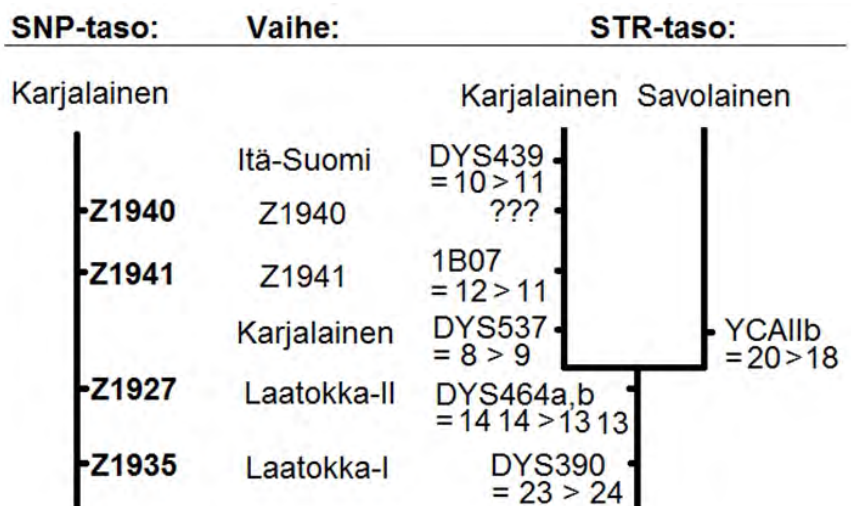
tasoja tai näkökulmia. Haploryhmäsukupuu on luurankona myös haplotyyppisukupuussa, mutta jälkimmäinen on laajempi ja tarkempi, joten siinä on enemmän tasoja kuin haploryhmäsukupuussa.

DNA-tulos on vasta alku

Kun konkreettinen DNA:n selvittäminen on tehty, on satunnaisella näytteenantajalla käsisään vain hämärä lukujono eli haplotyyppi (14 24 14 11 11 13...) ja tiedossa sitä luonnehtiva vuorottelevista kirjaimista ja numeroista koostuva tunnus eli haploryhmä (N1c1). Tästä oman isälinjan selvittely vasta alkaa.

Nettihaulla saa selville, että haploryhmä N1c1 keskittyy koilliseen Eurooppaan ja on levinnyt tänne Siperiasta joskus tuhansia vuosia sitten. Suomalaisista miehistä noin 60 % kuuluu haploryhmään N1c1 (itäsuomalaisista vielä useampi), ja se on melko yleinen myös Baltiassa ja Pohjois-Venäjällä. Monesti tämä haploryhmä on haluttu yhdistää uralilaiseen kielikuntaan, vaikka perustelut ovatkin hatarat: haploryhmää ei tavata kaikilta uralilaisilta kansoilta (esim. selkupeilta ja nganasaneilta), ja lisäksi sitä tavataan monilta muiltakin kansoilta alueilla, joilla ei ole milloinkaan puhuttu uralilaista kieltä – esimerkiksi keski-eurooppalaisilta, espanjalaisilta, itäisen Siperian jukagiireilta (paleosiperialaisen kielen puhujia), jakuuteilta (turkkilaiskielen puhujia) ja burjaateilta (mongolikielen puhujia), samoin kuin eräiltä Kiinan kansanryhmiltä.

Moni haluaa kuitenkin hyödyntää geenitulosiaan ajallisesti läheisempien esivanhempien selvittelyyn, ja tällöin tuloksen arvo on täysin riippuvainen muihin tuloksiin vertailusta. Yksinään haplotyyppi ei kerro mitään

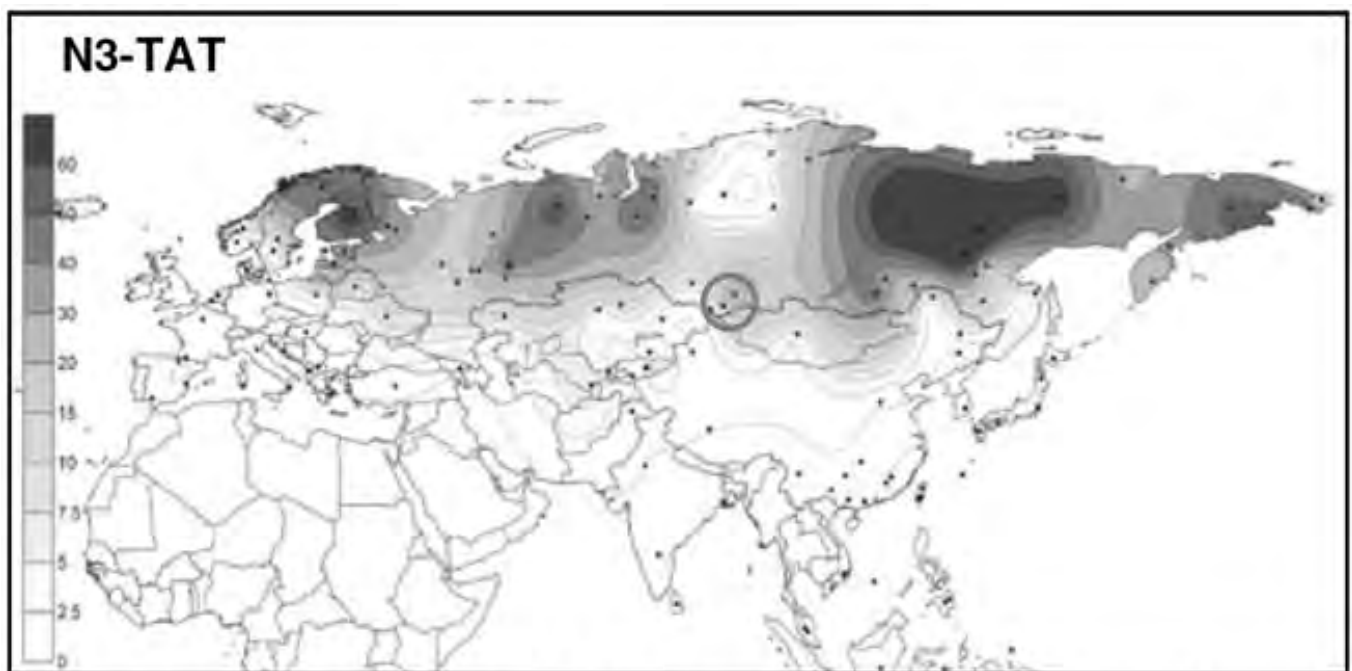
isälinjasta, vaan vasta, kun (1) löydetään lähiosumia, (2) koostetaan niistä haplotyyppisukupuu ja (3) nähdään miten ne sijoittuvat kartalle, päästään kurkistamaan isälinjan menneisyyteen. Tästä annan jäljempänä esimerkin Korhosten avulla.

Korhosten DNA-tulokset

Korhostet kuuluvat haploryhmään N1c1, jota luonnehtii SNP-mutaatio Tat/M46. Tämä isälinja on levikiltään pohjoiseuraasialainen, ja sen kantaisä (rekonstruoitu perustajahaplotyyppi) paikannetaan vanhakantaisten haarojen perusteella Etelä-Siperian ja Altain tienoille (harmaa ympyrä).

Haploryhmän N1c1 sisäinen luokittelu on tarkentunut suuresti viime vuosina uusien SNP-mutaatioiden ansiosta (vihreällä, näkyy harmaana mustavalkoisessa paperilehdessä, kuva seuraavalla sivulla).

Korhostet kuuluvat sukupuun latvassa olevaan karjalaisen ryhmän Z1940-mutaation luonnehtimaan alaryhmään. Alueellisin perustein haploryhmä N1c1 on levinnyt Itämeren alueelle kahdessa aallossa: läntisempi eli varhaisempi aalto VL29 on jakautunut aluksi kahden puolen Suomenlahtea: pohjoiseen (L1022 eli hämäläinen ryhmä) ja eteläiseen haaraan (L550). Eteläinen on sitten jakautunut balttilais-puolalaiseen, espanjalaiseen ja useampaan skandinaaviseen haaraan.

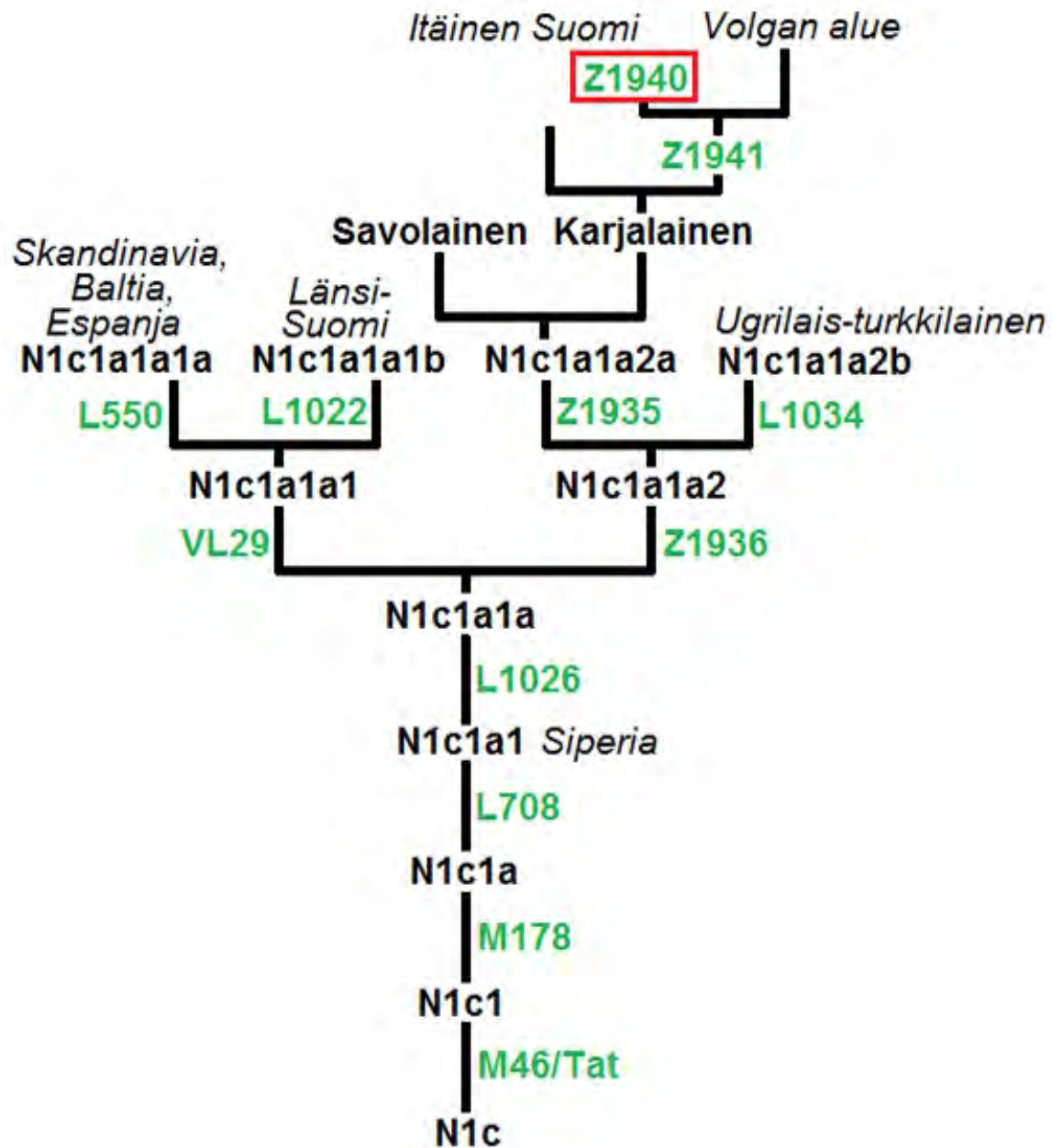
Haploryhmän N1c1 levinneisyys ja esiintymishuiput (Rootsi et al. 2007)

Itäisempi eli myöhäisempi aalto Z1936 on jäänyt levikiltään itäisemmäksi jakautuen laatokkalaiseen (Z1935) ja ugrilais-turkkilaiseen haaraan (L1034). Jälkimmäistä tavataan Volgan alueen ja Kazakstanin turkkilaiskansoilta sekä Siperian uralilaisilta kansoilta ja unkarilaisilta. Laatokkalaisen haaran jälkeläisiä tavataan laajalti itäisestä Suomesta ja Karjalasta, joitain alaryhmiä läntisestikin Suomesta.

Rautalammin, Nilsiän ja Sotkamon Korhosten haplotyyppit juurrutettuna haploryhmän N1c1 haplotyyppisukupuuhun löytyvät esityksen lopusta. Tässä esitän 67:n markkerin haplotyyppit vain suhteessa toisiinsa, eroavat kohdat on lihavoitu:

Arilla on juuri valmistunut laajennus 111:een markkeriin; markkereissa 68–111 (kaksi viimeistä riviä) on merkitty erot suhteessa muihin Z1940-ryhmän tuloksiin. Lopupäään markkereissa on mukana hieman nopeammin mutatoituvia markkereita, niin että keskimäärin 111:n markkerin haplotyyppissä tapahtuu yksi mutaatio viidessä sukupolvessa, kun nopeus 67:llä markkerilla on yksi mutaatio kahdeksassa sukupolvessa. Päivittäminen 111:een markkeriin onkin tuonut esiin uusia alaryhmiä. Käytännössä tämä johtuu siitä, että todennäköisyys pitkille sukupolviketjuille ilman yhtään mutaatiota vähenee huomattavasti.

Kun 67:llä markkerin haplotyyppissä to-

Petri, Rautalampi, Pohjois-Savo

14 24 14 11 11 13 11 12 11 14 14 15=29 16 10 10 11 12 24 14 **18** 31 13 13 14 14 11 11 18 20 14 15 17 19
36 36 11 10 11 08 15 17 08 09 10 08 11 **11** 12 21 22 14 10 12 12 17 07 **13** 20 22 15 12 11 10 11 11 12 11

Ilkka, Rautalampi, Pohjois-Savo

14 24 14 11 11 13 11 12 11 14 14 15=29 16 10 10 11 12 24 14 **18** 31 13 13 **13 13** 11 11 18 20 14 15 17 19
 37 37 12 10 11 08 15 17 08 09 10 08 11 **11** 12 21 22 14 10 12 12 17 07 12 20 **23** 15 12 11 10 11 11 12 11

Veikko, Sotkamo, Kainuu

14 24 14 11 11 13 11 12 11 14 14 15=29 16 10 10 11 12 24 14 19 31 13 13 14 14 11 11 18 20 14 15 **18** 19
 37 37 12 10 11 08 15 17 08 09 10 08 11 10 12 21 22 14 10 12 12 **16** 07 12 20 22 15 12 11 10 11 11 12 11

Ari, Nilsia, Pohjois-Savo

14 24 14 **10** 11 13 11 12 11 14 14 **16=30** 16 10 10 11 **13 25** 14 19 31 13 13 14 14 11 11 18 20 14 15 17 19
 37 37 12 10 11 08 15 17 08 09 10 08 11 10 12 21 22 14 10 12 12 17 07 12 20 22 15 12 11 10 11 11 12 11
 41 15 08 15 12 23 27 19 13 **13** 11 12 14 09 11 12 10 10 12 31 12 12 21 18 11 09 **22** 15 **20** 12 22 13 12 14
 27 12 **22** 18 11 13 16 **09** 12 11

dennäköisyys sille, ettei kymmenen sukupolven aikana tapahdu yhtäkään mutaatiota, on vielä $(1-0,12)^{10} = 28\%$, niin 111:llä markkerilla todennäköisyys tälle on enää $(1-0,20)^{10}$

= 11 %. Todennäköisyydet sille, ettei viiden-toista sukupolven aikana tapahdu yhtäkään mutaatiota, ovat vastaavasti 15 % (67) ja 4 % (111). Siksi muillekin Korhosille voi suositella laajentamista 111:een markkeriin.

Kun erot on merkitty selvästi, on GD:n (geneettinen etäisyys) laskeminen helppoa. Petri ja Ilkka jakavat keskenään kaksi kohtaa, jotka on merkitty vaaleanvioletilla – nämä kasvattavat etäisyyttä vain suhteessa Veikkoon ja Ariin (joilla myös on keskenään samat arvot). Kaksosmutaatiot (Petrin 36 36 ja Ilkan 13 13) lasketaan yhtenä, koska nämä markkerit muuttuvat aina yhdessä.

	Petri	Ilkka	Veikko	Ari
Petri RAU		5/67	7/67	9/67
Ilkka RAU	5/67		6/67	8/67
Veikko SOT	7/67	6/67		6/67
Ari NIL	9/67	8/67	6/67	

Alustavasti näyttäisi siltä, että Rautalammin Korhoset ovat lähimpänä toisiaan (5/67), Veikon ja Arin ollessa lähes yhtä lähellä toisiaan (6/67). Vaikka GD on tärkeä ryhmittelyn apuväline siinä vaiheessa, kun haplotyyppijä ei vielä ole juurrutettu haplotyyppisukupuuhun, Korhoset ovat hyvä esimerkki siitä, kuinka harhaan pelkkä laskennallinen geneettinen etäisyys voi johtaa. Haplotyyppisukupuun perusteella Korhosten keskinäiset suhteet ovat seuraavanlaiset (viereinen kuva).

Haplotyyppisukupuuhun juurrutettuna Ilkka ja Petri muodostavat selvän alaryhmän, ja yhdessä Veikko Korhosen ja Veijalaisen kanssa hieman laajemmän alaryhmän. Ari Korhosen nämä kolme muuta Korhosta kohtaavat vasta paljon kauempana menneisyydessä. Kun todellinen geneettinen etäisyys TGD lasketaan sukupuuta seuraten, saadaan seuraavanlainen taulukko 67 markkerilla (suluissa vertailun vuoksi irallisten haplotyyppien vertailuun perustuva näennäinen GD):

	Petri	Ilkka	Veikko	Ari
Petri RAU		5 (5)	6 (7)	11 (9)
Ilkka RAU	5 (5)		6 (6)	10 (8)
Veikko SOT	6 (7)	6 (6)		8 (6)
Ari NIL	11 (9)	10 (8)	8 (6)	

Arin etäisyys muihin on kasvanut kahdella, Veikon etäisyys Petriin vähentynyt yhdellä. Ari näytti olevan lähempänä Veikkoa, koska kaikkien neljän Korhosen (ja kymmenien muiden itäsuomalaisen) yhteisen esi-isän jälkeen Arin

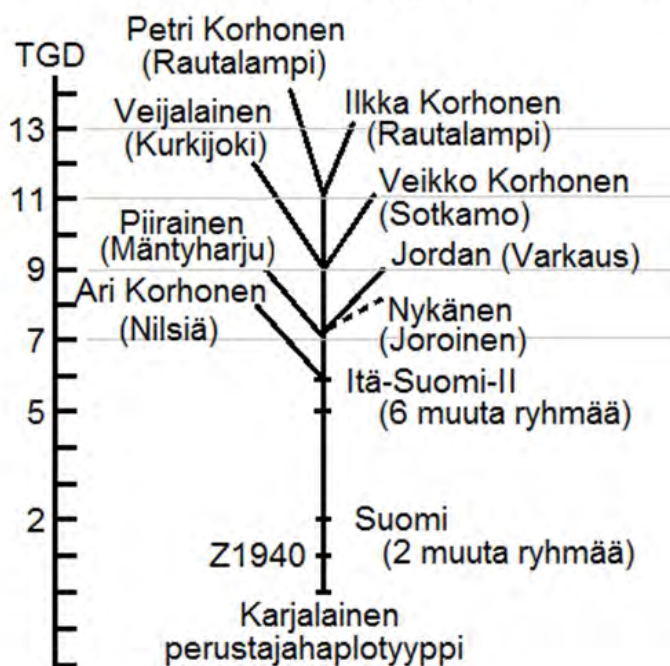
isälinjassa on tapahtunut vain 3 mutaatiota, kun Veikon isälinjassa niitä on tapahtunut 5, Ilkan isälinjassa 7 ja Petrin isälinjassa 8. Koska Ari sijaitsee niin lähellä haplotyyppisukupuun runkoa, hän näyttää olevan lähellä jopa aivan eri oksissa sijaitsevia haplotyyppijä.

Mutaationopeus

Isälinjojen geenitutkimuksissa on käytössä kirjava joukko mutaatioasteita. Esimerkiksi Siiri Roots (2007) esitti merkittävässä tutkimuksessaan N-haploryhmästä kaksi eri menetelmällä laskettua ikäystä haploryhmälle N1c1: yhdellä lähes 12 000 vuotta ja toisella alle 4 000 vuotta. Totuus lienee jossain näiden välissä, mutta toistaiseksi SNP-perusteiset ajoitukset ovat vasta selvityksen alla.

Äskettäin venäläiset geenisukututkijat Rozhanskii ja Klyosov ovat laskeneet laajasta sukututkimusaineistosta DNA-tuloksiin verraten, että 67 markkerin mutaatioaste olisi 0,00179 mutaatiota per markkeri per sukupolvi, mikä merkitsisi keskimäärin ($0,00179 \times 67 =$) 0,12 mutaatiota per sukupolvi, eli suunnilleen yhtä mutaatiota per kahdeksan sukupolvea. Vastaavasti 111 markkerin keskimääräinen mutaatioaste olisi 0,00178 mutaatiota per markkeri per sukupolvi, mikä merkitsisi 0,20 mutaatiota per sukupolvi eli tarkalleen yhtä mutaatiota per viisi sukupolvea. Käytän tätä isälinjamutaatioiden viimeistä ja perustelluinta näkemystä.

Korhosten mutaatioetäisyys 67:llä markkerilla

Lähiosumien kartoittaminen

Kun Rautalammin Korhosille lähdetään selvittämään lähimpiä isälinjasukulaisia, saadaan viereinen kuva. Tässä osumat on merkitty Rautalammin Korhosista haplotyyppi-sukupuuta alaspäin kulkien. Sotkamon Korhonen lukeutuu läheisiin osumiin, kun taas Nilsin Korhonen alueellisesta läheisyydestä huolimatta kuuluu etäisimpien osumien ryhmään.

Rautalammin Korhoset ovat viimeisestä yhteisestä kantaisästään Paavo Lemetinpoika Korhosesta (s. noin 1570) laskettuna 11. sukupolven jälkeläisiä. Kantaisän rekonstruoidusta haplotyyppistä Ilkka on kahden mutaatioaskeleen (GD = 2/67) ja Petri kolmen mutaatioaskeleen päässä (GD = 3/67). Keskimääräisellä 67 markkerin mutaationopeudella (1 mutaatio per 8 sukupolvea) nämä antaisivat kaavamaisesti aikasyvyudeksi 16 ja 24 sukupolvea eli keskiarvona 20 sukupolvea (saman kantaisän nykyiset jälkeläiset ovat ajallisesti yhtä kaukana kantaisästä, vaikka mutaatioita olisikin eri määrä).

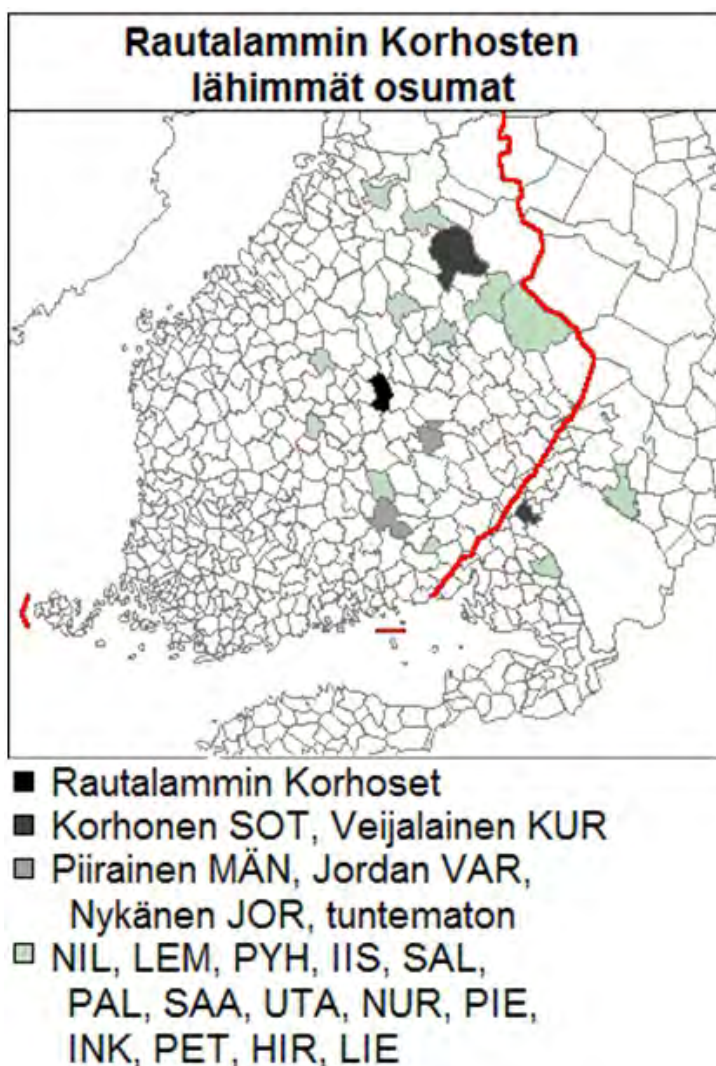
Sen sijaan keskimääräinen 111 markkerin mutaationopeus (1 mutaatio per 5 sukupolvea) antaisi aikasyvyudeksi 10 ja 15 sukupolvea eli keskiarvona 12,5 sukupolvea, mikä olisikin paljon lähempänä todellisuutta eli sukututkimuksen avulla selvitettyä 11:tä sukupolvea. Voi olla, että 111 markkerin tarkkuudella Rautalammin Korhoset eivät eroaisi toisistaan yhtään enempää kuin 67 markkerin tarkkuudella, eli kaikki erottavat mutaatiot olisivat tapahtuneet ensimmäisissä 67 markkerissa. Tämä on kuitenkin epätodennäköistä, koska viimeisissä 44 markkerissa on selvästi nopeammin mutatoituvia markkereita.

Rautalammin Korhosten kohdalla 67 markkerin mutaationopeus näyttää jostain syystä liian hitaalta. Ehkä Rautalammin Korhosissa on vain sattunut tapahtumaan keskimääräistä enemmän mutaatioita, mistä syystä aikasyvyys heidän yhteiseen esi-isäänsä näyttää liian suurelta. Luotettavampia ajoituksia varten onkin tarkasteltava suurempaa otosta, jotta poikkeavat yksilölliset kehitykset eivät vääristäisi kuvaa.

Ajoitus alhaalta päin

Rautalammin Korhosia voidaan lähestyä myös alhaalta päin, karjalaisen ryhmän kantaisän suunnalta. Tällöin katsotaan koko laajan Z1940-ryhmän keskimääräinen aikasyvyys. Keskimääräinen mutaatioisyvyys haarassa Z1940 on karjalaiseen perustajahaplotyyppiin verrattuna $642 / 52 = 12,35$ mutaatioaskelta. Rozhanskiin ja Klyosovin perustelemalla 67:n markkerin mutaatioasteella 1M/8G tämä antaisi karjalaisen haaran iäksi 98,8 sukupolvea eli 2470–2964 vuotta. Karjalaisen haaran synty osuisi siis suunnilleen pronssikauden lopulle.

Jos mukaan lasketaan myös alkupään haplotyyppit, 48 henkilöä joiden yhteis-GD on 320, saadaan koko karjalaisen ryhmän haplotyyppien keskimääräiseksi geneettiseksi etäisyydeksi perustajahaplotyyppistä eli kantaisästä $(642 + 320) / (52 + 48) = 9,62$. Loppupään osaltahan tämä oli 12,35 ja alkupään osalta 6,67 eli lähes puolet pienempi. Saavutettu aikasyvyys vaihtelee huomattavasti sen

mukaan, mistä päin karjalaisen ryhmän sukupuuta lasketaan.

Alkupuolen GD on $6,67 = 53,36$ sukupolvea eli 1334–1601 vuotta. Z1940-ryhmällä GD on $12,35 = 98,8$ sukupolvea eli 2470–2964 vuotta. Näiden keskiarvo-GD on $9,62 = 76,96$ sukupolvea eli 1924–2309 vuotta.

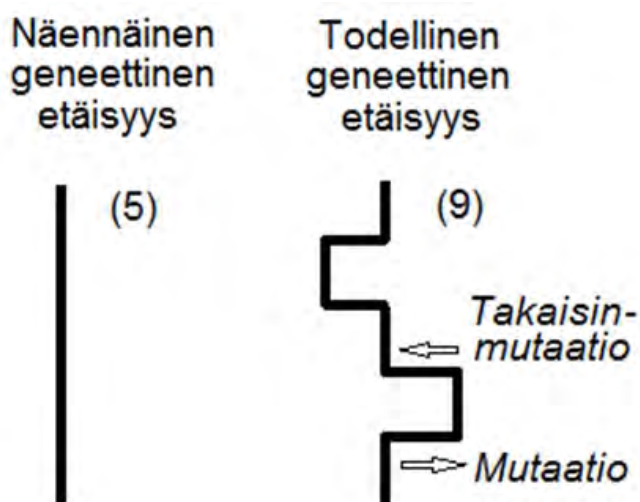
Varhaisempina aikoina keskimääräinen lisääntymisikä on ollut matalampi kuin uudella ajalla, joten 25 vuoden sukupolvi eli vaihteluvälin matalampi pää tuntuu ajoituksissa uskottavammalta.

Miksi sitten sukuuun eri osat antavat niin erilaisia ajoitustuloksia? Tämä johtuu väliuotojen eli rekonstruoitujen kantaisien vähydestä. Silloin kun yhden tai kahden mutaatioaskeleen välein voidaan rekonstruoida kantaisä, saadaan yleensä näkyviin myös takaisinmutaatiot. Sen sijaan silloin kun rekonstruoitujen kantaisien väli on pitkä, esimerkiksi viisi näkyvää mutaatiota, on niiden välillä voinut tapahtua takaisinmutaatioita, joita ei saada näkyviin. Näin tavoittamamme geneettinen etäisyys jää selvästi pienemmäksi kuin se todellisuudessa oli.

Ei ole sattumaa, että suoraan tyvestä haarautuvien nykyisten haplotyyppien geneettinen etäisyys (GD) on paljon pienempi kuin sellaisten haplotyyppien etäisyys, joiden linjassa on useita rekonstruoituja vaiheita eli kantaisiä. Mitä tiheämmässä kantaisiä on, sitä tarkemmin kaikki takaisinmutaatiot saadaan näkyviin. Kantaisiä taas on sitä tiheämmässä, mitä suurempi on ollut väestönkasvu: tällöin on todennäköistä, että lähes jokaisen mutaatioaskeleen jälkeen on eronnut useita jälkeläislinjoja ja että niiden edustajia on säilynyt nykypäivään.

Jos väestönkasvu ei ole tapahtunut (kuvaajan vasen puoli), meillä saattaa olla tiedossa vain kantaisä kehityksen alussa ja kantaisä kehityksen lopussa. Tällöin viiden näkyvän mutaation lomassa tapahtuneet takaisinmutaatiot jäävät löytämättä. Jos taas väestönkasvu on ollut jatkuvaa (kuvaajan oikea puoli), voidaan nykyisten haplotyyppien perusteella rekonstruoida kantaisä jokaiseen "mutkaan", eli takaisinmutaatiotkin saadaan näkyviin. Käytännössä siis jokin markkeri on ensin muuttunut tiettyyn arvoon (esim. $10 > 11$), sitten yksi linja on eronnut ja lopuksi päälinjassa on tapahtunut takaisinmutaatio alkuperäiseen arvoon ($11 > 10$). Vain tuon eronneen sivu-

haaran ansiosta nähdään, että päälinjassa on tapahtunut takaisinmutaatio.

Takaisinmutaatiot ovat sitä yleisempiä, mitä nopeammin mutatoituva markkeri on kyseessä. Jos markkerissa tapahtuisi mutaatio keskimäärin viiden sukupolven välein, ja kasvava ($10 > 11$) ja vähenevä mutaatio ($10 > 9$) olisivat yhtä todennäköisiä, niin jo kymmenen todellisen sukupolven aikana olisi saatettu käydä toisessa arvossa ja ehtiä palata alkupe räiseen. On hyvin mahdollista, että kymmenen todellisen sukupolven aikana (eli noin kolmensadan vuoden aikana) ei kyseisestä isälinjasta olisi eronnut toista haaraa, tai ainakaan sellaisella ei olisi nykypäivään asti selvinneitä suoran mieslinjan jälkeläisiä. Tällöin takaisinmutaatio jäisi huomaamatta.

Hitaammin mutatoituvat markkerit ovat siinä mielessä luotettavampia, että isälinjassa on todennäköisesti ehtinyt tapahtua useampiakin haarautumia mutaation ja takaisinmutaation välissä, koska mutaatiotapahtumien väli on kymmeniä sukupolvia. Siksi hitaampien markkereiden kohdalla takaisinmutaatiot ovat yleensä helpommin havaittavissa.

Tässä kuvatussa ilmiön vuoksi ajoituksia laskettaessa on syytä painottaa kunkin haploryhmän, alahaploryhmän (molemmat SNP-perusteisia) ja ryhmän (STR-perusteinen) niitä alaryhmiä, jotka ovat sukuuun latvustossa eli joiden kehityslinjassa on mahdollisimman monta väliporrasta, joissa isälinja on haarautunut ja jotka siksi ovat rekonstruoitavissa. Tällaisissa tiheäaskelisissa isälinjoissa takaisinmutaatioiden tavoittamisprosentti on huomattavasti korkeampi.

On myös ehdottoman tärkeää, että kartoitetaan kunkin ryhmän kaikki mahdolliset

haarat, jotta saadaan mahdollisimman monta rekonstruktio-askelta eli mutaatioaskelta. On paljon todennäköisempää saavuttaa todellisuutta vastaava tulos kuudella peräkkäisellä kantaisällä, joista jokaisen erottaa edeltäjästään ja jälkeläisestään kaksi mutaatiota (TGD yhteensä 10), kuin kolmella peräkkäisellä kantaisällä, joista jokaisen erottaa edeltäjästään ja jälkeläisestään viisi mutaatiota. Jälkimmäisessä tapauksessa TGD ensimmäisen ja kolmannen kantaisän välillä olisi todennäköisesti paljon suurempi kuin 10, mutta välitasojen puuttuessa takaisinmutaatiot jäävät havaitsematta.

111 markkeria

Karjalaiseen ryhmään kuuluvia 111 markkerin haplotyyppejä löytyy toistaiseksi vain 15. Näistä kahdeksan edustaa alkupäätä (ennen SNP-mutaatiota Z1940) ja seitsemän loppupäätä eli Z1940-ryhmää. Näiden perusteella lasketut aikasyvyydet ovat alkupuolen osalta $GD = 14,25 = 71,25$ sukupolvea eli 1781–2138 vuotta ja Z1940-ryhmän osalta $20,43 = 102,15$ sukupolvea eli 2554–3065 vuotta. Keskiarvo- GD on näin ollen $17,13 = 85,65$ sukupolvea eli 2141–2570 vuotta.

Kun verrataan 67 markkerin ja sadan haplotyyppin perusteella saatua ajoitusta tähän 111 markkerin ja viidentoista haplotyyppin perusteella saatuun ajoitukseen, havaitaan, että Z1940-ryhmän ikä ei juurikaan muutu. Sen sijaan alkupuolen ikä vanhenee huomattavasti (vaikkei vieläkään saavuta loppupuolen ikää), mikä sitten vaikuttaa vanhentavasti koko karjalaiseen ryhmään. 111 markkeria näyttääkin olevan odotuksenmukaisesti tarkempi kuin 67 markkeria.

111:llä markkerilla myös Z1941- ja Z1940-ryhmien väliin saadaan erottavia STR-mutaatioita, eli niiden perustajahaplotyyppit eroavat toisistaan. Vielä 67 markkerilla ne ovat täsmälleen samannäköiset, mikä virheellisesti antaisi näiden peräkkäisten alahaploryhmien ikäeroksi 0 vuotta. 111 markkerilla havaitaan peräti 5 mutaatioaskelta näiden tasojen välillä. Z1940 osoittautuu polveutuvan yhdestä tietystä Z1941-alaryhmästä, jota sen oletetun muinaisen sijainnin perusteella nimitän haplotyyppisukupuussani Olhava-ryhmäksi.

Oheisessa kuvassa on polveutumisen

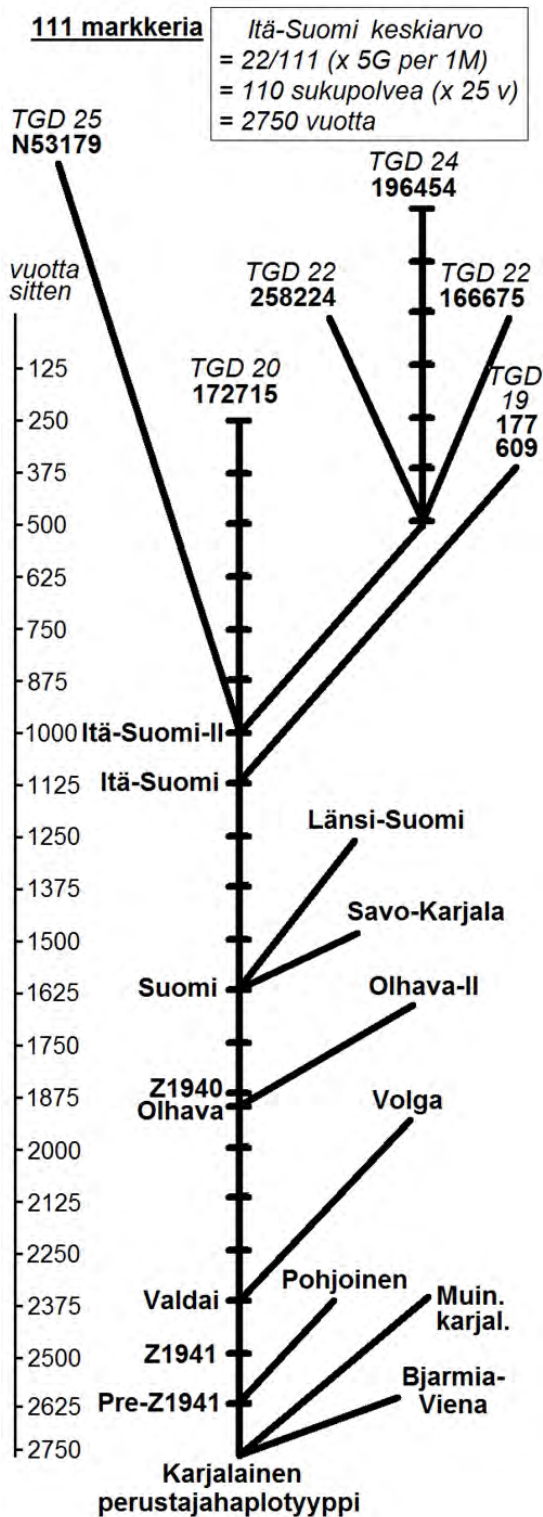
lisäksi esitetty Itä-Suomi-ryhmän (East Finland) kuuden 111 markkerin haplotyyppin perusteella karjalaisen ryhmän keskimääräiseksi mutaatio-askeliksi 22 askelta eli aikasyvyydeksi noin 2750 vuotta (kun sukupolvi-ikä on 25 vuotta). Yksi mutaatioaskel puussa vastaa 125 vuotta eli viittä todellista sukupolvea. Laskeminen aloitetaan kuvaajassa keskiarvon kohdalla. Kaikki yksittäiset haplotyyppit eivät siksi näytä ylittävän "nyky aikaan" saakka, vaikka kyseessä ovat nykyisin elävät henkilöt. "Lyhyeksi" jäävien kohdalla lienee kyse haarautumattoman linjan havaitsemattomista takaisinmutaatioista, eli todellisuudessa linjat mutkittelisivat, kuten edellä on esitetty.

"Nyky aika" tarkoittaa testihenkilöiden keskimääräistä syntymäaikaa; se osuneen jotakuinkin 1900-luvun puolivälin tienoille. Toisaalta mutaatioita on voinut tapahtua testihenkilöiden Y-kromosomissa syntymän jälkeenkin, joten oikeastaan tilanne edustaa-kin testausajankohtaa eli 2000-lukua.

Lopullinen ajoitus

Kun nyt rekonstruktio-askelien runsauden vuoksi painotetaan ryhmän väkirikasta loppupäätä ja alku- ja loppupään ajoitusten suuremman samankaltaisuuden vuoksi 111 markkerin tarkkuutta, voidaan koko karjalaisen ryhmän iäksi arvioida karkeasti jonkin verran yli 2700 vuotta (virhemarginaali vuosisatojen suuruusluokkaa). Tähän skaalaan voidaan sitten suhteuttaa mutaatioaskeleet kohti Rautalammin Korhosia. Rautalammin Korhosista ei vielä ole 111 markkerin tuloksia, mutta he edustavat yhtä seitsemästä Itä-Suomi-II-ryhmän alaryhmästä. Kyseinen ryhmä ajoittuu suunnilleen vuoden 1000 jKr. tienoille.

Itä-Suomi-II-ryhmästä kohti Rautalammin Korhosia joudutaan sitten turvautumaan 67 markkerin tarkkuuteen. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan enää tarvitse luottaa keskimääräiseen mutaatioitiheyteen, vaan skaalauksessa käytetään ankkureina Itä-Suomi-II-vaihetta, jonka ajoitus perustuu 111 markkeriin, ja Petrin ja Ilkan viimeistä yhteistä esi-isää eli Paavo Lemetinpoika Korhosta, joka on syntynyt suunnilleen vuonna 1570. Näin tämän alaryhmän kohdalla keskimääräiseksi mutaatioväliksi tulee noin

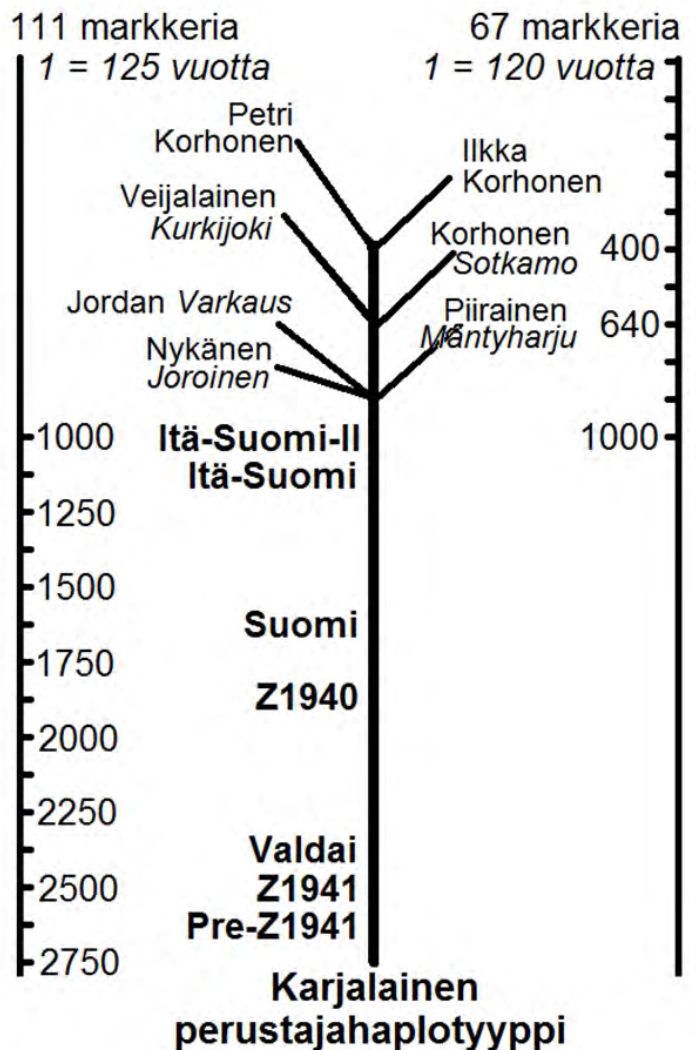
120 vuotta eli keskimääräistä vähemmän, koska Rautalammin Korhosissa näyttää tapahtuneen mutaatioita hieman keskimääräistä tiheämmin.

On muistettava, että viimeinen Rautalammin Korhosille yhteinen mutaatio ei ole välttämättä tapahtunut juuri Paavossa, vaan se on voinut tapahtua myös tämän isässä Lemetissä tai isoisässä Tuomaassa. 67 markkerillahan yksi mutaatio vaatii keskimäärin kahdeksan todellista sukupolvea, eikä ole mahdollista

selvittää ilman laajoja useiden sukuhaarojen DNA-testejä, kenessä tietyssä esi-isässä mikäkin mutaatio on todellisuudessa tapahtunut.

Vertailukohtia ajoituksille voidaan saada myös vertaamalla saman haploryhmän N1c1 aivan muihin haaroihin. Laajempi vertailu on kuitenkin vielä tekemättä, joten en käsittele asiaa tässä yhteydessä. Mainittakoon kuitenkin, että mekaanisesti haplotyyppisukupuuta myöten edettäessä N1c1a-haploryhmän perustajahaplotyyppistä karjalaisen ryhmän perustajahaplotyyppiin näyttää olevan tällä hetkellä 8 mutaatioaskelta 67:llä markkerilla (mikä lisäisi aikasyvyyttä 64:llä sukupolvella), vanhentaen ajoitusta vain noin 1600 vuotta eli kivikauden loppuun.

Tällaiset STR-mutaatioihin perustuvat ajoitukset muuttuvat kuitenkin sitä epäluotettavammiksi mitä kauemmas ajassa taaksepäin mennään, koska verrattavia haaroja on jatkuvasti vähemmän ja väestönkasvu on jat-

kuvasti hidastuvaa. Siksi koko haploryhmän N1c1 todellinen aikasyvyys onkin epäilemättä huomattavasti suurempi. SNP-mutaatioiden perusteella ajoittaminen on vielä kehitysvaiheessa, mutta Juhani Väyrysen mukaan* sekin antaa karjalaisen ryhmän iäksi runsaat 2500 vuotta.

Viereisessä kuvassa on esitetty karkea aikasyvyys eri kantaisille; ajoitukset on laskettu alhaalta päin eikä Rautalammin Korhosista eli ylhäältä päin alkaen, koska sitä kautta aikasyvyys Paavo Korhoseen olisi paljon suurempi kuin sen sukututkimuksen perusteella tiedetään olevan. Tämä korostaa sukututkimuksen tärkeyttä geenisukututkimuksessa. Sotkamon Korhosen ja Kurkijoen Veijalaisen linjaan on merkitty oletettavasti tapahtuneet takaisinmutaatiot. Näistä ei ole näyttöä eikä tiedetä, mitä markkeria ne olisivat koskeneet, mutta mutaatiotiheys huomioiden sellaisia on täytynyt tapahtua.

Käytännössä siis Sotkamon Veikko Korhosen näennäinen geneettinen etäisyys ryhmän yhteisestä esi-isästä (2), joka on puolet pienempi kuin Rautalammin Korhosilla (4 ja 5), johtuu siitä, että jossain markkerissa on tapahtunut mutaatio ja myöhemmin takaisinmutaatio. Näennäisen kahden sijasta onkin todellisuudessa täytynyt tapahtua neljä mutaatiota. Tämä ehkä varmistuu tulevaisuudessa, jos samasta sukulinjasta saadaan useampia testejä.

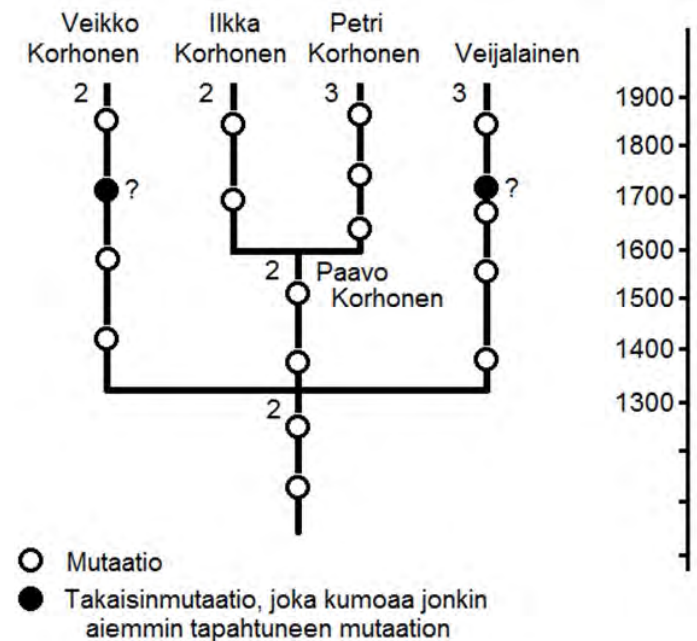
"Kanta-Korhonen" olisi elänyt tämän mukaan suunnilleen 1300-luvulla, jolloin savokarjalainen sukunimijärjestelmä oli jo käytössä. On siis realistinen mahdollisuus siihen, että Veijalaisen isälinjan aikaisempi sukunimi olisi myös ollut Korhonen – muuten tuntuisi liian suurelta sattumalta, että Veijalaisen kanssa samasta vaiheesta eronnut Sotkamon isälinja olisi itsenäisesti omaksunut sukunimekseen Korhosen. Kurkijoella sijaitsee yksi Korhosten vanhoista keskittymistä ja mm. Korhonen-niminen talo.

Esi-isien leviämisreitti

Olen koonnut oheiseen karttaan N1c1-haploryhmän karjalaisen ryhmän paikannuksen kannalta tärkeimmät alaryhmät. Karjalaisen ryhmän synty sijoittunee Karjalankannaksen tienoille, koska täältä voidaan sujuvimmin

johtaa sen kolme eri suuntiin levinnyttä jälkeläisryhmää: luoteinen, koillinen ja kaakkoinen.

Rautalammin Korhosten esi-isä kuului kaakkoiseen ryhmään Pre-Z1941, joka puolestaan jakautui kahteen ryhmään: Arkangelin alueelle levinneeseen koilliseen ryhmään ja edelleen kaakkoa kohti levinneeseen Z1941-ryhmään.

Z1941-ryhmän jäsenet keskittyivät Valdain ja Ylä-Volgan tienoille Keski-Venäjälle. Yksi jälkeläisryhmistä, Z1940, joka on syntynyt pian ajanlaskun alun jälkeen, on kuitenkin palannut takaisin Karjalankannakselle. Selvästi suurin osa sen jälkeläisistä (mukana Rautalammin Korhosten esi-isä) löytyy Suomesta ja luovutetusta Karjalasta.

Z1940:n jälkeläisryhmistä suurin on itäsuomalainen ryhmä. Sen tarkka paikantaminen on hankalaa, koska sillä on seitsemän selvää alaryhmää, ja niiden kaikkien levinneisyys on laajasti itäsuomalainen. Luultavimmin tämä esi-isä eli jossakin luovutetun Karjalan tai Suomen Etelä-Karjalassa vuoden 1000 jKr. tienoilla.

Seuraavia vaiheita ei ole toistaiseksi mahdollista sijoittaa kartalle, koska savolaisten muuttoliike 1500-luvulta alkaen on levittänyt myös karjalaisen ryhmän isälinjoja ympäri Suomea ja luovutettua Karjalaa. Rautalammin Korhoset edustavat sitä itäsuomalaista alaryhmää, jonka ensimmäisinä eriytyneet linjat löytyvät Savon eteläpuoliskolta

* <http://koti.mbnet.fi/juhani39/SNPhaploTMRCA.pdf>

(Joroinen, Varkaus, Mäntyharju; ks. osumat kartalla aiemmin tässä kirjoituksessa). Tämän ryhmän ajoitus osuu 1100-luvun tienoille, ja se sopisi siksi erinomaisesti vastaamaan muinaiskarjalaisten liikehdintää Mikkelin ja Lappeen seuduille.

Seuraava rekonstruoitu kantaisä saattoi sitten jo olla "kanta-Korhonen", ja hän ajoittuu suunnilleen 1300–1400-lukujen tienoille. Ehkä tulevaisuudessa selviää, edustaako Kurkijoen Veijalainen alkuperäistä Karjalan Korhosten isälinjaa vaiko myöhempiä muuttajia Savosta. Pelkästään DNA-tulosten perusteella ei ole ainakaan toistaiseksi mahdollista arvioida, mihin suuntaan muuttoa on tapahtunut. Kumpikin suunta on historiallisesti mahdollinen: luovutetusta ja Laatokan Karjalasta muutti ihmisiä Etelä-Savoon jo 1000-luvulta alkaen, ja heidän jälkeläisensä

ovat levittäytyneet savolaisten mukana kaikkialle itäiseen Suomeen. Toisaalta Ruotsi sai Stolbovan rauhassa vuonna 1617 Venäjältä Käkisalmen läänin, jolloin Laatokan rannoille muutti savolaisia.

Muut seikat, kuten Korhonen-sukunimen levinneisyys sekä vanhat Korhonen- ja Korhola-paikannimet luovutetussa Karjalassa, voivat mahdollisesti valaista asiaa, mutta tämän kirjoituksen puitteissa ei ole mahdollista niitä käsitellä. Veijalaisen isä-linjan vanhuus alueella voisi vielä selvitä sukututkimuksen avulla: mikäli suoran isä-linjan esi-isä asui Laatokan Karjalassa jo ennen vuotta 1617, olisi se vihje siihen suuntaan, että Rautalammin ja Kainuun Korhoset todennäköisesti edustaisivat muuttajia Laatokan Karjalasta.

Karttapohja osoitteesta:

http://www.helsinki.fi/venaja/nwruusia/images/pv_kartta_iso.jpg

Etapit:

Karjalainen (750 eKr.) → Pre-Z1941 (625 eKr.) → Z1941 Valdai (375 eKr.) → Z1940 (125 jKr.) → Suomi (375 jKr.) → Itä-Suomi-II (1000 jKr.)

Lopputulos

Rautalammin Korhoset edustavat N1c1-haploryhmän karjalaisen ryhmän sellaista mielenkiintoista alaryhmää, jonka esi-isä asui jo pronssi- ja rautakauden taitteessa noin 2500 vuotta sitten Karjalankannaksella, mutta ei vielä saapunut Suomeen. Vasta pitkän kaakkoon suuntautuneen kierroksen jälkeen tämän alaryhmän esi-isä lopulta saapui nykyisen Suomen alueelle viimeisen karjalaisen ryhmän saapujien mukana, luultavasti Vuoksen suuseudulta ja Laatokan luoteisnurkasta lähteneiden muinaiskarjalaisten joukossa 1000- tai 1100-luvulla.

Nilsin Korhosen isälinja on eronnut muista Korhosista jo noin 1000 vuotta sitten. Tuossa vaiheessa savo-karjalainen sukunimijärjestelmä ei vielä ollut syntynyt*, ja tuon vaiheen esi-isän jälkeläiset edustavatkin lukuisia eri sukunimiä. Täytynee olettaa Nilsin Korhosten suku-

* Käsitukset itäsuomalaisen sukunimijärjestelmän iästä ovat vaihdelleet kovasti. Aivan viime vuosikymmeninä historioitsijat (Saloheimo) ovat esittäneet näkemyksiä, joiden mukaan sukunimet olisivat voineet olla käytössä jo tuhannenkin vuoden ajan. Nimitöntutkijatkin (Paikala) puhuvat 1100-luvusta. (Toim. huom.)

nimi omaksutun itsenäisesti, vaikka nimeämisen syy onkin saattanut olla sama.

Sotkamon Korhosen isälinja erosi runsaat 600 vuotta sitten – luultavasti sukunimenä oli jo tuossa vaiheessa Korhonen ja asuinpaikkana karkeasti Muinais-Karjalan vaikutuspiiri Laatokan rannoilta Suomen Etelä-Karjalaan ja Etelä-Savoon. Kaksi tutkittua Rautalammin Korhosten haaraa erosivat sitten toisistaan Paavo Lemetinpoika Korhosen jälkeen runsaat 400 vuotta sitten.

Esi-isien etnisyydestä mainittakoon sen verran, että nykyisten käsitysten mukaan Karjalankannas ei vielä 2500 vuotta sitten ollut kantasuomalaista aluetta, vaan luultavimmin kantasaa-melaista. Paikannimistön tutkimuksen perusteella saamelastyypistä kieltä on aiemmin puhuttu laajalti Vienan Karjalassa ja Arkangelin alueella aina Vienajoelle saakka – varhaisessa vaiheessa eronneet pohjoiseen suuntautuvat harmaat nuolet vastaavat siis hyvin saamelaisen kielialueen muinaista laajuutta.

Toisaalta jokin haara on voinut pysyä paikallaan pitkäänkin ennen muuttoaan kauemmas – voi jopa olla, että kaikki vanhatkin karjalaisen ryhmän harmaalla merkityt haarat ovat levinneet nykyisille alueilleen vasta muinaiskarjalaisten liikehdinnän mukana alle 1000 vuotta sitten. Ari Korhonen huomautti, että näiden vanhojen ryhmien levinneisyys ei juurikaan ulotu Pähkinäsaaren rajan länsipuolelle, mikä tukee oletusta niiden myöhäisemmästä levittäytymisestä. Tällöin niiden leviämiseen liittyisi luonnollisesti itämeren-suomalaista haaraa edustava muinais-karjalainen kielimuoto, jonka jatkajia ovat karjalan kielen ja inkeröisen lisäksi suomen kielen savolais- ja kaakkoismurteet.

Joka tapauksessa myöhäiskantasuomea katsotaan puhutun Inkerin alueella ajanlaskun alkua seuranneina vuosisatoina, joten viimeistään Karjalankannakselle paluumuuttanut Z1940-Suomi-ryhmä lienee edustanut jo kielellisesti ja etnisesti itämeren-

suomalaista väestöä. Ennen tätä vaihetta Korhosten kaukaiset esi-isät ovat saattaneet edustaa tšuudilaista, merjalaista tai saamelaista kieliryhmää, ja vielä kaukaisemmassa menneisyydessä länsiuralilaista ja kanta-uralilaista kieliryhmää. Jäänee ikiajoiksi selvittämättä, mitä etnistä ja kieliryhmää edustivat jääkauden lopulla Etelä-Siperiassa asuneet ensimmäiset N1c1-haploryhmän miehet.

Geenitestaus jatkukoon

Geenisukututkimuksen rajat eivät ole vielä tulleet vastaan Korhostenkaan kohdalla. Mitä enemmän näytteitä saadaan, sitä tarkemmaksi kuva muodostuu. Korhosten alaryhmässä haarautumia on keskimäärin kahden mutaation välein, mutta sopivilla näytevalinnoilla (sukuhistoriallisessa aikakehyksessä) ja hyvällä onnella (varhaisempia aikoja koskien) sukupuuhun olisi mahdollista saada haarautuma jokaisen mutaation jälkeen. Lisäksi laajennus 67:stä 111:een markkeriin tarkentaisi kuvaa tuomalla mukaan runsaasti keskinopeita markkereita, joiden ansiosta yksi mutaatiotiesukupolvi vastaisi kahdeksan sijasta noin viittä todellista sukupolvea.

Samalla voisi tarkentua Rautalammin ja Kainuun Korhosten sukulaisuus sekä selvitä osumien maantieteellisen sijainnin avulla myös esi-isien leviämisreitit (ja mahdolliset uudet kiertolenkit) Karjalasta Pohjois-Savoon ja Kainuuseen. Rohkaisenkin sukuseuraa mahdollisuuksien mukaan tavoittelemaan:

(1) sopivia Rautalammin Tuomas Pekanpoika Korhosen jälkeläisiä sekä sellaisista sukuhaaroista, joita ei vielä ole testattu, että jo testatusta pojanpoika Paavo Lemetinpoika Korhosen haarasta;

(2) muualta Itä-Suomesta tai luovutetusta Karjalasta peräisin olevia Korhosia, joiden kanssa sukulaisuutta ei voi todistaa historiallisten lähteiden aikajänteellä.

Lisää luettavaa

Yleistä tarinaa suomalaisten perintötekijöistä: Häkkinen, Jaakko 2012: Suomalaisten geenihistoria (käsikirjoitus).
Osoitteessa http://www.elisanet.fi/alkupera/Suomalaisten_geenihistoria.pdf

DNA-määrittäjiä tekevän yrityksen suomenkieliset sivut: FamilyTreeDNA: Finland DNA -project
Osoitteessa <http://www.familytreedna.com/public/finland>

Syntymäaika sekaisin

Hannu Korhonen, Orimattila

Rautalammin pappilan ja Sahalan rengillä Wilhem Korhosella on rippi- ja lastenkirjoissa monta syntymäaika. Hänen vanhempiaan ei ollut siksi ihan helppo löytää. Kirkonkirjamerkintöjen huolellinen seuraaminen tuotti kuitenkin varman tunnistuksen.

Vuosien 1872–1881 rippikirjassa [1] on mainittu pappilan muonarenki Wilhelm Korhonen s. 17.7.1844 ja hänen vaimonsa Ester Huuskonen. He ovat ilmeisesti pappilan omia eivätkä alustalaisten palkollisia, koska heidät on kirjattu heti kirkkoherraa seuraavalle sivulle. Siellä he asuvat 1878–1880. Vuosikymmenen alkupuolella 1872–1874 he ovat olleet palveluksessa vänrikin puustellissa Lassilassa, Rauta-lampi 11. Mennessään naimisiin 11.10.1868 he asuivat Sahalassa, Vaajasalmi 6. Siellä Wilhelmin syntymäajaksi on merkitty 17.7. 1834 [2].

Lastenkirjan [3] mukaan Wilhelm tuli rengiksi pappilaan vuonna 1860. Iästä huolimatta rippikoulu oli käymättä. Kirkkoherra ei varmaan oppimattomia tollukoita sietänyt. Niinpä Villekin pääsi tai joutui ripille 10.11. 1860. Siinä merkinnässä hänen syntymävuotensa on 1833, päivämäärästä ei saa selvää. Ville olisi tämän mukaan ollut ripille päästessään jo 27-vuotias. Kuulostaa epäilyttävältä, mutta ei ole kovin kaukana totuudesta.

Epäilyttäväksi nämä syntymäajat tekee myös se, että mitään niistä ei löydy kastettujen kirjoista. Ei siis muuta kuin seuraamaan Wilhelmin vaiheita taaksepäin. Ennen pappilaan tuloaan Ville oli ollut renkinä Siikakoskella. Siellä hänen syntymäaikansa on lastenkirjan [4] mukaan 17.7.1838.

Ja nyt tärrpää. Tämä päivämäärä löytyy myös kastettujen luettelosta [5]. Vanhemmat ovat itsellinen Johan Korhonen s. 1806 ja vaimo Anna Maria Liimatainen s. 1808. Juho ja Anna on vihitty 8.1.1831. Morsian Anna Maria Kustaantytär Liimatainen on kotoisin Timolan, Kärkkäälä 35, Eteläistorpasta, myöhemmin nimeltään Anttila. Juho

mainitaan Armas Korhosen sukupuussa, Wanh Tuomas 2011 s. 15. Juhon veljestä Ollista s. 1815 kerrotaan ensi vuonna tässä lehdessä.

Juho ja Anna Maria asuvat 1834–1842 itsellisinä [6] Suolijoella, Kärkkäälä 19. Siellä syntyvät lapset Titus 1835, Vilhelm 1838, Jonas 1841, Abel 1844 ja Carolina 1847. Koko perhe on lastenkirjan mukaan [7] Suolijoella vielä vuoteen 1849, ehkä Suolijoen Autiossa, josta Juhon veli Eero s. 1804 muutti Saarijärvelle 1838. Vuonna 1849 Juhon perhe muuttaa Niemenahoon, Kärkkäälä 34.

Siellä Juho on merkitty ensin itselliseksi, mutta vuonna 1851 hän on jo torppari, sillä hän perustaa uudistorpan nimeltä Pikilä Niemenahon maalle lähelle pientä Suolijärveä. Paikka on edelleen olemassa. Sitä nimitetään myös Järvenpääksi. Lastenkirjasta [8] näkyy sitten jopa Villen muutto Siikakosken Matalahoon vuonna 1852. Pappilan rengin yhteys Kärkkäälän kylän torpparin poikaan saa näin lopullisen varmistuksen.

Pikilästä pappilaan ja tulitikkutehtaalle

Ville oli renkinä Siikakoskella 1852–1854 no 9 Matalahossa ja 1854–1860 no 1 Jussilassa ja Penttilässä. Meni 1860 rengiksi pappilaan. Pääsi ripille 22-vuotiaana 10.11.1860. Ville vihittiin 5.9.1868 Ester Huuskosen kanssa. Ester oli silloin piikana Liimattalassa, Vaajasalmi 3. Oli ollut piikana pappilassa Niemelän torpassa no 2 1864–1866. Kävi palveluksessa Suonenjoella Hankamäen Lautilassa 1863–1864.

Esterin kohdalla on myös pahanlainen sotku. Ei tosin syntymäajassa, vaan etunimessä! Lastenkirjaan [9] on alunperin merkitty perheen neljänneksi lapseksi Sylvester s. 30.3.1840. Joskus myöhemmin, ehkä paljonkin myöhemmin, nimeksi on korjattu Ester. Nimi on oikein Säkinmäellä [10], mihin isä muutti kahden nuorimman lapsensa kanssa 1848. Esterin vanhemmat olivat torppari [11],

myöhemmin itsellinen Juho Huuskonen s. 1802 ja Maria Minkkinen, k. ennen vuotta 1843, Hanhitaipaleen torpasta no 16.

Ville ja Ester asuivat itsellisinä 1872–1874 vänrikin puustellin Haukkakankaan torpassa, Rautalampi 12. Vuosikymmenen loppupuolella Ville oli nykyisen kielenkäytön mukaan tehdastyöläisenä. He asuivat nimittäin vuodet 1875–1878 pappilan alueella Koskenpään tulitikkutehtaalla: "pastorsbolet, Koskenpää-Stickfabrik". Paikka on kilometrin verran nykyisestä Tervon tien risteyksestä Konneveden suuntaan Jyväskylätien varressa tien pohjoispuolella. Vanha tulitikkutehtaan rakennus purettiin vasta vuonna 2000 [12].

Tehdastyöläinen ei liene tuolloin ollut ihan tavallinen nimike, sillä rippikirjaan Ville on kirjattu rengiksi. Lapset Edla Maria 1868, Vilhelm 1871, August 1873 ja Kalle 1877 syntyivät näinä vuosina. Tulitikkutehtaan toiminnan loputtua he muuttivat Juhannusmäen talon Ilomäen torppaan, Rautalampi 12, missä asuivat sitten loisina eli itsellisinä koko 1880-luvun.

Tulitikkutehdas on mielenkiintoinen välinäytös Rautalammin teollisuushistoriassa. Sen perusti kauppias Otto Drake vuonna 1871. Parhaimmillaan tehtaalla työskenteli kolme vakituista työmiestä. Lisäksi tarvittiin tilapäisiä apumiehiä. Taloudellinen menestys ei ollut suurta, sillä jo 1872 Drake joutui konkurssimenettelyssä luopumaan tehtaan enemmistöomistuksesta [13]. Olisiko Villellä ollut ihan vakituinen paikka, kun sai asunnonkin tehtaalta. Tehtaan toiminta loppui jo vuonna 1876, joten ei siitä hänellekään pysyvää tienestiiä syntynyt. [14]

Sukuriipus

Loviisalainen sukulaisemme **Hannu Raitanen** on teettänyt hopeaisen riipuksen suku-seuramme tunnuskuvasta. Tekijä on kulta-seppä **Jan-Erik Heino**. Tuotos on uniikki, mutta ehkä niitä voitaisiin teettää useampiakin, jos asia sukulaisia kiinnostaa.

Lähteet:

- [1] Rautalammin rippikirja 1872-1881 s. 1479.
- [2] Rautalammin rippikirja 1872-1881 s. 957.
- [3] Rautalammin lastenkirja 1852–1861 s. 544.
- [4] Rautalammin lastenkirja 1852-1861 s. 192.
- [5] Rautalammin kastetut (Födde och Döpte 1838).
- [6] Rautalammin rippikirja 1832–1842 s. 122.
- [7] Rautalammin lastenkirja 1838-1851 s. 443.
- [8] Rautalammin lastenkirja 1852-1861 s. 554.
- [9] Rautalammin lastenkirja 1838-1851 s. 4.
- [10] Rautalammin lastenkirja 1838-1851 s. 286.
- [11] Rautalammin rippikirja 1843-1851 s. 28, Hanhitaipale 16 Huuskonens torp.
- [12] Kulttuurihistoriallinen Koskipää. Rautalammin museo.
<http://kulttuuripolku.rautalamminmuseo.fi/koskipaa>.
- [13] Konkurssihuutokauppailmoitus sanomalehti Tapiossa 9.11.1872 no 45.
- [14] Saloheimo, V. Rautalammin historia. Rautalammin kunta ja Rautalammin seurakunta: Pieksämäki 1959.

Sukukätköily - nykyaikaista sukututkimusta

Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura r.y

Wanha Tuomas -lehti

Sukukätköily koostuu samantapaisista tehtävistä kuin geokätköily, mutta siinä toimitaan tavallaan vastakkaisessa järjestyksessä. Ensivaiheessa ei etsitä maastosta annetun kuvauksen mukaista kät-köä annettujen vihjeiden ilmaisemasta paikasta, vaan valitaan **kohde**, määritetään sen **koordinaatit** ja kirjoitetaan loppuksi **ku-vaus** kohteesta. Raportoidut kohteet voivat sitten olla muiden su-kulaisten toivioretkien tavoitteina.

Sukukätköilyyn sopivia kohteita ovat Korhosten asumat talot, vanhojen talojen tai torp-pien paikat, vaikka rakennukset olisivat jo hävinneetkin, venetalaiden tai nuottakotien pai-kat, tervahaudan kuoppa, liistekatiskan jäänteet, jokin erityinen tapahtumapaikka (kuten esimerkiksi Vihta-Paavon ruumiin tai Kärkkäälän Korholan taalareiden löytymispaikka) jne. Kohteita voi itse keksiä lisää. Tärkeä kriteeri on se, että paikka liittyy jotenkin Vanhan Rautalammin Korhosiin tai heidän jälkeläisiinsä.

Sukukätköilyn kohteesta kirjoitetaan **raportti**. Raportissa toivotaan olevan kolme osaa. Ensimmäiseksi kuva. Jos kyseessä on rakennus, niin kuva voi esittää rakennusta vanhassa tai nykyasussaan. Raportista tulee ilmetä, missä tilassa rakennus tai kohteen paikka on nykyään. Jos kyseessä on kohde, jonka paikka tiedetään tarkasti, mutta josta ei vanhaa kuvaa ole, niin kuvataan paikka nykyasussaan, vaikka siinä olisi tie, peltoa, metsää tai ihan erilainen rakennus.

Toiseksi tarvitaan koordinaatit. Ne voi määrittää verkkokartasta tai jollain gps-sirun sisäl-tävällä laitteella paikan päällä. Helpointa on käyttää *hätäkeskuksen sijainninmäärittyspal-velua* http://www.112.fi/hatanumero_112/tieda_sijaintisi. Vielä tarkempi on *maanmittauslaitoksen retkikartan* <http://www.retkikartta.fi/> ilmakeku. Siinä näkyvät pari-metrisetkin kohteet, esimerkiksi Korhosten kivi. Rautalammin tienoilla maantieteellisten koordinaattien asteluvun viimeinen eli viides desimaali tarkoittaa pohjois-etelä-suunnassa noin metrin ja itä-länsi-suunnassa noin puolen metrin tarkkuutta.

Kolmanneksi ja tärkeimpänä on kohteen kuvaus. Se voi olla tarina tai sisältää vain kes-keiset asiatiedot kohteesta. Jos kyseessä on talo, niin kuvauksessa olisi hyvä mainita, ketä Korhosia talossa asuu tai on asunut ja ketä siinä nykyään asuu, jos talo ei ole enää Kor-hosten hallussa. Muista kohteista olisi hyvä kertoa, mihin Korhosten taloon, henkilöön tai sukuhaaraan kohde liittyy. Muita tietoja ja yksityiskohtia harkinnan mukaan.

Raportin toivottu laajuus kuva mukaanluettuna on yksi A4-sivu. Raportteja julkaistaan sekä Wanha Tuomas -lehdessä että sukuseuramme verkkosivuilla. Voit myös toivoa, että raporttiasi ei julkaista, mutta haluat kuitenkin tallettaa tiedon paikasta tai tapahtumasta sukuseuran arkistoon tulevien sukulaistemme muistin virkistämiseksi tai sukutietouden li-säämiseksi. Liitä raportin mukaan tiedot itsestäsi.

Sukukätköilyraportteja voit lähettää Wanhan Tuomaan päätoimittajalle tai kenelle ta-hansa sukuneuvoston jäsenelle. Käsin kirjoitetut raportit kelpaavat myös hyvin; toimitus voi tarvittaessa skannata kuvan ja viimeistellä raportin ulkoasun. Yhteystiedot saat Wanha Tuomas lehdestä tai sukuseuran verkkosivulta <http://suvut.genealogia.fi/korhonen/>.

Kerää myös **sukukätköilypisteitä**. Käy katsomassa sukuseuran verkkosivuilla julkais-tussa raportissa kuvattuja kohteita. Pidä kirjaa käynneistäsi. Merkitse muistiin kohde, käyntiaika ja mahdolliset huomiosi.

Lisätietoja:

Minna Vanhamäki, Rantatalontie 45, 62800 Vimpeli, 040 565 1620,

Minna.Vanhamaki@jalasjarvi.fi

Hannu Korhonen, korhonen.h@gmail.com

JÄSENTIETOPALSTA

Viime vuoden kesäkuussa vietettiin sukujuhlia Suonenjoella Vanhamäen hyvinvointikeskuksella. Vielä kerran lämpimät kiitokset kaikille osallistujille, oli mukava tavata teitä.

Sukukokouksessa valittiin sukuneuvoston jäsenet seuraavalle kolmivuotiskaudelle. Suvun päämiehenä ja sukuseuran puheenjohtajana jatkaa **Ilkka Korhonen**. Sukuneuvoston kokoonpanoon tuli vähän muutoksia: kolme aiemmin varajäsenenä ollut henkilöä valittiin varsinaisiksi jäseniksi (**Eeva-Liisa Hassinen**, **Juhani Korhonen**, **Risto Korhonen**) ja lisäksi saimme yhden uuden varajäsenen (**Ukko-Pekka Korhonen**). Kokonaisuudessaan sukuneuvoston jäsenten ja varajäsenten tiedot löytyvät lehden alkusivuilta.

Seuran luottamushenkilöiden osalta päätettiin syksyn sukuneuvoston kokouksessa, että varapuheenjohtajana jatkaa edelleen **Minna Vanhamäki**. Pitkäaikaisen sihteerimme **Petri Makkosen** jäätyä nyt pois sukuneuvoston toiminnasta sihteerin ja rahastonhoitajan tehtävät jaettiin uudelleen siten, että sihteerin tehtäviä hoitaa jatkossa **Pirjo Korhonen** (osan tehtävistä yhdessä Petri Makkosen kanssa) ja uusi rahastonhoitaja valitaan sukuneuvoston kevään 2014 kokouksessa, Pirjo Korhonen hoitaa rahastonhoitajan tehtävät siihen asti. Wanha Tuomas -lehden toimitussihteerinä jatkaa **Hannu Korhonen** ja päätoimittajana Minna Vanhamäki.

Isot kiitokset Petrille hyvin ja ansiokkaasti

hoidetusta työstä sukuseuran sihteerinä kuluneina vuosina. Onneksi Petri on luvannut olla tarvittaessa apuna edelleenkin mahdollisuuksiensa mukaan.

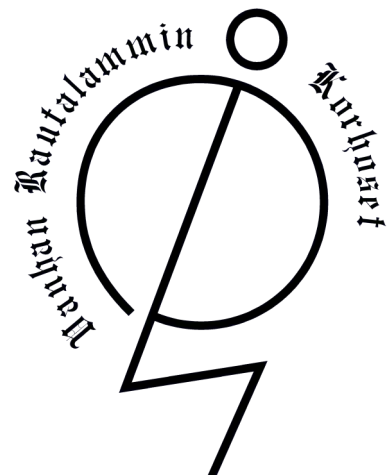
Sukukokouksessa päätettiin seuran jäsenmaksujen korotuksesta; **vuosijäsenmaksu on 2014 alkaen 20 euroa ja ainaisjäsenmaksu on 400 euroa**.

Kokouksessa hyväksyttiin myös seuralle uusi toimintasuunnitelma vuosille 2013–2015, joka on luettavissa seuran kotisivuilla.

Seuran kotisivujen suhteen on tulossa muutoksia, sillä marraskuussa 2013 Suomen sukututkimusseura ilmoitti, että se luopuu tietoturvasyistä palvelintilan tarjoamisesta ja näin ollen myös seuramme nykyiset kotisivut ovat käytössä enää syyskuun 2014 loppuun asti. Kevään sukuneuvoston kokouksessa asiaa pohditaan ja selvitetään, miten/minne kotisivut jatkossa siirretään.

Tulevan kesän tapahtuma järjestetään Rautalammillä. ”Wanhan Tuomaan jäljillä”-teemalla on tarkoitus kiertää suvun kantaisän Tuomas Korhosen tilan rajapyykeillä. Ja tietenkin retken aikana nautimme maittavat eväät ja vaihdamme kuulumisia mukavassa seurassa. Tapahtumasta ja sen ajankohdasta ilmoitellaan tarkemmin lähempänä mm. seuran kotisivuilla, alueen paikallislehdissä ja seuran facebook-sivuilla.

Aurinkoista vuoden jatkoa toivotellen
Pirjo Korhonen, sihteeri

Sukuseuran kotisivut ovat toistaiseksi osoitteessa <http://suvut.genealogia.fi/korhonen/>. Siellä on tietoa sukuseuran myymistä tuotteista, sukuseurasta ja sen historiasta ja toiminnasta, jäsenmaksun maksamisesta sekä jäseneksi liittymisestä ja osoitteen muuttamisesta. Muista ilmoittaa osoitteen muutoksesta, jotta saat Wanhan Tuomaan ensi vuonnakin.

Sukuseura on myös Facebookissa

<https://fi-fi.facebook.com/pages/Vanhan-Rautalammin-Korhosten-sukuseura-ry/172646732762535>